



# Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

## Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

**Danskernes Historie Online** er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

### Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

### Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

### Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Marie Abildtrup  
Abildtrup Nedergaard  
1487-1987

---

*En slægt  
med rod i 900-tallet*

EGET FORLAG  
1989

Abildtrup Nedergaard  
1487-1987



*Min farbror, Jens Abildtrup,  
i taknemlig erindring*

Marie Abildtrup  
Abildtrup Nedergaard  
1487-1987  
*en slægt med rod i 900-tallet*

EGET FORLAG  
1989

Abildtrup Nedergaard  
1487-1987  
er udgivet af Marie Abildtrup  
på eget forlag 1989  
ISBN 87-983217-0-6

Trykt hos  
Poul Kristensen Grafisk Virksomhed  
Kongelig Hofleverandør  
Herning

# Indhold

Forord	7
Abildtrup Nedergaard	9
Abildtrup-slægten	15
Anders Jepsen Hvid, ca. 1487-1550	16
Niels Andersen/Johannes Christensdatter ca. 1522-1588	22
Anders Nielsen/Lauge Nielsen, ca. 1588-1615	25
Michel Andersen m.fl., ca. 1615-1655	27
Jens Jørgensen/Knud Christensen Mørch m.fl. ca. 1655-1720	31
Michel Christensen, ca. 1720-1760	38
Uddrag af skiftet efter Michel Christensen	40
Mod nye tider	42
Christen Mortensen/Christen Michelsen, ca. 1760-98	47
Christen Nielsen Nyegaard, 1798-1834	54
Christen Niensens optegnelser	64
Christen Christensen Abildtrup, 1834-1869	76
Christen Christensen, 1869-1906	85
Et foranderligt samfund	93
Christen og Nielsine Abildtrup, 1906-1937	95
Svend Abildtrup, 1937-1975	108
Svend Erik Abildtrup, 1975	113
Lyngkildegaard 1688-1986	116
Syn over Lyngkildegaard 1733	118
Peder Christensen og Peder Nielsen, 1733-ca. 1170	121
Christen Pedersen/ca. 1700-1793/Jens Christensen, 1793-1838	124
Jens Pedersen Abildtrup og Karen Margrethe Christensdatter, 1838-1878	126
Jeppe Christian Jensen, 1878-1910	128
Hans Peder Jørgensen, 1910-1944	130
Christian Jørgensen, 1944-1986	132
Historiens vingesus	133

Slægten før 1500-tallet	134
Slægtsforbindelsen Edel Andersdatter/Jens Pedersen og Ane Nielsen/Christen Christensen	143
Efterkommere af Christen Christensen/Ane Nielsen	145
Efterkommere af Petrine Pedersen/Jeppe Chr. Jensen	176
Efterskrift	180
Litteratur	181
Kildehenvisninger/noter	186
Bilag:	
Slægtstavle 1. Gorm og Thyras forbindelse til Skjalm Hvide- slægten og Skjalm Hvide-slægtens forbindelser til Abildtrup- slægten.	
Slægtstavle 2. Hvid-slægten i Abildtrup Nedergaard og Lyngkildegaard.	



# Forord

Abildtrup Nedergaards historie er tidligere beskrevet af slægtsforsker Jens Abildtrup.

På grundlag af hans forfatterskab og senere oplysninger vil jeg forsøge at give en samlet beskrivelse af gården og slægten frem til 1987, der er 500-året for de første navngivne oplysninger om gården og dens ejer.

I beskrivelsen vil også indgå en omtale af Lyngkildegaard, der i 1688 blev udskilt fra Abildtrup Nedergaard, og som indtil 1986 har været ejet af en sidegren af slægten.

Da undersøgelser har vist, at en del af slægten kan føres tilbage til såvel 1100-tallet som 900-tallet, vil bogen også omfatte en kort omtale af disse slægtsgrene, og som en naturlig opfølgning deraf slutte med en oversigt over sidstnævnte grens efterslægt samt over de senere slægtled fra Lyngkildegaard. Men hovedindholdet centrerer omkring Abildtrup Nedergaard og dens beboere, set i lyset af generationernes samtid.

*Marie Abildtrup*



# Abildtrup Nedergaard

Abildtrup Nedergaard ligger i Ringkøbing amt, Videbæk kommune, Vorgod sogn, nord for hovedvej 15 på Vorgod Å's østbred.

Til beskrivelsen hører også, at den ligger i Hammerum og Bølling herreder. Da åen danner skel mellem disse, bliver den del af gårdens enge, der er beliggende på åens vestbred hjemmehørende i Bølling herred. Det skal dog bemærkes, at i dag henregnes hele sognet i juridisk henseende under Hammerum herred, medens det kirkeligt hører under Bølling-Nr. Horne herreds provsti og Ribe stift.<sup>1</sup>

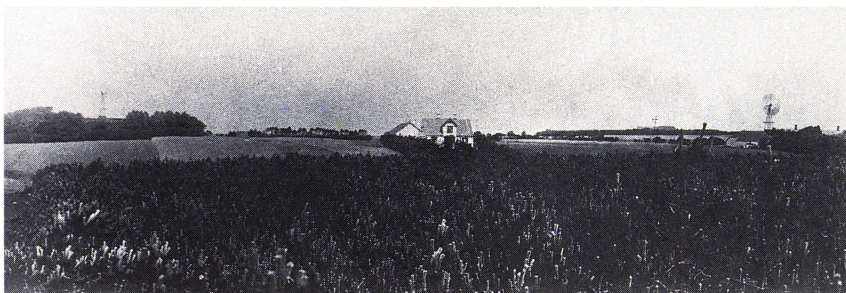
I middelalderen anvendtes syssel-inddeling i stedet for amter. Abildtrup Nedergaard var beliggende i Hardsyssel, der omfattede det meste af det nuværende Ringkøbing amt.

Abildtrup-navnet har som andre stednavne ændret form flere gange, f.eks. Abildtorp, Abillstrup, Abild-Drup og Aveltrup. Det nuværende Abildtrup er foruden at være stednavn nu også et beskyttet slægtsnavn.<sup>2</sup>

Efter sigende har der været mange abild(æbler) i skovene, som tidligere omgav gården, og navnet formodes at være fremkommet på grundlag heraf. Torp(trup)-navnet stammer fra vikingetiden og var i 1200-tallet betegnelsen for en lille by eller gård, der var flyttet ud fra en moderby. Abildtrup Nedergaard er sandsynligvis en sådan udflyttergård fra Vorgod, der er sognets ældste landsby, nævnt første gang i 1266.

En beskeden grusvej fører fra hovedvejen gennem en granplantage ned over Lille Bækken frem til gården. Men før vi når denne, passerer vi til venstre en lille hvidkalket ejendom, Enghave, og til højre Lyngkildegaard. Vejen fortsætter gennem et gammelt skeldige, svinger lidt til venstre langs med haven og fører os lige ind på gårdspladsen.

Abildtrup Nedergaard, der i dag er en forholdsvis nybygget



*T.v. Abildtrup Nedergaard, i midten Enghave, t.h. Lyngkildegaard og bagest Abildtrup Overgaard.*

gård, lå oprindeligt på en lavere liggende grund nærmere åen. Denne beliggenhed har i forbindelse med den begyndende udstykning givet den navnet Abildtrup Nedergaard; tidligere kaldtes den Abildtrupgaard. Denne betegnelse vil blive anvendt, indtil navneforandringen tidsmæssigt fremkommer.

Omkring 1500-tallet omtales Abildtrupgaard som en sædegård. Det vil sige en større avlsgård, som har været i adelig slægtsbesiddelse eller som ved særlig bevilling er optaget i sædegårdsklasse.

Adelen, der oprindeligt kaldtes herremænd, havde haft gode muligheder for at forøge sine besiddelser. Jyske Lov af 1241 gav den uindskrænket ret til at opkøbe jord, hvilket ikke tilkom bønderne. Desuden havde nogle fået overdraget gods som gave fra kongen eller som pantelen, der så efterhånden blev ændret til privat ejendom. Kong Hans måtte ved sin tronbestigelse i 1483 underskrive en håndfæstning, der gav adelen ret til for stedse at beholde det erhvervede gods, som i den forbindelse fik benævnelsen sædegård, og som også blev omfattet af adelens øvrige rettigheder, bl.a. skattefrihed og tiendefrihed for hovedgårde.

På dette tidspunkt hørte der ca. 2000 tønder land til Abildtrupgaard, der var omgivet af egeskov. Det formodes, at gården har været endnu større, idet en del jord i Fjølstervang og ved Nr. Vium skel engang har hørt med. Af Markbogen fra 1683 fremgår, at en del af Barde jord, kaldet Abildtrup Ottings Marck, også har hørt til gården.<sup>3</sup> Ottings March var det samme som Ottings Agre, d.v.s. en ottendel af en bol, svarende til 5-6 tønder

land. (Jvnf. s. 18). Nævnte jordstykke er i dag en del af Ottinggaard's jord.

Indtil ca. 1638 var Abildtrupgaard en såkaldt »eniste Gaard«, d.v.s. beliggende uden for landsbyen. Og gården var ensomt beliggende. Der var lang vej til de nærmeste beboede steder: Barde ca. 1,9 km, Vorgod ca. 3,7 km, Fjølstervang ca. 7,5 km, Haunstrup ca. 7,5 km og Store Ahle ca. 3,7 km. I dag forekommer disse vejlængder ubetydelige; men set i relation til datidens veje, der ofte kun var hjulspor i heden, var der langt til naboerne. Dertil kom, at vejene måtte tilbagelægges til fods, på hesteryg eller i vogn med studeforspand.

Den oprindelige gård lå som nævnt lidt vest for den nuværende grund, hvortil den flyttedes i 1852.

Stuehuset, kaldet salshuset, lå frit mod syd og var i det væsentlige indrettet som dets afløser.

Ved hovedindgangen hang en malmklokke, som kaldte gårdens folk sammen til måltiderne. Lidt til venstre for hoveddøren stod bindestenen, hvortil ridehesten bandtes. Ved bryggersdøren lå brønden, der var forsynet med en brøndvippe.

Syd for stuehuset var der en have, sikkert anlagt som datidens kålgårde. Bag denne lå gårdens smedie.

Laden lå mod nord. Den var lang og smal med køreport tværs igennem. Den var opført af svært egetømmer, som havde været anvendt i en tidligere lade, der havde ligget på samme sted. Dette tømmer blev brugt igen til den nye lade, da gården senere blev flyttet.

Laden var sammenbygget med to længer. I den østre var der tre fårehuse, vognport, huggehus og aftægtslejlighed. I den vestre var der kreaturstald, hestestald, en stor studestald og et karlekammer med to dobbeltsenge.

Gårdspladsen var stor, og her lå møddingen ind mod vestre længe.

Igennem gården førte en vej, kaldet adelvejen. Benævnelsen antyder, at det må have været en efter den tids forhold befærdet vej. Den var da også forbindelsesvejen både mellem Ahle og Vorgod og mellem Gjelleruplund og Vorgod. Vejen kom fra Ahle, følgende åens østbred. Ved Abildtrupgaard gik den ind gennem ladens køreport, ud af østre gårdsled og drejede mod



Mosedal

Bruuns Plantage

Nøjbjerg

Merrild

Nyby

Trælund

Holingsholt

Trehoje

Timring Plantage

Timring

Moltrup

Nøvling

Nybo

Brogård Huse

Løvbjerg

Stora

10 km

Mosegårde

Riisgårde

Nyborg Huse

Skibbild

Kvarnberg

Sebbesøge Plantage

Graderis

Nørregårde

Smækbjerg

Tarp

Staldhøj Plantage

Sivebæk

Tjerring

Øster Tjerring

Gullestrup

Moltrup Hede

Barde Plantage

Birkmose

Trøstrup Mark

Skibbild Hede

Fonvad

Næstholt

Gødstrup

Fuglsang

Holing

Alle

Wolsted Bæk

Helstrup

Bassumgård

Ørskov

Skole

Hede

Vester Barde

Vorgod A

Kirsebærmose

Havnstrup

Albæk

SNEJBJERG

HERNING

Knudmose

Brunbjerg

Abildtrup

Frifelt

Havnstrup Plantage

Krogstrup

Tovstrup

Galgehøj

Kæret

Mosen

Abildå

Vorgod A

Frifelt

Havnstrup

Krogstrup

Cassiusvej

Marupstenen

Merup

Norre Lind

Barde

Abildtrup

Frifelt

Havnstrup

Krogstrup

Cassiusvej

Marupstenen

Merup

Norre Lind

Hede

Vesterager

Barde

Abildtrup

Frifelt

Havnstrup

Krogstrup

Cassiusvej

Marupstenen

Merup

Norre Lind

fabrik

VEBÆK

Vorgod

Rimmerhus

Kongebanke

Havnstrup

Landerupkær

Amtrup Rind A

Sig

Vester Lind

37

30 km

49

42

54

53

51

52

52

25 km

57

40

40

42

48

53

51

52

37

57

40

42

54

53

51

52

52

37

57

40

42

54

53

51

52

52

37

57

40

42

54

53

51

52

52

37

57

40

42

54

53

51

52

52

37

57

40

42

54

53

51

52

52

37

57

40

42

54

53

51

52

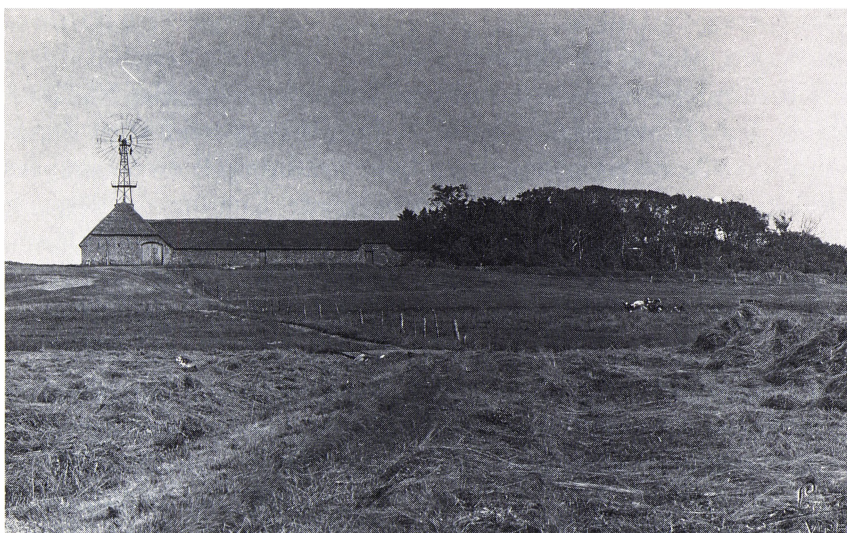
52

Store Fielstervang

Studsgård

Jyndeved Plantage





*Abildtrup Nedergaard med eng og å i forgrunden. Den gamle gård lå t.h. neden for beplantningen.*

syd. Efter at have passeret et vadested i Lille Bækken, delte den sig i tre veje. Den ene drejede til venstre og fortsatte mod Trygelborg, det nuværende Rimmerhus. Den anden, kaldet Abildtrup drivvej, d.v.s. drivvej for stude, gik mod Fjelsevang. Den tredje fortsatte sydpå til Vorgod og kaldtes Abildtrup kirkevej. Den fulgte stadig åen på dennes østbred.

Når Abildtrup-folkene skulle til Lund marked fulgte de vejen mod Ahle, indtil de nåede et krat, der strakte sig næsten ned til åen. På dette sted drejede en vej af mod højre gennem krattet og fortsatte mod øst til Haunstrup og Gjelleruplund, hvor den tids markeder blev holdt.

Ved Abildtrupgaard kom der desuden en vej fra Barde, en forbindelsesvej til den berømte drivervej fra Holstebro til Sønderjylland, ad hvilken studehandlerne førte studeflokkene til

*Reproduktion af udsnit af kort »1114 Ringkøbing« (udgave 4.1.1., trykt 1984) i serien »Danmark 1:100.000«.*

© Copyright Kort- og Matrikelstyrelsen 1989 (A 520-88).

bl.a. Slesvig og Holsten. Lige før gården stødte vejen fra Barde til adelvejen efter at have passeret et dybt vadested i åen.

I forbindelse med dette vadested fortælles følgende: Når bønderne fra Herningsholm kørte til Ringkøbing med korn (landgilde), skulle de på tilbagevejen have lim(mergel) med hjem fra Abildtrup. Ved hjemkomsten bebrejdede forvalteren dem, at læssene var for små; men bønderne undskyldte sig med, at limen skyllede af, når de kørte gennem Vorgod å.<sup>1</sup>



# Abildtrup-slægten

Abildtrupgaard har gennem de sidste 500 år tilhørt en slægt, hvis rødder gennem gårdens første kendte ejer, Anders Jepsen Hvid, kan føres tilbage til Skjalm Hvide gennem dennes søn Ebbe Skjalmsøn. Slægtstavle 1.

Linien fra Anders Jepsen Hvid fortsætter ubrudt i Abildtrupgaard til 7. generation, Christen Michelsen. Slægtstavle 2. Ved hans død brydes den tilsyneladende; men en ny linie er allerede knyttet ved Christen Mortensens ægteskab med Marie Kirstine Bierg, som er efterkommer af Anders Jepsen Hvid gennem sønnen Niels Andersen, som overtog gården efter faderen. Slægtstavle 2.

Ved 9. ejer, Christen Christensens ægteskab med Ane Nielsen, styrkes linien, idet Ane Nielsen er efterkommer af Anders Jepsen Hvids datter Edel, gift med Jens Pedersen. Denne er, som det fremgår af slægtstavle 1, efterkommer af Skjalm Hvides søn Asser Rig, der var gift med Inge Eriksdatter, Knud den Helliges datterdatter.

Gennem sidstnævnte forbindelse kan slægtsskabet føres tilbage, dels til Skjalm Hvide gennem såvel Ebbe Skjalmsøn som Asser Rig, dels til Gorm og Thyra gennem Inge Eriksdatter.

Der er desuden en forbindelse mellem Asser Rig og Ebbe Skjalmsøn-linierne via Elisabeth Pedersdatters ægteskab med Niels Erlandsen. Slægtstavle 1.

Med 10. ejer, Christen Christensen, styrkes slægtsskabet med Anders Jepsen Hvid og Ebbe Skjalmsøn-linien yderligere, idet Christen Christensens hustru, Christine Jensen, er efterkommer af Michel Andersen, der var 4. generation i Abildtrupgaard. Slægtstavle 2.

# Anders Jepsen Hvid

ca. 1487-1550

Hvornår Abildtrupgaard er blevet opført første gang og af hvem, vides ikke. Den første kendte ejer, Anders Jepsen Hvid, nævnes her i 1487. Han var søn af Jep Andersen Hvid, der boede i Trabjerg i Borbjerg sogn, hvorom der findes følgende beskrivelse: »Trabjerg tilhørte Kongefamilien 1231 og skrives da Thra-biærgh. Det var oprindeligt 1 Gaard og var i det 15. og 16. Aar-hundrede en Herregaard, der tilhørte en lidet bekendt Familie af den lavere Adel, der som oftest fremtræder som Bønder, men dog længe blev godkendt som fribaaren, idet de kvindelige Medlemmer kaldtes Fruer.«<sup>5</sup>

Det formodes, at Anders Jepsen Hvid har fået Abildtrupgaard af sin fader eller muligvis har fået den overdraget i forbindelse med sit ægteskab med Margrethe Qvie. Den første antagelse forekommer mest sandsynlig, idet en anden oplysning tyder på, at ægteskabet først blev indgået omkring 1493.

I bogen Abildtrupgaard og dens Beboere udtrykker Jens Abildtrup (J. A.) usikkerhed med hensyn til, om Anders Jepsen Hvid har boet i gården; men J. A. har senere fundet et dokument, der viser, at det har han.<sup>6</sup> Hvor længe han boede der, vides ikke. Omkring 1517 døde faderen og han arvede Trabjerg.

Anders Jepsen Hvid ejede flere gårde: Halvdelen af Østergaard i Barde, Graasand og Høstrupgaard i Haderup, en gård i Hessellund, en gård i Tinkerdal ved Borbjerg samt nogle enge i Simmelkær. Han havde desuden en del gods i forlening. Ved forlening fik man brugsretten mod at betale en afgift eller yde en tjeneste, f.eks. at føre tilsyn med rettergangen i et herred. I 1510 fik han to gårde i Borbjerg i forlening af Vestervig Kloster, og i 1514 fik han en gård i Felde i Ryde i forlening af Gudum Kloster.

I 1524 fik han af Frederik d. I »for sig og sine arvinger til evig tid brev på Hodsagergaard og Brogaard i Hodsager imod at give

samme landgilde, d.v.s. afgift, som andre lige gode selvejere i Ginding herred plejer at give.«<sup>7</sup>

Danmark var som så ofte før præget af krig og ufred. I årene 1534-36 rasede Grevens Fejde, som fik alvorlige følger for de bønder og selvejere, der deltog på oprørssiden. Oprørerne blev efter nederlaget dømt til at afstå liv og ejendom, medmindre de kunne bevise deres uskyld eller købe det konfiskerede gods tilbage.

Anders Jepsen Hvid må have taget parti for bønderne, hvilket fremgår af, at nogle af hans ejendomme blev konfiskeret af kongen, men senere købt tilbage. Det var Graasand, Høstrupgaard, gården i Tinkerdal og engene i Simmelkær.

I 1498 svarede Anders Jepsen Hvid afgift til kongsgården Lundenæs Slot, der havde herlighedsretten til Abildtrupgaard. Fra Arilds tid, d.v.s. så længe nogen kan huske, havde kongen visse rettigheder i selvejerbøndernes gårde. Det var bl.a. ret til ledingafløsning, ægtkørsel, stud og inne. Leding betød krigstjeneste. Ægtkørsel var pligtkørsel, som kunne være ret så omfattende. Stud var en årlig ydelse til kongens og hoffets underhold på rejser rundt i landet, udredet i naturalier eller i penge. Inne eller inde var udtryk for det praktiske arbejde, som bonden og hans folk kunne pålægges i forbindelse med markarbejde på kongsgårdene, opførelse af bygninger, anlæg og vedligeholdelse af veje og broer o.s.v.

Disse rettigheder kaldtes herlighed og blev betragtet som en ydelse til landets bedste, sammenfattet i begrebet »landgilde til kongen«. Det påhvilede lensmændene på kongsgårdene at inddrive og forvalte dem. Kongen havde ret til at overdrage eller sælge en gårds herlighed til andre, men kun til adelige.

Den nævnte afgift for Abildtrupgaard var ifølge Lundenæs Slots Jordebog: 1½ ørte rug, 1½ ørte byg, skoffsvin, 1 pund smør, 2 skilling leding oc setgerd, 2 skip haffre kongstedt.<sup>8</sup>

Ørte (ørtug) var datidens udtryk for værdi eller mål. En ørte korn svarede til 10 skæpper rug eller 12 skæpper byg. (1 skæppe = ⅛ korntønde = ca. 17,4 liter).

Antallet af skovsvin er ikke nævnt. Bøndernes skove takseredes efter det antal svin, der kunne ernæres i skovene i et godt oldenår, d.v.s. et år med mange bog og agern. I hine tider var det

almindeligt, at svinene gik ude det meste af året, undertiden hele året.

Leding betød som før nævnt krigstjeneste, men kunne også betyde krigsskat.

Oprindelig skulle enhver fri mand stille i leding på kongens bud. Fri betød fri for at betale skatter og afgifter, et privilegium, der omfattede adelen og præstestanden. Men ledingspligten, der også omfattede udrustning og forplejning, blev senere knyttet til jordbesiddelsen, hvorved selvejerbønderne blev medinddraget. For hver bol skulle der stilles en mand til krigstjeneste. En bol svarede til 8 agre a 24 plovfurer med hjulploven. Da denne var meget tung og svær at vende med, var agrene meget lange. Omregnet til nyere tids jordmål svarede en bol til 36-48 tønder land. Eftersom stadig mere jord blev opdyrket, afløstes denne værdinorm af en matrikulering, der delte jorden i lodder. Enhver jordlod, som havde en værdi af 24 mark sølv eller 3 mark guld eller kunne tilsås med korn af 1 mark sølvs værdi, skulle stille en mand til leding eller i tilfælde af fritagelse betale 1 mark i ledingspenge. (1 mark = 16 skilling). Den nye regel indebar også, at der kun skulle ydes krigstjeneste hvert 3. år mod tidligere hvert år.

Ledingsafgiften på 2 skilling antyder, at Abildtrupgaards opdyrkede jordareal har været meget ringe i forhold til det samlede areal. I middelalderen svarede 3 mark guld jord til ca. 18 tønder land (10 ha.)

Setgerd (sætgærd) var en samlet afgift for 6 gårde, der ikke var pålagt afgift enkeltvis. Afgiften kunne bestå i levering af gærdestave, tjørn og ris.

Kongstet (kongstød) angiver, at afgiften var til kongen.

Anders Jepsen Hvid var herredsfoged i Ginding herred, hvorunder Trabjerg hørte. Herred-inddelingen er Danmarks ældste inddeling. Et herred svarede til en retskreds, hvis beboere fik afgjort stridsspørgsmål på tingstedet, der som regel lå på en fritliggende høj med lettest mulige adgang for hele befolkningen. Herredsfogden var en af herredets mest ansete mænd. Hvervet blev overdraget af lensmanden, der i dette tilfælde var lensmanden på Lundenæs Slot. En herredsfoged skulle være selvejer og hørte almindeligvis til de største og mest ansete selvejerslægter

eller lavadelige slægter. Han skulle være en »uberygtet Danne-  
mand« og vederhæftig, d.v.s økonomisk velstillet.<sup>9</sup>

Hvervet bestod hovedsagelig i at lede forhandlingerne og holde orden på herredstinget, der afholdtes mindst en gang om ugen. Han skulle afsige domme og udfærdige skriftlige beretninger om de retshandlinger, der havde fundet sted. Han læste edsformularen, som skulle gentages af den, der sværgede på at tale sandhed. Det var også herredsfogdens pligt at føre regnskab over bøder, at oplæse kongelige åbne breve, f.eks. kundgørelser og forordninger på tinget. Såfremt han fik en afsagt dom underkendt, måtte han bøde for det, derfor var hans økonomiske baggrund væsentlig.

Anders Jepsen Hvid var også delefoged under Lundenæs Slot. Til en delefogeds opgaver hørte bl.a. opkrævning af skatter og restancer hos bønderne.

Anders Jepsen Hvid blev ligesom sin fader regnet til adelstanden, hvilket fremgår af en retssag, der senere blev anlagt mod hans sønndatter, Karen Nielsdatter. Sagen handlede om, hvorvidt hun var adelsperson eller ej. Sagsøgerne påstod, at hun ikke var det, og at både hendes fader og farfader havde været bønder. Dommen fastslog, at såvel de som Karen Nielsdatter var adelige.<sup>10</sup>

Anders Jepsen Hvids hustru, Margrethe Qvie, var datter af Christen Pedersen Aal i Ørs i Rom sogn. Hun havde tidligere været gift med Jes Qvie, der var lensmand på Riberhus fra 1474 til sin død i 1486. Han og Anders Jepsen Hvid var slægtninge, idet sidstnævntes farmoder var søster til Jes Qvie. (Slægtstavle 1). Et sådant ægteskab kan umiddelbart forekomme helt forkert, men kan forklares. I tidligere ægteskaber var der ofte mange børn og derfor stor aldersforskel mellem ældste og yngste barn. Da der også kunne forekomme store aldersforskelle mellem ægtefællerne, var det ikke ualmindeligt at finde forskydninger mellem generationerne. Mange, måske de fleste, forbindelser var fornuftsægteskaber, hvor stands- lighed var vigtigere end alders- lighed og kærlighed. I de jordbesiddende kredse kunne valget af ægtefælle også have betydning for bevarelse af gods inden for slægten.

Det formodes, at Anders Jepsen Hvid og Margrethe Qvie er

blevet gift omkring 1493, idet Margrethe Qvie dette år fik tilskødet noget jordegods i Bølling herred, hvortil Abildtrup regnedes på den tid. Godset kan have været medgift, da det overdrages hende af faderen, Christen Pedersen Aal og dennes fader,<sup>11</sup> som også synes at være af Qvie-slægten.<sup>12</sup>

Tidligere forfattere har nævnt muligheden af, at Anders Jepsen Hvid har været gift to gange.<sup>13</sup> Antagelsen bygger på en retssag fra 1550 mellem magister Mads Hvid til Nørgaard ved Holstebro og Margrethe Anderskone i Trabjerg. Mads Hvid krævede retten til en halvgård i Stendis, som Jep Christensen Hvid havde ejet, og som Anders Jepsen Hvid formodentlig har overtaget efter faderens død. Da Mads Hvids moder var søster til Anders Jepsen Hvid, havde hun, og dermed også Mads Hvid, arveret til Jep Christensens ejendomme.

Børn havde arveret til forældrenes fælles gods, dog således at sønner skulle have to lod, mens døtre kun skulle have en lod hver. Såfremt børnebørn arvede bedsteforældrene, skulle sønnernes børn uanset køn have to lod og døtrenes børn uanset køn en lod. Dersom den ene af forældrene eller begge havde bragt arvejord med i ægteskabet, regnedes den ikke til fællesskabet, men tilfaldt henholdsvis faderens eller moderens slægtninge.<sup>14</sup>

Formodningen om de to ægteskaber kan muligvis skyldes tidspunktet for arvesagens fremkomst. Anders Jepsen Hvid er antagelig død 1550, idet han dette år for sidste gang nævnes som herredsfoged. Årstallet er således sammenfaldende med arvesagen.

Forfatteren L. P. Borberg begrundet sin antagelse således: »På dette tidspunkt må Anders' 1. hustru forlængst være død.«<sup>15</sup>

Måske har den kendsgerning, at Margrethe benævnes »Anderskone« været medvirkende årsag. Da Margrethe Qvie var af adelsslægt, forekommer denne benævnelse misvisende.

Senere omtales en retssag fra 1570, rejst af arvinger efter Margrethe Christensdatter i Trabjerg.<sup>16</sup> En dattersøn, Mourids Jensen, faldt i den nordiske syvårskrig i året 1565. Ifølge sagen er Margrethe Christensdatter død efter Mourids Jensen. Sagsøgerne, der var hans søsters familie, gjorde krav på hele arven med den begrundelse, at Mourids Jensen var død før bedstemoderen. Loven gik dem imod.

Da sidstnævnte sag er meget konkret med hensyn til navn og familieforhold, tyder det på, at der i begge tilfælde er tale om Margrethe Qvie. At hun i sidste retssag omtales som Christensdatter er naturligt, da enker ofte brugte deres »ungpigeefternavn«, d.v.s. faderens fornavn med påhæftet »datter«.

Hvis denne formodning er rigtig, må Margrethe Qvie have været meget ung, da hun blev gift med Jes Qvie, der uden tvivl har været betydelig ældre end hende. I de velstillede kredse var ægteskabsalderen for pigernes vedkommende ofte meget lav, undertiden helt ned til 12 år. Følgelig kunne disse piger også blive enker i en tidlig alder. Margrethe Qvie må have opnået en høj alder før sin død, hvilket ikke var ualmindeligt i slægten. Anders Jepsen Hvid blev tilsyneladende en gammel mand, og sønnedatteren, Karen Nielsdatter, nåede at se sine oldebørn gifte.

Margrethe Qvie og Anders Jepsen Hvid havde tre børn, to døtre og en søn.

Den ældste datter, Kirstine Andersdatter, blev gift med Jep Munk til Kovsted i Hjørring amt og Skibstedgaard i Thisted amt. Han er antagelig død før hende, da hun formodes senere at være gift med Jacob Bertelsen, der har boet på Bjerregaard i Aale sogn og senere i Løgager i Them sogn.

Edel (Adele) Andersdatter blev ved sit giftermål med Jens Pedersen, Gimsinggaard, bindeled mellem den yngre del af Hvideslægten i Abildtrup Nedergaard og den gamle slægt tilbage til Gorm og Thyra. Edel Andersdatter arvede Graasand, Høstrupgaard og Simmelkær-engene efter forældrene. Hendes søn, Mourids Jensen, faldt i syvårskrigen.

Sønnen, Niels Andersen, der havde overtaget Abildtrupgaard og Halvøstergaard, arvede Trabjerg efter sin fader.

# Niels Andersen

ca. 1522-1557

## Johanne Christensdatter

-1588

Hvornår Niels Andersen har overtaget Abildtrupgaard, vides ikke; men af et dokument<sup>17</sup> ses han boende her i 1522. Dokumentet giver ingen oplysninger om ejerforholdet; men børn fik ofte overdraget en del af eller hele deres arv, når de flyttede hjemmefra. Da arven som regel bestod af jord og ejendom, er det sandsynligt, at han har overtaget gården til selveje. Foruden denne ejede han også Halvøstergaard og halvdelen af Store Ahle. Han var gift med Johanne Christensdatter, sikkert en datter af Chresten Thommesen, der ses boende i Store Ahle i 1547.

Niels Andersen deltog ligesom sin fader i Grevens Fejde på oprørssiden og måtte derfor afstå nogle af sine ejendomme. Det må have været Halvøstergaard og halvdelen af Store Ahle, da det af en dom fra 1587<sup>18</sup> fremgår, at han sammen med sin hustru har købt disse ejendomme af kongen. At Johanne Christensdatter er medkøber tyder på, at noget af godset har tilhørt hende, og det er nærliggende at tro, at det har været halvdelen af Store Ahle, som i så fald kan have været hendes medgift.

Niels Andersen, der også regnedes til adelstanden, arvede som nævnt Trabjerg. I 1551 overtog han herredsfogedembedet efter sin fader, så han må have boet på Trabjerg i sine sidste år. Han døde 1557.

Niels Andersen og Johanne Christensdatter havde mindst fire børn. I middelalderen registreredes indgåelse af ægteskaber, fødsler og dødsfald ikke som i nutiden. Derfor findes der kun oplysninger om børn, der senere nævnes i forbindelse med gif-



termål, retssager og lign., og derfor er hustruers navne ofte ukendte.

Datteren, Karen Nielsdatter, arvede Trabjerg. Ifølge skiftet skulle hun have en broderdel i farfaderen, Anders Jepsen Hvids gods, hvilket var ensbetydende med, at hun arvede det gods, hendes fader havde overtaget som »arvejord« efter Anders Jepsen Hvid, d.v.s. Trabjerg.

Enken, Johanne Christensdatter beholdt Abildtrupgaard, Halvøstergaard og halvdelen af Store Ahle. Hun tog selv ophold i Østergaard med sønnen, Wisti Nielsen, som bestyrer.

En anden søn, Anders Nielsen, blev bestyrer af Abildtrupgaard. En tredje søn, Lauge Nielsen, boede tilsyneladende i Holliholt i Sunds.

Et retsdokument fra 1587<sup>19</sup> tyder på, at der har været endnu en søn, Christen Nielsen, boende i Amtrup og herredsfoged i Hammerum herred samt en datter, hvis navn er ukendt, men gift med Enevold Jensen i Slumstrup.

Formodningen om, at ovennævnte Christen Nielsen var søn af Johanne Christensdatter og Niels Andersen, understøttes af, at ingen af de førnævnte sønner bærer dette navn. Det var nemlig skik at opkalde ældste søn efter farfaderen og næstældste efter morfaderen. De to ældste døtre opkaldtes almindeligvis efter bedstemødrene, men rækkefølgen kunne variere.

At de to sidstnævnte børn ikke er omtalt i forbindelse med fordelingen af arven kan skyldes, at de er flyttet hjemmefra på et tidligere tidspunkt og derfor allerede har fået hver sin del overdraget.

I 1573 traf Johanne Christensdatter aftale med Wisti Nielsen om ophold i Østergaard, omfattende føde, klæder, og hvad der ellers ville være nødvendig for hende selv og en pige resten af hendes levetid, mod en betaling af 30 daler (ca. 120 kr.) årligt i rede penge. Som sikkerhed for betalingen udstedte hun et pantebrev på alt sit gods til Wisti Nielsen. Anders Nielsen, der må have følt sig forbigået, krævede pantebrevet erklæret ugyldigt, hvilket også skete på Viborg Landsting i 1587.

Landstinget var en højere retsinstans end herredstinget. En dom afsagt på herredstinget kunne »ankes« til landstinget, hvoraf der fandtes tre. Det i Viborg, hvor Jyske Lov dannede

retsgrundlaget samt et i Ringsted og et i Lund, hvor henholdsvis Sjællandske Lov og Skaanske Lov var gældende. Senere oprettedes flere.

Efter Johanne Christensdatters død arvede Wisti Nielsen Halvøstergaard og købte senere den anden halvdel. Meget tyder på, at han også arvede Store Ahle, idet hans sønnesøn, Wisti Christensen, ejede den omkring 1652-1690.

Anders Nielsen arvede Abildtrupgaard.

Mens Niels Andersen og Johanne Christensdatter levede, skete der en for landets befolkning skelsættende begivenhed, idet reformationen blev indført 1536, hvorved den lutherske lære officielt afløste katolicismen i Danmark.

# Anders Nielsen og Lauge Nielsen

ca. 1588-1615

Foruden Abildtrupgaard ejede Anders Nielsen også en gård i Barde, muligvis Pilgaard. Hans hustru hed Maren; men der findes ingen oplysninger om hendes forældre. I ægteskabet var der i hvert fald fire børn: Niels Andersen, Michel Andersen, Jørgen Andersen og Kirsten Andersdatter. Såfremt den nævnte rækkefølge svarer til børnenes ankomst, har Marens fader sikkert heddet Michel og moderen Kirsten.

Anders Nielsen døde omkring 1603, og Maren arvede hans ejendomme. Et dokument<sup>20</sup> viser, at hun straks efter har delt arven mellem børnene, idet hun samtidig har oprettet en slags aftægtskontrakt med dem. Denne kontrakt gav senere anledning til en retssag rejst af Michel Andersen mod søsterens familie, der misligholdt kontrakten over for moderen.

Ved fordelingen fik Niels Andersen og Kirsten Andersdatter hver en halvdel af gården i Barde; Michel og Jørgen Andersen fik hver en halvdel af deres faders part i Abildtrupgaard.

Anders Nielsen havde nemlig ikke været ene-ejer af gården, idet hans broder, Lauge Nielsen, ses som medejer omkring 1610.

Som før nævnt boede Lauge Nielsen oprindeligt i gården Hollingholt, hvor han formentlig har giftet sig ind. Denne gård ejede han sammen med flere: Anne Olufs, der sikkert var hans svigermoder og enke efter gårdens tidligere ejer samt hendes sønner Jens og Lars Olufsen og Lars Jensen, muligvis en svigersøn. I 1587 blev ejerne tvunget til at sælge Hollingholt, og kun Lars Olufsen blev tilbage i gården. På dette tidspunkt er Lauge Nielsen antageligt flyttet hjem til Abildtrupgaard, som han så er blevet medejer af. Han døde omkring 1615.

Vi ved desværre intet om, hvordan livet har formet sig for familierne i Abildtrupgaard.

Næede dønningerne fra opgøret mellem katolicismen og den

lutherske lære ud til den ensomt beliggende gård? Landet var forarmet efter den nordiske syvårskrig 1563-70, og Statens mangel på penge var muligvis medvirkende årsag til, at Frederik d. III i 1585 solgte gårdens herlighed til herremanden på Timgaard i Tim ved Ringkøbing. Berørte denne handel familiernes daglige tilværelse? I 1602 hjemsøgte landet af en ondartet pest-epidemi. I Snebjerg døde 209 personer af sygdommen. Året efter blussede den op med fornyet kraft og var særlig slem i egnen øst for Ringkøbing. Hvor slem den var i Vorgod, vides ikke, heller ikke om den har berørt Abildtrup-familierne; men den har uden tvivl skabt angst og frygt.

En episode fra Lundenæs len kan måske give et indtryk af, hvor forfærdelig situationen har været. En moder forsøgte at standse sygdommens hærgen ved at lade et af sine børn begrave levende. Denne hedenske metode var ulovlig, og moderen blev dømt til døden.<sup>21</sup>

Beretningen fortæller endvidere lidt om datidens straffemetoder. Moderen blev først dømt til at »lægges på hjul og stejle«; men dommen ændredes senere til den mindre ærekrænkende straf at blive halshugget.

Stejle var en lodret stang, hvorpå der kunne anbringes et hjul vandret. Efter at den dømte var blevet dræbt (legemet blevet knust) ved slag mod hjulet, blev vedkommende anbragt oven på hjulet med lemmerne flettet ind mellem hjulets eger.<sup>22</sup>

# Michel Andersen, Jørgen Andersen, Jørgen Laugesen og Peder Andersen

ca. 1615-1655

Michel Andersen, søn af Anders Nielsen, nævnes i Abildtrupgaard og dens Beboere som »jordegen Inderste« i 1610, d.v.s. kun ejer af en lille del af gården. Men det har senere vist sig, at han i mange år ejede halvdelen af den.

Om Jørgen Andersen er kun oplyst, at han ligesom Michel arvede halvdelen af faderens gårdspart.

Jørgen Laugesen, søn af Lauge Nielsen, nævnes i omtalte bog som ejer af gården sammen med fætrene Michel og Peder Andersen. Jørgen Andersen kan muligvis være død i en forholdsvis ung alder eller være flyttet, hvorefter broderen Peder har overtaget hans andel.

Af regnskaber for Vorgod Kirke 1632-83 ses, at Abildtrupmændene har fæstet 10 kirkeenge mod betaling af jordskyld.<sup>23</sup> I disse regnskaber nævnes Peder Andersen, men ikke Jørgen Andersen. Når Peder Andersen ikke er nævnt i forbindelse med fordeling af arven efter Anders Nielsen, kan det skyldes, at han endnu på dette tidspunkt har været barn eller muligvis har boet et andet sted.

Fæstere af kirkeenge var ofte efterkommere af de personer, der i sin tid havde givet engene til kirken; men der findes ingen oplysninger om, hvorvidt dette har været tilfældet her.

Mens denne generation ejede Abildtrupgaard, var Danmark involveret i flere krige. Christian d. IV var i årene 1611-13 i krig med den svenske konge, og fra 1625-29 deltog han i trediveårskrigen, der var en religionskrig mellem lutherske nordtyskere og



*Vorgod Kirke.*

katolske sydtyskere. Kongen, der støttede lutheranerne, led nederlag og blev forfulgt af fjenden, der efterhånden besatte det meste af Jylland. Såvel fjendtlige tropper som kongens egne lejesoldater røvede og plyndrede, hvor de kom frem. Efter fredsslutningen var landet dybt forarmet, og for at rette op på økonomien blev skattetrykket hævet til det dobbelte.

I årene 1643-45 var der på ny krig med Sverige, den såkaldte Torstensons Fejde. Denne krig oplevede Abildtrup-familierne på nært hold, idet svenskerne kom nordfra ad den gamle kongevej<sup>21</sup> fra Holstebro over Tiphede til Skjernbroen. Efter at have brændt gårdene af i Tiphede, fortsatte de mod Abildtrup. Her satte de ild til en vandmølle, beliggende under Ottinggaards krat. Efter denne afbrænding red soldaterne videre mod Gjelleruplund med fortsat vold og ødelæggelse til følge.

Af et tingsvidne fra 1645 fremgår, at de til krongodset hørende gårde i Vorgod var forarmede. Avl og besætning var formindsket, og derfor havde bønderne svært ved at betale »fuld

Skyld og Landgilde«.»<sup>25</sup> Abildtrupgaard er ikke nævnt, da den endnu på dette tidspunkt er selveje. Det er dog nærliggende at tro, at de trange tider også har påvirket familierne der og været medvirkende årsag til den nedtur, der senere førte til det ufrie fæsteforhold.

Fra 1652 berettes om en hedebrand, der må have været tæt på Abildtrupgaard. Store dele af Vorgod og omliggende sogne lå hen som hede, moser og kær. Sommeren 1652 var meget tør. Under et tordenvejr slog lynet ned et ikke nærmere angivet sted i Vorgod og antændte lyngen. Den pågældende dag var vinden sydlig. Som følge deraf løb ilden mod nord og nåede helt til Vinding sogn, hvor den standsede ved en bæk, kaldet Terkels Bæk. Om branden også afsved nogle af Abildtrup-hederne, vides ikke. Aaen har sikkert dannet et naturligt brandbælte for de udstrakte hedestrækninger på dens østlige bred samt for gården.

I 1654 indtraf en solformørkelse, som varede i 2 timer og 7 minutter. Om den skriver hr. Christen i Vinding: »Anno 1654 Lørdagen den 2. August var den største Formørkelse i Solen, som enten er set eller hørt i vor Tid, og blev det saa mørkt, at man kunde se Stjernerne pa Himlen.«<sup>26</sup> Denne oplevelse må også have givet anledning til ængstelse, idet solformørkelse dengang varslede farsot (epidemi), krig og ulykker.

Det skulle vise sig, at nye trængselstider var på vej.

Frederik d. III var blevet konge efter Christian d. IVs død i 1648. I årene 1657-60 lå han i krig med den svenske konge. Også denne gang blev Jylland skueplads for krigshandlinger. Herom beretter præsten Chr. Pedersen Stadil i Vinding: »1. Søndag efter Paaske kom det secherske Regiment til Kvarter i Hammerum Herre og contribuerede disse Sogne tilsammen i 15 Uger, indtil de den 4. August kom under det darenstatiske Regiment i 7 uger, og vi havde da den strængeste Indkvartering under de svenske. Til Michaelis (Mikkelsdag, d. 29. september) drog de til Fyen. Gud lade dennem aldrig se Danmark mere! Amen.«<sup>27</sup>

Landet befandt sig i en elendig tilstand. Bønderne manglede næsten alt, hvad de skulle bruge til dyrkning af jorden. Rede penge og sølvtøj havde man kun, hvis det var lykkedes at skjule det i jorden. En stor del af den mandlige befolkning var indkaldt til krigstjeneste. Mange mennesker døde af sygdom eller nød

eller blev dræbt i krigen. Ifølge mandtalslister fra november-december 1660 synes Danmarks indbyggertal i ti-året 1650-60 at være faldet fra ca. 600.000 til 420.000.<sup>28</sup>

Men lad os vende tilbage til Abildtrupgaard.

Michel Andersen var gift to gange. Hans første hustru er ukendt. Hans anden hustru hed Kirsten Christensdatter. I dette ægteskab fødtes to børn. Med datteren, Margrethe Michelsdatter, skabtes der senere et nyt bindeled mellem den ældre og den yngre del af slægten. (Slægtstavle 2). Sønnen, Christen Michelsen, overtog senere faderens del af gården.

Michel Andersen døde omkring 1655; men hans enke er formodentlig blevet boende i gården nogle år endnu, idet sønnen først overtager sin gårdspart i 1680. Kirsten Christensdatter giftede sig med selvejerbonden, Christen Jensen i Østergaard i Tjørring.

Jørgen Laugesens navn forsvinder fra mandtalslisterne i 1655, hvilket tyder på, at han også er død omkring dette tidspunkt. Hans hustrus navn kendes ikke; men der var mindst to børn i ægteskabet, sønnen Jens Jørgensen og datteren Maren Jørgensdatter.

Der findes ingen oplysninger om Peder Andersen og hans familie udover, at han formodentlig havde en søn ved navn Jørgen Pedersen. Jørgen-navnet antyder, at han kan være opkaldt efter farbroderen, Jørgen Andersen, og understøtter dermed den antagelse, at denne er død tidligt. Ligeledes kan Jørgen Andersens eventuelle enke have været gift med Peder Andersen.

I langt de fleste tilfælde måtte en enke gifte sig igen for at blive forsørget, og en mand måtte ofte gifte sig med enken i gården for at kunne overtage denne.



# Jens Jørgensen, Knud Christensen Mørch, Jørgen Pedersen, Jens Olufsen og Christen Michelsen

ca. 1655-1720

Som det ses, ejes Abildtrupgaard fortsat af flere familier, hvilket er naturligt, idet den som arvegods så vidt muligt skulle forblive i slægten; men den skulle også som arv fordeles mellem børnene. Da det kunne være vanskeligt at udskille de enkelte lodder i en arv, forvaltedes den ofte i fællesskab, og som følge deraf boede flere familier i samme gård, dog så vidt vides i afgrænsede enheder.

Alle de ovennævnte har ikke boet i Abildtrupgaard på samme tid; men ud fra foreliggende oplysninger er det ikke muligt at afgrænse den enkeltes ejerskab tidsmæssigt.

Jens Jørgensen ejede faderens gårdspart fra ca. 1655 til 1660, hvorefter han muligvis er flyttet til en gård i Barde. Han efterfølges af svogeren, Knud Christensen Mørch, der var gift med Maren Jørgensdatter.

Hvornår Jørgen Pedersen er blevet medejer, er uklart. I årene 1671-81 ses Jens Olufsen som medejer. Han er muligvis sønnesøn af Jens Olufsen, Hollingholt, og således en slægtning til Maren Jørgensdatter, hvilket kan forklare hans tilstedeværelse.

Desuden har Michel Andersens enke som før nævnt formodentlig boet der, indtil sønnen, Christen Michelsen, i 1680 overtog faderens del af gården, og i 1682 overtog han endvidere Jørgen Pedersens del.

I Vorgod Kirkes regnskab for 1683 nævnes Jens Jørgensen, Peder Andersen og Peder Michelsen som fæstere af kirkeengene. Sidstnævnte kan være en søn af Michel Andersen, som på et eller

andet tidspunkt har haft del i gården; men det kan også være en fejlskrivning for Christen Michelsen. At Jens Jørgensen stadig er nævnt som fæster, kan tyde på, at fæstemålet er fulgt med en eventuel flytning til anden gård; men da han står opført som boende i Abildtrup, tyder det mere på, at ejerskifterne i Abildtrupgaard ikke er meddelt eller påført kirkeregnskabet. Den tids bogføring var i høj grad præget af tilfældigheder. Ifølge andre oplysninger skulle Peder Andersen jo også være afløst af sønnen, Jørgen Pedersen, og denne igen af Christen Michelsen.

Knud Christensen Mørch døde i 1681; men Maren Jørgensdatter fortsatte driften af gården indtil sin død i 1694. I 1688 ejede hun halvdelen af Abildtrupgaard og Christen Michelsen havde en fjerdedel, dog ikke som selvejer, men som fæster.

Den sidste fjerdedel omtales som en »øde Gaard«, der er i selveje. Betegnelsen øde brugtes om en gård, der var så faldefærdig, at den var ubeboelig eller manglede ejer (fæster); men betegnelsen anvendtes også, såfremt gårdens jord blev dyrket af en anden ejer (fæster). Denne fjerdedel kan være Jens Olufsens part, som så har været dyrket af Maren Jørgensdatter siden 1681. Hendes og Knud Christensen Mørchs søn, Christen Knudsen Mørch, overtog den nemlig 1688.

På den tid var det almindeligt, at bøndernes marker blev dyrket i fællesskab. Hver enkelt bondes jord var splittet op i mange små lodder, beliggende forskellige steder, så alle fik del i såvel den bedste del af jorden som den dårligste.

Det var dog ikke tilfældet i Abildtrup, hvor hver familie havde sin jord beliggende samlet. Det eneste de havde i fællesskab var engene og overdrevene, der brugtes til græsning. Hvordan gården i øvrigt har været delt op, får vi først oplysninger om ved 1688- matrikuleringen; men meget tyder på, at der i mange år har været to såkaldte dobbeltgårde, hvoraf den nuværende Abildtrup Nedergaard var den ældste og oprindelige.

Trængselstiderne, som var begyndt under de tidligere generationer, fortsatte. Landet var i en yderst dårlig forfatning. Der var stor indre uro. Adelens politiske magt blev brudt og enevælden indført. Borgerstanden voksede og fik sammen med gejstligheden større indflydelse. I årene 1675-79 førte Danmark krig med

Skaane. Som forstærkende virkning indtraf der misvækst flere gange i tiden 1662-93. Somrene var tørre og vintrene strenge. 1684 var en af de værste. Mange mennesker frøs ihjel denne vinter, og den følgende sommer var så kold, at der hverken var frugt eller olden. Rugen satte ikke aks, havren modnedes ikke, og byggen gav dårligt udbytte. Som følge af disse forhold kunne gårdenes dyrehold vanskeligt opretholdes.

Da Staten manglede penge, blev befolkningen pålagt ekstra skatter. I 1674 blev der udskrevet en kobberskat på 3 skålpund kobber af hver tønne hartkorn eller af hver 300 rigsdalers formue, 1 skålpund = ca. 496 g.<sup>29</sup> Kobberet skulle bruges til støbning af kanonkugler. Samtidig indførtes en særlig krigsskat på al formue; de rigeste skulle betale 3 rigsdaler om dagen, de lavest ansatte 2 skilling daglig. Denne skat har næppe været aktuel for Abildtrup-familierne. I 1877 blev nye ekstraskatter udskrevet, dels skat på alle ildsteder omfattende skorstene, kakkellovne, bageovne, andre ovne, bryggerkedler (gruekedler) og esser, dels kvægskat på heste, køer og stude. Denne skat blev i 1678 udvidet til også at omfatte får og svin. Samme år blev der udskrevet yderligere to former for skat, dels en såkaldt kopskat (hovedskat), d.v.s. skat på alle personer fra 12-15 års alderen, dels en skat på penge, som stod på rente. Foruden alle disse skatter skulle bønderne også betale tiende til kirken. Denne ydelse bestod i 1/10 af bruttoproduktionen, hvoraf korntienden var den vigtigste.

Til beregning af de forskellige skatter blev der udfærdiget lister over gårdenes ildsteder, husdyr og personer. En kvæglister fra 1677 viser, at Knud Christensen Mørch havde 1 ko, 1 kalv, 5 får og 1 svin. I 1682 så det lidt bedre ud, idet hans besætning da bestod af 1 hest, 1 plag, 1 ungnød (ungkvæg), 2 køer og 6 får. Men det følgende år indskrænkes besætningen igen.

Christen Michelsen havde i 1683 1 hest, 1 plag, 1 stud (kastret tyr), 1 ungnød, 1 ko, 7 får og 1 svin.

Beskrivelser fra Ringkøbing amt viser, at tilstandene i Abildtrup ikke var dårligere end i de øvrige gårde.

Trods disse ekstra skatter kom der for få penge i statskassen; mange kunne ikke betale, hvad der krævedes af dem, derfor

måtte nye udveje findes. Resultatet blev bl.a. en skat på jorden. Denne skat kom også til at omfatte den jordejende adel, der tilmed blev gjort ansvarlig for betalingen af deres fæstebønders skatter.

Grundlaget for beregningen af den nye skat blev for bøndernes vedkommende landgildens størrelse og for adelens vedkommende værdien af udsæden, målt i hartkorn. Hartkorn var hårdt korn, d.v.s. rug og byg i modsætning til hvede, der var blødt. Denne skat var meget uretfærdig, idet der var stor forskel på landgildens størrelse for de forskellige bønder. Myndighederne indså dette, og i 1688 afløstes denne beregningsmetode af en såkaldt landmålingsmatrikel, der lagde jordens bonitet, d.v.s. beskaffenhed til grund for skatteberegningen.

Ved opmålingen blev jorden inddelt i seks klasser: Klasse I allerbedst, kl. II god, kl. III middelmådig, kl. IV skarp, kl. V ond og kl. VI allerværst.

I Abildtrupgaard og dens Beboere ses resultatet af opmålingen af Maren Jørgensdatters jord. Den medtages her, da den foruden klassefikationen også beskriver jorden og dens anvendelse samt beliggenheden af de forskellige jordstykker.

Abildtrop Byes Marck. Synderagerne. Streche sig udi Syd og Vester.	Middel Bygjord af graa Sand og lidet Kl. III Muld. Saas 3 Aar. 1 K. Byg. 2 K. Rug. Henligger 1 Aar.
	Kl. IV Skarp Rugjord af graa Sand. Saas 3 Aar. 1 K. Byg. 1 K. Rug. Henligger 1 Aar.
	Kl. V Ond Rugjord af rød og graa Sandgrund og Sten. Saas .. 1 K. Boghv. 2 K. Rug. Henligger 4 Aar.
Norden for forrige.	Kl. IV Skarp Rugjord af graa Sandjord. Saas 1 K. Byg. 2 K. Rug. Henligger 2 Aar.
	Kl. V Ond Rugjord af rød Graasand. Saas 1 K. Boghv. 2 K. Rug. Hl. 4 Aar.
Kisbæragre Nord for forrige.	Kl. IV Skarp Rugjord af graa Sandjord. Saas 1 K. Byg. 2 K. Rug. Hl 1 Aar.
Øddegaardsagre Sønder for Gaarden breder sig.	Kl. V Ond Rugjord af rød Sandstensgrund. Saas 1 K. Byg. 1 K. Rug. 1 K. Bogh. Hl. 1 Aar.

Af Barre Byes Mark.  
(Under Barde nævnes: Abild-  
trup. Ottingsmark ligger Kl. V  
østen for Nr. 57. Streche)  
øster og vester, begyndt i  
Nord. Er mest Hedejord i  
Mands Minde ...  
Maren Jørgensdatter.

Ønd Rugjord af Sand- og Stengrund og  
derefter i Heden. Saas 1 Aar Boghv. 2  
K. Rug. Hl. 6 Aar.  
Længere tilbage i Markbogen staar der:  
Til bemeldte Gaard (Abildtrup) findes  
nogen Agerjord udi Barde Mark.

Måleenheden K står for kær. En kær var i Jylland tre kornneg. Der skulle således 60 neg til en trave. Men kær var ikke en ensartet størrelse i hele landet. På Sjælland bandt man store neg, så der gik kun et neg på en kær.

Engenes beskaffenhed blev vurderet på grundlag af hø-avlen. I engene beliggende i Bølling herred kunne der høstes  $1\frac{1}{2}$  læs godt hø og  $\frac{1}{2}$  læs middel hø. I Hammerum herred-delen kunne avles  $1\frac{1}{2}$  læs middel hø og i Vorgod kirke-enge  $2\frac{1}{2}$  læs godt hø.

Man forstår næppe, hvordan familierne har kunnet klare sig. Men de har tilsyneladende formået at betale skatter og afgifter, da deres navne ikke forekommer i restancelister. Deres levevilkår må have været yderst beskedne.

Maren og Knud Christensen Mørch havde foruden sønnen, Christen Knudsen Mørch, også to døtre, Apelone og Maren.

Christen Knudsen Mørch overtog som tidligere nævnt en del af Abildtrupgaard i 1688. Ved denne lejlighed sker der tilsyneladende en slags udstykning af gården.

I en indberetning fra 1638 kaldes Abildtrupgaard »et eniste Gaard« og i 1683 synes det samme at være tilfældet.<sup>30</sup> Men i 1733 omtales to gårde, hvoraf halvdelen af den østligste er så forfalden, at den må rives ned. Samme år forekommer en retssag, hvoraf det fremgår, at gårdens brønd har stået på daværende plads siden Arilds tid. Disse oplysninger kan tyde på, at der på dette sted har været bolig for nogle af familierne gennem flere generationer; men først efter 1683 betragtes den som en selvstændig gård, skønt den officielt regnes for en halvpartsgård i Abildtrup. Den var ligesom den anden en dobbeltgård.

Det var dog kun halvdelen af denne gård, Christen Knudsen Mørch overtog i 1688. Den anden halvdel blev beboet af Simon Pedersen, der var gift med hans søster Apelone Knudsdatter.

Søsteren, Maren Knudsdatter, blev i 1717 gift med Niels Helstrup i Snebjerg.

For oversigtens skyld vil de to gårde fremover blive kaldt Lyngkildegaard og Abildtrup Nedergaard, og de vil i det følgende blive beskrevet hver for sig.

Tilbage i Abildtrup Nedergaard var så Maren Jørgensdatter og Christen Michelsen. Maren Jørgensdatter døde i 1694 og Christen Michelsen overtog hendes del af gården.

På grund af de trange tider måtte mange selvejere indgå fæsteraftale med herremændene for at kunne blive i gårdene. Det må også have været Abildtrup-mændenes lod. Omkring 1695 overtog Aksel Schested, Timgaard, der havde herlighedsretten til Abildtrupgaardene, også bondeskylden i disse. Kort efter solgte han gårdene til Palle Dyre, Sindinggaard.

Mange godser havde hidtil haft meget strøgods, d.v.s. fjerntliggende bøndergårde, som i vid udstrækning havde fået lov at passe sig selv, blot afgifterne blev betalte. I slutningen af 1500-tallet steg priserne på de vigtigste eksportvarer, korn og stude. Mange godsejere søgte derfor ved handel eller mageskifte at få samlet flest mulige fæstegårde omkring hovedgården for at kunne udnytte fæstebøndernes arbejdskraft. Det medførte også en bedre udnyttelse af jorden; men i mange tilfælde var det kun til gavn for godsejeren. Bøndernes pligtarbejde på hovedgårdene øgedes, så de fik mindre tid og færre kræfter til at dyrke egen jord. Denne udvikling kan være baggrunden for handelen mellem Aksel Schested og Palle Dyre, idet Sindinggaard lå i Hammerum herred.

Der foreligger kun få oplysninger om Christen Michelsen. Han har været gift to gange. Hans første hustru kendes ikke. Hans anden hustru, som han blev gift med i 1688, hed Inger Christensdatter.

På den tid var landet plaget af ulve, især Jylland, hvor de holdt til i kærene og på de store hedestrækninger. De overfaldt ofte fåreflokkene, og ved vintertide brød de også ind i staldene. En dag sidst i maj 1688 fangede Christen Michelsen tre unger i en ulvegrav. Nogle år senere fangede Christen Knudsen Mørch fem unger ved Lyngkildegaard.

I året 1700 afløstes den julianske tidsregning af vor nuvæ-

rende gregorianske kalender, hvilket indebar, at dagene mellem 18. februar og 1. marts bortfaldt, idet overgangen mellem de to kalendere skete ved, at datoen 18.02 blev ændret til 01.03. Da registreringen af data var meget tilfældige, har ændringen næppe givet Abildtrup-familierne problemer.

Inger Christensdatter og Christen Michelsen havde fire børn:

1. Karen Christensdatter, som i 1719 blev gift med Niels Pedersen i Assing.
2. Apelone Christensdatter, som den 19. september 1720 blev gift med Christen Pedersen, Fjølstervang, der var oldebarn af Michel Andersen. (Slægtstavle 2).
3. Kirsten Christensdatter, som i 1722 blev gift med Peder Sørensen, kaldet Hundskær. De boede i Pilgaard i Barde.
4. Michel Christensen, f. 1697.

I Slægten Abildtrup 2 angives Christen Michelsen at være død omkring 1696; men i samme bog findes et uddrag af et pantebrev, der var udstedt til ham i 1697 af hans stedfader, Christen Jensen, Østergaard i Tjørring. Der er dog næppe tvivl om, at han er død i sidste del af 1690'erne, idet hans enke, Inger Christensdatter, giftede sig med Niels Madsen fra Skibbild omkring 1700-tallet.

Niels Madsen drev gården videre til 1716, da han døde kun 44 år gammel. I hans tid blev der ansat en ung mand til at undervise børnene, deriblandt Michel Christensen, i dansk. Michel må være født kort før eller lige efter sin faders død.

Efter Niels Madsens død fortsatte Inger Christensdatter i Abildtrup Nedergaard, indtil Michel Christensen overtog den.

# Michel Christensen

ca. 1720-1760

Hvornår Michel Christensen overtog Abildtrup Nedergaard er ikke oplyst.

Sammen med sine slægtninge i Lyngkildegaard havde han de tidligere omtalte kirkeenge i fæste. I 1733 opstod der strid mellem fæsterne og herremanden, Søren Rygaard, Hesselmed i Bramminge, der på dette tidspunkt ejede Vorgod kirke.

Efter reformationen var kirke- og klostergodserne blevet kronens eje og sorterede således direkte under kongen. Men efterhånden blev mange kirker solgt til private, hvilket også var tilfældet for Vorgod kirkes vedkommende. Søren Rygaards fader købte den ved en auktion i Ribe i 1710.<sup>31</sup>

Søren Rygaard hævdede, at Abildtrup-mændene havde brugt engene i 11 år uden at betale afgift. Han påstod endvidere, at fæsterne i 1722 havde indgået aftale med hans fader om at betale 2 rigsdaler årlig i afgift. Abildtrup-mændene gjorde gældende, at de altid havde haft »Tilstaaelse og Fæste paa Engene af Biskoppen i Ribe for kun 2 Mark og 12 Skilling.« De blev frifundet. Søren Rygaard og hans fuldmægtig blev dømt til at betale sagsøgerne »10 Rigsdaler i Kost og Tæring for paa et svagt Fundament og ubeføjet at have foruroliget Abildtrup-mændene, og til Justitskassen saa meget, som denne Doms Bestridelse og Forsegling koster.«<sup>32</sup>

Michel Christensen omkom ved en drukneulykke i åen 1747, 50 år gammel og blev begravet 12. september. Enken, Kirsten Sørensdatte, førte gården videre til ca. 1760.

I ægteskabet var der seks børn:

1. Christen Michelsen.
2. Mette Michelsdatter.
3. Inger Michelsdatter.
4. Maren Michelsdatter.
5. Anne Michelsdatter.
6. Else Kirstine Michelsdatter.



Skiftet efter Michel Christensen viser, at den økonomiske nedtur tilsyneladende er vendt til begyndende fremgang. Et uddrag af skiftet medtages her, da det foruden at vise besætningens størrelse også angiver boets værdi og arvens fordeling samt krav til børneopdragelsen.

# Uddrag af skiftet efter Michel Christensen

Af Skiftet efter ham hidsættes her et lille Uddrag, som viser, hvor stor Besætning der kunde holdes i Gaarden paa den Tid.

## Heste:

	Rdl.	Mk.	Sk.
En brun Hoppe, 10 Aar.....	14	»	»
En sort Hest, 7 Aar.....	10	»	»
En sort Hoppe, 14 Aar.....	8	»	»
2de brune Hopplage i 2de Aar.....	»	»	»

## Køer og Stude:

1 gl. graa Ko tidlig bærende.....	4	2	»
1 ravnsort Ko, tidlig bærende med 3die Kalv.....	5	2	»
1 sortstjernet Ko, tidlig bærende med 5te Kalv.....	4	4	»
1 ravnsort Ko med 5te Kalv, sildig bærende.....	4	»	»
1 sortbroget Ko med 5te Kalv.....	4	1	»
1 graahjelmet Ko med 2den Kalv.....	5	»	»
1 Par Stude, den ene sortbroget og den anden sorthj.....	14	»	»
1 Par dito i 3die Aar.....	13	4	»
1 Par mindre dito i 3die Aar.....	13	4	»
1 Par mindre dito i 3die Aar.....	12	»	»
1 Par dito i 2det Aar.....	8	»	»
1 Stud i 2det Aar.....	3	2	»
1 sorthjelmet Kvie i 2det Aar.....	2	4	»
4 Kalve.....	6	4	»

## Faarhøveder:

18 gl. Faar a 2 Mk. 8 Sk. er.....	7	3	»
11 unge dito.....	11	3	12
21 Lam a 1 Mk.....	3	3	»
1 gl. So.....	3	3	»
2 unge Svin	}		
1 Galt			
1 So			
	2	4	»

Hele Boets Vurdering ansattes til 241 Rdl. 4 Mk. 6 Sk. Efter Fradrag af Gæld blev til Deling 129 Rdl. 5 Mk. 6 Sk. Deraf faar Sønnen Christen 18 Rdl. 3 Mk.  $5\frac{3}{7}$  Sk. Hver af de 5 Døtre faar 9 Rdl. 1 Mk.  $10\frac{5}{7}$  Sk. Boet slutter med disse Ord: »Børnene, som ere uopfødte, opfødes i Gaarden og af deres Moder efter moderlig Pligt holdes til Skikkelighed og sand Guds frygt og Undervisning i deres Kristendom.«

Af Skiftet ses, at Ladehuset er 22 Fag, Fæhuset 28 Fag og Salshuset 18 Fag.

Kilde: Vorgod Sogn s. 212-213.

# Mod nye tider

Historisk set betegnes tiden efter reformationens indførelse i 1536 som nyere tid.

Hvordan de tidligere omtalte slægter har opfattet de ændringer, der skete i samfundet, afspejles ikke i de foreliggende oplysninger. Men de kan næppe have oplevet dem som positive nybrud.

For de følgende slægters vedkommende ses – i historisk perspektiv – tydelige forandringer. Forandringer, der må tolkes som positive for slægten.

Hvordan var samfundsforholdene i 1700-tallet? En beskrivelse af disse vil blive alt for omfattende. Men enkelte faktorer til belysning af bondestandens kår skal kort omtales.

Omkring 1730 kulminerede den landbrugskrise, der havde forårsaget så mange selvejeres overgang til fæsteforhold.

Langt tilbage i tiden, måske til det 12. århundrede, havde sjællandske bønder været vornede, d.v.s. at de havde forpligtet sig til at arbejde for herremændene, der til gengæld skulle beskytte dem i ufredstider. Dette fæsteforhold var anderledes end senere tiders, idet bønderne havde personlig frihed. Men eftersom mangelen på arbejdskraft på godserne blev større, krævede herremændene, at fæstebønderne og deres sønner skulle forblive på godsernes bøndergårde. Frederik den IV forbød dette i året 1702; men uheldigvis havde han året i forvejen udstedt forordning om oprettelse af en landmilit. På grund af de mange krige, kunne han ikke som hidtil klare sig med lejesoldater.

Ifølge denne forordning skulle 15.000 mand udskrives efter hartkorn. Landet blev inddelt i lægder på 20 tdr. hartkorn. Hver lægd skulle stille en bondekarl til soldatertjeneste i seks år. For ikke at hindre markarbejdet skulle eksercitsen foregå søndag eftermiddag bagved kirken efter gudstjenesten. Karlene blev frit-

get for tjenesten, såfremt de tog en gård i fæste. Denne ordning udnyttede herremændene, så de i virkeligheden gjorde bønderne stavnsbundne.

Mange bønderkarle forsøgte at flygte til udlandet eller at skjule sig for at undgå krigstjeneste, og nogle flygtede til andre godser, hvor forholdene var bedre.

I 1730 ophævedes forordningen. Men allerede i 1733 kom en ny og strengere, der påbød: »At ingen bondekarl må give sig fra det gods, hvor han er født, så længe hans husbond kan skaffe ham tjeneste, medmindre han er over de til indrulleringen fastsatte år.«<sup>33</sup> For at kunne flytte efter dette tidspunkt krævedes pas og skudsmål, udstedt af herremanden.

Med denne forordning var stavnsbåndet indført ved lov. I begyndelsen var alle mænd mellem 18 og 36 år stavnsbundne; men i 1742 omfattede den alle bondedrenge fra deres 9. år til det 40. år. I 1746 kom en ny forordning, der påbød, at ingen karl efter udstået tjeneste måtte rejse eller fæste gård andetsteds end på det gods, hvorfra han var udskrevet som soldat.

Under Frederik d. IV kom pietismen til Danmark. Kongen blev grebet af den og gjorde meget for sit folks åndelige udvikling. Han var især interesseret i undervisning af almuen og lod opføre 240 almueskoler også kaldet rytterskoler. Skolerne blev opført på den del af krongodset, der var udlagt til bønder, som skulle gøre tjeneste til hest eller sørge for underhold af en rytter. Disse bønder var til gengæld fritaget for at betale afgifter. Børnene skulle undervises i religion og læsning.

Forskellige stiftelser blev oprettet, bl.a. Vajsenhuset i København, der skulle varetage opdragelsen af forældreløse børn. På nogle områder gik kongens pietistiske iver dog for vidt. I forbindelse med opretholdelsen af en sabbatsordning påbød han, at alle, der ikke havde en gyldig undskyldning, skulle gå i kirke om søndagen. Forsømmelse blev i byerne straffet med bøder, mens der på landet oprettedes gabestokke ved kirkedørene, hvor de forsømmelige bønder blev anbragt til skræk og advarsel for andre.

Også Christian d. VI, som blev konge i 1730, var pietistisk. Kirketugten blev strengere. Overtræderne skulle stå frem og skrifte og blev derefter offentlig irettesat fra prædikestolen.

I 1736 blev konfirmationen gjort obligatorisk, og samtidig blev den sammen med den efterfølgende altergang en forudsætning for senere at kunne få udstedet pas og skudsmål eller for at blive gift. Denne ordning varede til 1849.

Var pietismen end yderliggående på visse områder, så havde den også positive virkninger. En af disse var påbudet om oprettelse af almueskoler i hele landet i 1739. Det var også i denne periode, at Hans Adolf Brorson skrev salmer, hvoraf mange stadig synges.

I 1735 var der kommet forbud mod indførelse af udenlandsk korn, hvilket medførte en lille forbedring af landbrugets vilkår. Men i 1745 blev landet hærget af en kvægpest, der kom fra de russiske Sortehavsegne, og den begyndende fremgang for bønderne blev vendt til fornyet fattigdom.

Både regeringen og folket stod magtesløse over for pesten. Der blev udstedt udgangsforbud, og såfremt præsterne nødvendigvis måtte aflægge besøg på gårdene, skulle de skifte tøj og røge sig med enebær og deslige. En ny kirkebøn blev udformet. Den begyndte således: »Herre, den fordærlige sygdom blandt hornkvæget i en del af Hans Kongelige Majestæts lande, fyrstendømmer og tyske provinser erkender vi for en frugt af vore synder –«, og den sluttede med ordene: »Sig, Herre, det er nok! og byd denne plage at ophøre, at vore munde igen kan takke Dig og vore hjerter bekende med David: Dine domme er en stor afgrund, der hjælper både mennesker og kvæg.«<sup>34</sup>

Omkring 1747 ebbede kvægpesten ud. Tabet blev anslået til ca. 300.000 stykker kvæg.

I 1764 udstraktes stavnsbåndet til at omfatte bønderbørnene fra deres 4. år. Børn af forældre, der var under fattigvæsenet, samt Vajsenhusbørn blev udleveret til arbejdskraft for landbruget. Det var i sandhed strenge tider for småkårsfolket. Men nye og bedre tider var trods alt på vej.

Fremtrædende personligheder indså, at et lands rigdom ikke bestod i at eje guld og sølv, men i jord. Og at en bedre udnyttelse af den ville gavne hele samfundet. Det medførte efterhånden bedre dyrkningsmetoder. Fællesdriften ophørte, og kartoffelavlens indførtes. For mange bønder blev året 1788 et virkeligt vendepunkt, idet stavnsbåndet da blev ophævet. I første omgang

dog kun for dem under 14 år, dernæst for dem over 36 år. Fra år 1800 havde alle bønder personlig frihed og kunne bosætte sig, hvor de ville. I løbet af 1800-tallet købte mange fæstebønder deres ejendomme til selveje. Men først i 1919 blev fæstevæsenet ophævet ved lov.

Til belysning af et af de følgende afsnit (Christen Niensens optegnelser) skal også nævnes, at handelen var i rivende udvikling. Det var især handelen med fremmede lande, der var betydningsfuld. Siden midten af 1600-tallet var der oprettet flere handelskompagnier, der havde eneret til handel med forskellige egne af verden.

Monopolerne blev efterhånden afskaffet til fordel for en friere handel, der medførte en livlig fragt til søs. Mange købmænd havde egne skibe, der ikke kun varetog fragten af købmandens varer, men også af varer mellem forskellige lande.

Disse skibe var ofte udsatte for overfald af sørøvere. Middelhavsområdet var især farligt.

I 1792 udbrød der krig mellem Frankrig og Østrig samt dennes forbundsfælle Preussen. Senere blev også England, Holland, Rusland og Spanien inddraget.

Denne krig blev farlig for den danske handelsflåde, idet franske kaperskibe, d.v.s. skibe forsynet med krigsudstyr, kaprede skibe, også neutrale, som formodedes at sejle med last til fjenderne. Som følge deraf måtte handelsskibene ofte sejle under beskyttelse af krigsskibe.

Også 1800-tallet bød på mange ændringer.

Krige med store tab af mennesker og landområder prægede landet. I 1814 måtte Danmark afstå Norge til Sverige, og i 1864 tabtes Sønderjylland.

Økonomien vaklede med statsbankerot til følge i 1813. Kornpriserne faldt, og en ny landbrugskrise indtrådte i 1818. I Handels- og Industritidende kunne man i 1820 læse, at kornpriserne mange steder « står under den halve produktionspris.»<sup>35</sup> I 1824 standsede prisfaldet, og efter et par års forløb blev tiderne igen økonomisk bedre.

Men der var også lyspunkter.

Påbudet fra 1739 om oprettelse af almueskoler i hele landet var ikke ført ud i livet. Foruden de bestående almueskoler fand-

tes latinskoler, som forberedte til videre studier ved universitetet i København. Mod slutningen af 1700-tallet var den første skole for borgerskabets unge blevet etableret og flere fulgte efter. Det var realskoler, der lagde vægt på nyttige almene kundskaber.

I 1814 kom så loven, der påbød undervisningspligt. Der var ikke skolepligt, så børnene måtte gerne undervises hjemme eller i en privat skole, såfremt forældrene ønskede det; men undervisningen skulle være under offentligt tilsyn. Dersom forældrene ikke havde råd til at bekoste undervisningen, skulle børnene have den gratis.

Loven blev gennemført; men undervisningen var ofte dårlig, da der manglede kvalificerede lærere. Var skolegangen end yderst beskeden sammenlignet med nutidens, så blev lovgivningen dog af stor betydning for eftertiden.

Grundtvig (1783-1872) kom som bekendt også til at betyde meget for folkeoplysningen. Gennem digtning, historie og tale blev han en folkevækker. Ligeledes blev hans tanker om oprettelsen af en dansk højskole af afgørende betydning for de følgende slægter.

Endnu en væsentlig begivenhed skal nævnes. Den 5. juni 1849 blev Danmarks Riges Grundlov underskrevet. Enevælden blev afløst af folkestyret.

Med grundloven fulgte bl.a. religionsfrihed. Sekter og frikirker vandt indpas i landet; men mest fremtrædende blev de to folkekirkelige bevægelser, Grundtvigianismen og Indre Mission. Det var også i sidste halvdel af århundredet, at ideen til andelsbevægelsen blev fostret.

Danmark var stadig et landbrugsland, men konturerne til et industrisamfund begyndte efterhånden at vise sig.



# Christen Mortensen og Christen Michelsen

ca. 1760-1798

Omkring 1760 træffer vi en ny mand som fæster af Abildtrup Nedergaard. Denne mand, Christen Mortensen, er født i Faster sogn den 21. december 1714. Han er formodentlig blevet gift med Kirsten Sørensdatter, som han må have kendt på forhånd, idet en del af hendes familie boede i nærheden af hans hjem. De to familier var desuden indgifte i hinanden.<sup>36</sup> Det var også almindeligt, at en herremand bortfæstede en gård på den betingelse, at den nye fæster giftede sig med den afdøde fæsters enke.<sup>37</sup> Antagelsen om ægteskabet bygger også på oplysninger fra folketællingslisten fra Vorgod af 1787, der nævner Christen Mortensen som gårdbeoer i 3. ægteskab. Desuden overtog Christen Michelsen på et tidspunkt halvdelen af Abildtrup Nedergaard som fæster, hvilket sandsynligvis er sket i forbindelse med arveskifte efter moderens død.

Christen Mortensen giftede sig 2. gang med Maren Mouritsdatter. Der foreligger ingen oplysninger om hendes slægt. I dette ægteskab fødtes to sønner, der begge døde i 1773, henholdsvis 10 år og 6 år gamle. Da de døde med fjorten dages mellemrum, har dødsårsagen muligvis været en smitsom sygdom. Allerede året efter, i maj 1774, døde Maren Mouritsdatter, 40 år gammel.

Christen Mortensen forblev dog ikke enkemand ret længe. Den 4. november samme år blev han trolovet med Marie Kirstine Bierg, og 1. søndag i advent blev de viet.

Ifølge Danske Lov skulle personer, der ikke kunne henregnes til adels- eller rangspersoner, troloves før et ægteskab, og derefter skulle der tre søndage efter hinanden lyses fra kirkens prædikestol i det sogn, hvor fæstemøen opholdt sig.

Trolovelsen, der skulle ske med præsten og fem andre som vidner, havde juridisk gyldighed, mens vielsen var kirkens vel-

signelse af ægteskabet. Dog måtte trolovede ikke dele bord og seng før vielsen.

Formålet med lysningen var at hindre ægteskabets indgåelse, dersom nogen havde noget gyldigt at indvende imod forbindelsen. Eventuel indsigelse skulle ske over for præsten i overværelse af to eller tre vidner. Pågældende skulle også være rede til straks at udtage stævning, d.v.s. indkalde til møde på tinge.<sup>38</sup>

Med dette giftermål kom en sidelinie til den oprindelige Hvidslægt ind i Abildtrup Nedergaard, den, der stadig er der. (Slægtstavle 2)

Marie Kirstine Bierg, født 14. februar 1742 i Ringkøbing, var datter af glarmester Mads Justesen Bierg og Elle Jochumsdatter Købke. Sidstnævnte var barnebarn af Wisti Christensen i Store Ahle og tip-tip-oldebarn af Niels Andersen i Abildtrupgaard. Marie Biergs morfader, Jochum Michelsen Købke og oldefar, Michel Jochumsen Købke, havde begge været sognefogede i Vor-god.

Da Marie Bierg var 2 år gammel flyttede forældrene til Borris, men efterlod barnet i Ringkøbing, formodentlig hos slægtninge. Bedsteforældrene, skræddermester Jens Madsen og hustru, levede endnu, men var gamle. Der boede desuden to andre slægtsfamilier i byen, nemlig hattemager Købke og borgmester Bierg. Der foreligger ingen oplysninger om, hos hvem hun blev anbragt. Derimod ved man, at hun i sin barndom fik et godt kendskab til forskellige lægeurter. Dette kan tyde på, at hun boede hos borgmesteren, der var nabo til apoteket. Ifølge mundtlig overlevering skulle hun ofte have hjulpet med indsamling af urter til apotekeren, der selv lavede urtemedicin. Borgmester Biergs hustru var desuden hendes gudmoder, hvilket også taler for, at det var i dette hjem, hun tilbragte sin barndom.

Omkring konfirmationsalderen kom Marie Bierg i huset hos provst Hauch i Borris præstegård. På dette tidspunkt var begge forældrene døde, så det er ikke dem, der har sørget for at få hende dertil; men hun havde slægtninge boende på to gårde i sognet, og det kan være baggrunden for valget af præstegården som tjenestested. Efter provst Hauchs død forblev hun hos efterfølgeren, provst Stefansen. Opholdet i præstegården strakte sig over 18 år. Marie var glad for at være der, og hun var afholdt.

Det fremgår bl.a. af, at hun bar mange børn til dåben. Når det havde været tilfældet, noterede provsten hendes navn som »Marie fra præstegaarden« i kirkebogen. Da hun flyttede til Abildtrup, forærede provstinden hende en mængde silketøj, og de to familier besøgte hinanden sidenhen.

Marie Bierg er beskrevet som en dygtig og energisk kvinde, en god støtte for sin mand, der var en del ældre end hende. Hun havde kendskab til forskellige sygdomme og kom derfor til at virke som en slags »læge og jordemoder« i omegnen, da der var langt til professionel hjælp. Den nærmeste læge boede i Ringkøbing. Samværet med apotekeren i barndommen har sikkert været medvirkende årsag til dette virke, som antagelig også har omfattet behandling med urtemedicin.

En overlevering fortæller, at kårene i Abildtrup Nedergaard ved Marie Biergs ankomst var så elendige, at man knap havde en ske at søbe mad med. Imod dette taler, at Christen Mortensen to år senere kunne købe gården til selveje. Såfremt historien har rod i virkeligheden, kan årsagen til det spartanske køkkenudstyr måske findes i tidens skik og brug. Den daglige kost bestod for en stor del af grød, vælling og urtesuppe, som spistes af fælles fad. Skønt kartofflen var kommet til Danmark i 1719, var den først på dette tidspunkt ved at blive almindelig udbredt. Behovet for køkkentøj var derfor lille. Mange steder fandtes hverken tallerkner, gafler eller knive til hver person. Ved gæstebud lånte man hos andre eller bad gæsterne selv medbringe det, de skulle bruge. Fra sit ophold i Borris præstegaard har Marie Bierg sandsynligvis været vant til andre forhold og bedre udstyr.

Bondens kår var som tidligere nævnt tunge. Den årlige afgift, landgilden, var en fastlagt ydelse i form af penge eller naturalier og kunne ikke ændres. Det kunne derimod hoveriet, d.v.s. den arbejdsydelse, som forlangtes af hver enkelt fæster. Oprindeligt var hoveriet fastlagt ud fra sæd og skik, d.v.s. hvad man plejede at gøre. Men i det 17. og 18. århundrede var herremændenes rettigheder blevet udvidet til frit at måtte bruge fæstebøndernes arbejdskraft. En ret, der ofte blev groft udnyttet. Når som helst der kom bud, måtte bonden eller hans tjenestefolk møde på hovmarken, d.v.s. hovedgårdens jord, uanset om vedkommende var i færd med at så eller høste egen afgrøde. Det var almindeligt, at

hoveriet omfattede mindst 200 dage årligt. De bøndergårde, der lå nærmest hovedgården, ydede mest, mens de længere borte liggende kun ydede enkelte arbejdsdage samt deltog i ægtkørsel. Til gengæld måtte de betale arbejdspenge.

I 1771 blev denne vilkårlighed forbudt ved lov, og hoveriydelsens størrelse blev fastlagt for hver ejendom. Der blev desuden lavet hoverireglement for hver herregård. Af reglementet for Sindinggaard kan vi se, hvor stor landgilde og hvor meget hoveri Abildtrup-mændene skulle yde årligt.

Christen Mortensen og Christen Michelsen skulle hver betale 4 rigsdaler og 64 skilling i landgilde og yde 8 køre- eller spanddage samt 6 hånd- eller gangdage.<sup>39</sup> På køre- eller spanddage skulle de stille med heste og vogn, og på hånd- eller gangdage skulle de møde uden heste og vogn. De havde dog ikke pligt til selv at møde, men måtte sende en tjenestekarl.

Skønt ydelserne til Sindinggaard var beskedne, har Abildtrup-mændene sikkert følt sig ufrie og nedværdigede på grund af afhængighedsforholdet til herremanden. Den 1. marts 1776 må derfor have været en festdag for dem. Det var dagen, da de købte deres gårde til selveje. Foruden Christen Mortensen og Christen Michelsen var det Niels Pedersen og Christen Pedersen i Lyngkildegaard. Der blev straks udstedt købekontrakt; men skødet på gården fik de først et år senere. Christen Mortensens er dateret 7. juni 1777.<sup>40</sup>

Omkring 1783 solgte Christen Michelsen sin halvdel af Abildtrup Nedergaard til Niels Christen Jensen fra Nøvling Skov, også kaldet Niels Skov. Der foreligger tilsyneladende ingen oplysninger om årsagen til salget eller om Christen Michelsens videre livsforløb.

En selvejerbonde måtte ifølge Danske Lov sælge sin ejendom til, hvem han ville, men først efter at have lovbudt den på tinge tre gange, d.v.s. ved forkyndelse på herredstinget givet slægtinge mulighed for køb, før den solgtes til fremmede. I dette tilfælde ved vi ikke, om gårdsparten har været lovbudt, eller om der har været en slægtsforbindelse til Niels Skov eller til hans hustru, Kirsten Svendsdatter, datter af Svend Pedersen Fruergaard i Videbæk. Handelen kan også være sket uden om loven; men i så tilfælde kunne slægtinge have krævet den omstødt,

såfremt der ikke var vundet lavhævd. At vinde lavhævd ville sige, at køberen skulle kunne bevise, at han havde opnået lovlig ret til ejendommen enten ved arv, køb, mageskifte, gave eller 20 års hævd uden anke og påtale, d.v.s. haft den til brug i 20 år uden at nogen har klaget derover.<sup>11</sup>

Forholdet mellem Christen Mortensen og Niels Skovs familier skulle efter sigende have været meget anspændt. I betragtning af, at de boede i hver sin ende af stuehuset, er det vel også forståeligt. Denne boform må have stillet store krav til tolerancen. Helt umuligt synes forholdet dog ikke at have været, idet Marie Bierg blev gudmoder til to af Niels Skovs børn.

I 1791 købte Christen Mortensen Niels Skovs gårdspart, hvorefter denne familie flyttede til Nybo i Nøvling.<sup>12</sup>

Den kendsgerning, at Christen Mortensen blev selvejer på et tidspunkt, da de fleste bønder endnu var fæstere samt kunne købe Niels Skov ud af gården, tyder på, at han har været en dygtig mand. Han stammede i øvrigt selv fra en selvejerslægt. Skøde- og panteprotokollen for Bølling herred viser, at han også lånte penge ud.

Med denne generation får vi for første gang en anelse om, hvilket åndeligt liv, der rørte sig i familien. På den tid gik der en religiøs, pietistisk bevægelse hen over de vestjyske sogne. Bevægelsen, der var en udløber af Brødremenigheden Hernhutternes danske afdeling i Christiansfeld, adskilte sig fra den tidligere omtalte pietisme, der mere lagt vægt på, hvad mennesker selv skulle gøre end på frelse af Guds nåde; Brødremenigheden lagde derimod vægten på forsoningen ved Jesu lidelse og død. Abildtrup Nedergaard var et af samlingsstederne for bevægelsens medlemmer på denne egn, og datteren, Kirsten Maria, fik ifølge overleveringen undervisning i kristendommen af en degenneke, som tilhørte bevægelsen.

Den 12. april 1796 var Christen Mortensen til auktion i Rind præstegård, hvor han købte 6 sølvskeer, 2 fade og 1 mindre tragt. Det viser, at han må have været en rask mand, ellers ville han næppe som 82-årig have kunnet klare den lange strækning ad elendige hedeveje på hesteryg eller i en stiv vogn.

I præstegårde og på herregårde holdtes ofte auktioner, f.eks. over dødsboer. Tid og sted blev bekendtgjort ved opslag på ting-

stederne. Bønderne mødte som regel op i stort antal trods de store afstande. Disse auktions-ture har uden tvivl været kærkomne afbrydelser i rækken af ensformige hverdage. Foruden lejligheden til at købe forskellige ting var der også mulighed for at træffe bekendte.

Marie Bierg fødte fire børn. En dødfødt pige den 12. april 1776, en dødfødt dreng den 27. juli 1778 og en levendefødt pige, kaldet Kirsten Maria, den 23. februar 1780, men hun døde som lille. Dødsfaldet må være sket før det sidste barns fødsel den 27. april 1783, da denne pige også fik navnet Kirsten Maria. Navneskikken, som tidligere er omtalt, indebar også, at ved dødsfald i familien blev den afdøde som regel opkaldt før andre. Derfor kunne der være flere børn med samme navn. Dette kunne også forekomme, såfremt begge bedstefædre eller bedstemødre havde haft enslydende fornavne. Navngivningen havde stor betydning, idet man forventede, at nogle af den opkaldtes egenskaber overførtes til barnet og på den måde videreførtes i slægten.

En dag kom en yngre, velklædt mand ridende til Abildtrup Nedergaard for på en andens vegne at fri til Kirsten Maria. Efter lovens forskrift skulle en mand, der ønskede en hustru, anmode den udsete piges forældre eller værge om at måtte få hende.

Tilladelse til ægteskab kunne dog kun gives med pigens »ja og vilje.«<sup>43</sup> Frivilligheden var dog meget begrænset. Giftede hun sig imod forældrenes eller værgens vilje, havde de ret til at råde over hendes ejendom(formue), så længe hun levede. Denne bestemmelse indebar, at hun bl.a. kunne gøres arveløs.

Ægteskabstilbuddet blev afvist. Historien oplyser ikke, om det kun var forældrene, der var imod forbindelsen, eller om de havde rådført sig med den 14-årige Kirsten Maria. Derimod fortæller historien, at Christen Mortensen skulle have ladet følgende bemærkning falde: »Men det par sko (datterens) skulle vel også kunne passe andre«. Christen Nielsen Nyegaard, som udsendingen hed, forstod hentydningen og friede derefter på egne vegne – med et ja til følge.

Det var ret almindeligt, at en frier sendte en anden, som regel anset mand, for at bejle for sig, især i de tilfælde, hvor frieren ikke kendte pigen.

Den 20. april 1798, en uge før sin 15-års fødselsdag, blev Kirsten Maria viet til Christen Nielsen Nyegaard, og som det fremgår af omstående skøde, overlod Christen Mortensen gården til sin svigersøn i september samme år.

Som skik var, blev Marie Bierg og Christen Mortensen boende i Abildtrup Nedergaard. Christen Mortensen døde den 23. august 1802, 88 år gammel og Marie Bierg døde den 22. maj 1814, 72 år gammel.

Kjendes jeg underskrevne Christen Mortensen Abildtrup og herved vitterliggjør, at jeg haver solgt og afhændet, ligesom jeg og hermed sælger, skjøder og aldeles afhænder fra mig og mine Arvinger til velagte Christen Nielsen og hans Arvinger det mig tilhørende og iboende Gaard i Woergod Sogn, Hammerum Herred, Ringkjøbing Amt, Nedergaard i Abildtrup kaldet, og staar for Hartkorn ny Matricul 3 Tdr. 3 Skp. 3 Fdk. 1 Alb, med al sin rette Tilliggende, som nu er og af Alders Tid tillagt haver og ermeldte Hartkorn med rette følge bør, bliver herved skjødet og overdraget til fornævnte min kjære Svigersøn Christen Nielsen og hans Arvinger med alle sine Herligheder og Rettigheder, ligesom jeg det ejet og havt haver, og jeg det haver købt efter Skjøde af 26 April 1777, og Skjøde af 13 Juni 1791, uden mindste Undtagelser i alle Maader, som et uigjenkaldeligt kjøbt Kjøb til evindelig Arv og Ejendom, da han i et og samme Kjøb er overdraget Gaardens hele Besætning, som det nu er og forefindes, ude og inde levende og død, hvortil jeg Christen Mortensen og Arvinger skal være og blive tilmeldte min kære Svigersøn Christen Nielsen og Arvingers faste Hjemmel efter Loven, eftersom han i Dag har fornøjelig betalt mig den accorderede Summa 500 Rdl., siger fem hundrede Rigsdaler, saa kjendes jeg og mine Arvinger ingen ydermere Lod, Deel, Ret eller Rettighed dertil eller udi at have i nogen Maade, saa maa og denne min udgivne Skjøde læses, naar og hvor fornødne eragtes, uden nogen Warsel mig at give.

Til Stadfæstelse haver jeg det ej allene egenhændig underskrevet og forseglet, men og ombedet velagte Thyge Madsen i Egeriis Mølle og Niels Sørensen med og til Witterlighed at underskrive.

Datum Abildtrup d. 13 Septbr. 1798

Christen Mortensen (L. S.)

Til Witterlighed efter Begjering.

Thyge Madsen Møller, Niels Sørensen.

At ingen Kjøbecontract den Handel betræffende, har været oprettet, det bevidnes under Eds. Tilbud.

Christen Mortensen.

Christen Nielsen.

Læst for Retten paa Hammerum Herredsting Løvedag d. 19 Marts j1818 og i Skjøde og Panteprotocollen indlemmet Fol. 129.

# Christen Nielsen Nyegaard

1798-1834

Christen Nielsen Nyegaard, fremover kaldet Christen Nielsen, blev født i Baggessaard i Sdr. Omme i år 1767. Fødselsdatoen er ukendt, da præsten tilsyneladende har glemt at notere den i kirkebogen; men han blev døbt den 22. marts 1767.

Hans forældre var Niels Christensen Nyegaard og Bodil Jensdatter. Navnet Nyegaard stammer sikkert fra gården Nyegaard i Borris, hvor Niels Christensen Nyegaard var født. Slægten var en gammel selvejerslægt.

Der findes modstridende oplysninger om Christen Nielsens barndom; men ifølge de nyeste og mest underbyggede<sup>14</sup> er moderen død i 1782. Ved juletid 1783 er familien flyttet til Brande, hvor faderen har forpagtet præstegården, og i 1784 giftede han sig anden gang med Maren Christensdatter.

I en meget ung alder drog Christen Nielsen hjemmefra til Sønderjylland. Det har muligvis været i foråret 1783; men det eksakte tidspunkt kendes ikke. Da han vendte hjem, var familien så flyttet til Brande, hvor han blev konfirmeret som 17-årig, hvilket er meget sandsynligt, da konfirmationsalderen dengang var højere end nu.

Christen Nielsens ungdomsår blev eventyrlige og spændende. Som familiefader i Abildtrup Nedergaard har han senere fortalt sine børn om disse år. Sønnen, Christen, der senere overtog gården, har nedskrevet faderens fortælling.

Originalpapirerne er desværre bortkomne; men forfatteren Marius Dalsgaard har i sin tid lånt dem og ladet beretningen trykke i Vor Fortid. Tidsskrift for Dansk Kulturhistorie.<sup>15</sup>

Beretningen har også dannet grundlag for forfatterens bog: Ærens Vej.

Da ungdomsårenes oplevelser i høj grad kom til at præge Chri-



sten Niensens senere liv, gengives artiklen i det følgende kapitel. Til artiklen har M. D. også knyttet nogle oplysninger om familieforholdene. Da der kan sættes spørgsmålstegn ved rigtigheden af disse oplysninger, udelades de, så kun beretningen om Christen Niensens oplevelser gengives. I beretningen oplyses, at Christen Nielsen er født i Borris, hvilket må tilskrives en erindringsforskydelse. Det var faderen, der var født i Nyegaard i Borris.

I Marius Dalsgaards bog *Ærens Vej* angives stedmoderens ondskab at være årsag til, at Christen Nielsen rejste hjemmefra. Da de nyere oplysninger tyder på, at han rejste før faderens andet giftermål, og da nævnte bog er en blanding af autentisk stof og fiktion, må beskrivelsen af Maren Christensdatter tages med forbehold.

Der har uden tvivl været glæde i hjemmet, da Christen Nielsen vendte tilbage en junidag i 1796. Forældrenes stolthed over sønnen kom bl.a. til udtryk ved, at han den 29. januar 1797 bar sin nyfødte halvbroder, Christen Nyegaard, til dåben i Brande kirke, hvilket har været en helt usædvanlig handling. Den lille dreng blev sandsynligvis også opkaldt efter Christen Nielsen.

Der foreligger ingen oplysninger om Christen Niensens færd fra hjemkomsten og indtil bejlerfærd til Abildtrup Nedergaard. Med ægteskabet og overtagelsen af Abildtrup Nedergaard blev Christen Niensens tilværelse totalt ændret.

Fra et liv på de, i dobbelt betydning, urolige verdenshave skulle han nu prøve kræfter med den vestjyske hedejord. Det viste sig hurtigt, at han mestrede at lægge kursen om. Han blev en aktiv og fremsynet landmand.

Gårdens drift blev forbedret. Nye og bedre avlsredskaber blev anskaffet. Efter sigende skulle han som den første på egnen have taget svingploven i brug. Denne plov var betydelig lettere at håndtere og pløjede bedre end den gamle hjulplov.

Også gårdens besætning blev forbedret. Christen Nielsen var meget interesseret i opdræt og foretog ofte lange rejser til marker for at købe gode avlsdyr til forædling af kreaturbestanden. På et hestemarked i Randers købte han en hoppe, hvis afkom i ca. 100 år var egnens bedste hestestamme.

Besætningen, der efterhånden blev anset for en af de bedste, bestod i begyndelsen af 1800-tallet af 12-14 køer, ca. 16 ungkreaturer, 2 trækstude, 4-5 heste og ca. 100 får. Det var, sammenlignet med både tilsvarende og større gårde på egnen, et stort husdyrhold. De store engarealer muliggjorde dette. Christen Nielsen udvidede disse arealer ved at købe nye. Familien må også have holdt mange gæs, da der på et tidspunkt omtales en gåsedreng.

Det daglige arbejde udførtes af 2 karle, 1 røgter (fodermester), 1 fast daglejer, 1 dreng (muligvis gåsedrengen), 1 kohyrde, der altid var en pige og 2 piger.

Christen Nielsen overtog gården under gunstige forhold.

Købesummen på de 500 rigsdaler var kun en lille del af den formue, han havde med hjem fra Holland. Desuden var tiden omkring århundredskiftet gunstig for landbruget.

Af skattelister fremgår, at han var den næsthøjeste skatteyder i sognet; præsten betalte lidt mere. Han havde også penge stående i mange af sognets gårde, så han må have været en velstående mand.

Han blev også en kendt og anset mand på egnen. Mange forskellige mennesker kom til Abildtrup Nedergaard for at træffe den vidtberejste mand, som i oplysning og dannelse har været en ener blandt datidens bønder.

At han blev betragtet som en usædvanlig bonde ses også af, at han undertiden tituleredes »velforne Sr. Christen Nielsen.«

Men hvordan var personen Christen Nielsen?

En af døtrene har beskrevet ham således: »Han var under middelhøjde, kraftig, bredskuldret, smidig og meget armstærk. Havde smukt krøllet hår, som han mistede det meste af, mens han lå syg af pesten i Konstantinopel; kun krøllerne i nakken beholdt han.« Et af hans mest fremtrædende karaktertræk var en stålsat, næsten ubøjelig vilje. Hvad han fik begyndt på, skulle gennemføres, hvad det så end kostede.

I klædedragt adskilte han sig fra de andre bønder. Hans højtidsdragt, d.v.s. det »pæne« tøj, bestod af en lang klædesfrakke, knæbukser samlet ved knæene med sølvspænder, silkestrømper, sølvspændte sko og høj, sort hat.

Han bevarede livet igennem interesse for sømandslivet. I

stormvejr, og specielt hvis det var orkan, kunne han sidde ved bordenden med huen trukket ned over øjnene, vridende hænderne af medynk med de stakkels søfolk på havene.

Sømandslivet havde hærget ham fysisk, hvilket bl.a. viste sig ved, at han aldrig, selv i den stærkeste kulde, havde noget på hænderne, og han havde svært ved at acceptere, at andre brugte vanter.

Han interesserede sig meget for astronomi; en interesse han gerne ville videregive til børnene. Derfor tog han dem tit med uden for gården på stjerneklare aftener og fortalte dem om himmellegemerne.

Børnene fik en god, men streng opdragelse. Bare en lille bevægelse med hånd eller hoved var nok til at holde dem i ave, hvis de efter hans mening var ved at gå for vidt. Flid, nøjsomhed og guds frygt blev indprentet dem fra den tidligste barndom.

Han elskede at fortælle om sine oplevelser, og når han fortalte, gik han gerne frem og tilbage over gulvet med hænderne på ryggen. En dag kom amtmanden fra Ringkøbing, kammerjunker, greve von Rosenørn på besøg. Det har sikkert været en oplevelse, ikke mindst for børnene, at se den fornemme karet forspændt med fire heste komme kørende ind på gårdsplassen. Amtmanden ønskede at høre om Christen Niensens oplevelser, og efter sigende spadserede de to mænd frem og tilbage over stuegulvet, medens værten fortalte.

Christen Nielsen var ivrig jæger. Især odderjagten interesserede ham. Der var mange oddere i vandløbene på den tid. De havde huler i åbrinken. Da odderskind var værdifulde, gjaldt det om at undgå at beskadige dem ved fangsten, derfor anvendtes odderjern i stedet for skydevåben. Et skind kostede 10 rigsdaler, hvilket svarede til en karls årsløn eller værdien af en ko. Christen Nielsen havde altid to karle og som regel to af sine hunde, mynderne Valien og Hekla, med på jagten. Hans viljekraft kunne også komme til udtryk i forbindelse med odderjagten. En regnfuld formiddag opdagede han sporene af en odder i sandet ved Lille Bækken. Han skyndte sig hjem og bad forkarlen og sønnen Niels fange odderen. Hundene fandt hurtigt sporene og odderen; men den slap fra dem, så de unge mænd måtte vende hjem uden bytte. Herover blev Christen Nielsen vred. Han mente, de

havde givet op for tidligt. Efter middagen blev de sendt af sted igen trods regnvejret, for odderen skulle fanges. Og den blev fanget.

Til Abildtrup Nedergaard hørte et stort jagtterræn, ca. 1000 tdr. land, med mange harer og agerhøns. Det kunne også ske, at en kronhjort forvildede sig ind på de store hedestrækninger. Når jagten gjaldt disse dyr og fugle, havde Christen Nielsen sin jagthund, kaldet skydehunden, med. På disse ture var han ofte ledsaget af sin svoger, Christen Pedersen, Tryggelborg, der var gift med søsteren Bodil Marie.

Christen Nielsen var også lystfisker. De forskellige vandløb, der gennemskar gårdens jorde, var rige på bl.a. laks, ørreder, gedder og aborrer. Efter sigende serverede Kirsten Maria laks til middag en gang om ugen. Stegte ål har sikkert også været en almindelig hverdagsret, idet der hørte tre ålegårde til gården.

Engang forærede Christen Nielsen en af sønnerne en violin, hvilket tyder på, at han var interesseret i musik. Han ville gerne ryge en god pipe tobak. Ved særlige lejligheder benyttede han en lille massiv sølvpipe. Når han underskrev breve eller dokumenter, brugte han et bevægeligt sølvsignet, på hvis ene side stod graveret Christen Nielsen og på den anden side Cornelis, hans »hollandske« efternavn. Han brugte briller med sølvstel, og fra Holland havde han medbragt et kostbart spisebestik bestående af gaffel, sabelformet kniv og tandstikker i hajskindsetui med sølvdupper. Bestikket var af sølv med skafter af en blanding af mer-skum og rav. Han havde også et sølvur med sølvkæde, hvortil der var påhæftet en urnøgle forsynet med en fintslæben agatsten.

Der fandtes en del bøger i hjemmet, flest af religiøs art. Slitage vidnede om flittigt brug, og i en af dem, »En Reisebog offuer den hellige Schriftt. Delt udi tuende Bøger«, trykt det Herrens Aar 1608, gjorde Christen Nielsen notater om sine børn.

Ligesom sin svigerfader ville Christen Nielsen gerne til auktion. Fra tid til anden købte han mange forskellige ting, f.eks. et spejl, skovle, sølvskeer og »1 rød og hvid Stoffes Kiøle«. Engang købte han et æbletræ, hvilket tyder på, at familien har gjort mere ud af havebruget end den almindelige kålgårdsdyrkning, omfattende grønkål og kartofler, som efterhånden vandt indpas i haverne, samt eventuel gulerødder, timian og løg.

En anden gang købte han en pragtfuld bilæggerovn (kakkellovn) til dagligstuen. Den fulgte med til den nye gård, men blev siden solgt som gammelt jern. Af og til var han på strandauktion. Ved en sådan lejlighed købte han en meget stor egeplanke, hvoraf sønnen Niels lavede et spisebord og to chatoller. Det ene chatol er fortsat i slægtens eje.<sup>46</sup> Hos samme familie findes også et sølvbæger med navnene Niels Nielsen-Rasmus Sørensen-Dorthea Niels-Datter 1750 indgraveret. Bægeret har tilhørt Christen Nielsen; men dets historie kendes ikke.

I 1803 kom en lov vedrørende fattigvæsenet på landet. Tidligere havde det været præstens og herredsfogdens opgave at drage omsorg for de fattige; men nu blev det fattigkommissionens opgave. I Vorgod trådte denne første »kommunale« ordning i kraft i januar 1804. Kommissionen skulle bestå af sognepræsten, politimesteren og den største lodsejer samt 3-4 af sognets bedste mænd. Ud fra denne sammensætning kunne man måske have forventet at finde Christen Nielsen blandt medlemmerne. Han blev dog først valgt ind i 1814. Grunden hertil kan være, at han på det tidligere tidspunkt endnu ikke var blevet accepteret som en af sognets egne; han er uden tvivl blevet betragtet som en »noget aparte« bonde.

I 1814 kom så den store skolelov. Den påbød, at der i hvert sogn skulle nedsættes en skolekommission bestående af sognepræsten, en skolepatron samt en eller to skoleforstandere.

Foruden at være blevet medlem af fattigkommissionen, blev Christen Nielsen nu også valgt som skolepatron, d.v.s. tilsynsførende og administrativ leder. Der havde været skole i Vorgod siden 1742; men børnene i Abildtrup var blevet undervist hjemme. Denne ordning fortsatte til 1890. Det samme var tilfældet for Ahle-gårdene. En af lærerne i Abildtrup Nedergaard var den senere folketingsmand, Andreas Vestergaard, Struer.

Også Kirsten Maria beskrives som en energisk og velbevaget personlighed samt som en god og from husmoder. Med dygtighed forestod hun den store husholdning. Foruden familien og tjenestefolkene, skulle også de mange gæster, der kom på besøg, have noget at spise. Med den tids samfærdselsmidler har disse besøg ikke blot været »et kig indenfor.« Det har været en selvfølge, at der skulle sørges for både gæsters og hestes forplejning.

Efter forlydende var tjenestefolkene glade for at være i Abildtrup Nedergaard, hvor de ofte forblev i flere år. De blev behandlet godt, og maden var god. At dette gode forhold har været gensidigt, viser en tildragelse, der samtidig understøtter indtrykket af Christen Niensens viljestyrke. Han havde i flere år haft en forkarl, som han satte stor pris på. Denne karl skulle til session i Ringkøbing, og blev han udtaget til soldatertjeneste, måtte han jo forlade Abildtrup Nedergaard. På sessionsdagen kørte Christen Nielsen selv karlen til Ringkøbing. Da karlen kom ud fra sessionslokalet og meddelte, at han var taget til hestegarde, tog Christen Nielsen ham med ind til udskrivningschefen. De to talte derpå sammen på et sprog, karlen ikke forstod. Noget efter tog udskrivningschefen karlens papirer, rev dem i stykker og udfærdigede et nyt dokument til ham. Det var et fripas.

Forholdet mellem Kirsten Maria og Christen Nielsen var tilsyneladende godt. Der findes kun en beretning om uoverensstemmelser mellem dem, hvilket dog ikke skal tages som udtryk for, at der ikke har været flere. En dag blev den lille gåsedreng, der hed Christen, overfaldet af gasen og temmelig ilde tilredt. Heldigvis havde Christen Nielsen set episoden fra vinduet og kom drengen til undsætning. I kampen med gasen kom han til at brække dens ene ben, og det gjorde Kirsten Maria vred. Men Christen Nielsen trøstede hende med, at det trods alt var vigtigere, at drengen blev reddet, end at gasen var sluppet uskadt.

Kirsten Maria sluttede sig til Brødremenigheden. Om Christen Nielsen også gjorde det, vides ikke. Men på hans dødsleje skulle Kirsten Maria have spurgt ham, om han troede, han var færdig til at dø, hvortil han svarede: »Vorherre har hjulpet mig over så mange farer, han vil nok også hjælpe mig udover døden.«

Christen Nielsen døde den 26. juni 1839, 72 år gammel. Kirsten Maria overlevede ham i 17 år.

Ifølge Christen Christensens beretning om faderen har der været ti børn i ægteskabet, hvoraf to sønner og to døtre er døde som små. Disse oplysninger er sikkert rigtige; men Christen Nielsen nævner ikke de to afdøde døtre i sine optegnelser.

I den følgende omtale af børnene medtages Christen Niensens notater i den gamle Reisebog.

*Sølvbægeret, som har  
tilhørt Christen Niel-  
sen.*



1. »Anno 1799 d. 16de Februarius blev min første Søn fød og ankom til Verden Christen Christensen Abildtrup.«  
Drengen døde som lille.
2. »Anno 1801 d. 24. Novbr. blev min anden Søn fød og ankom til Verden Christen Christensen Abildtrup.«  
Også han døde som lille.
3. »Anno 1803 d. 30. Martijus blev min tredie Søn fød og ankom til Verden Niels Christensen Abildtrup. Ved Konfirmationen gav Præsten ham Karakteren: Udmærket god i Kundskab og Opførsel.«  
Senere købte faderen en gård til ham i Gjellerup Lund, hvor han blev kromand og sognefoged. Årsagen til gård-købet me-

nes at være Christen Nielsens ønske om at hjælpe sønnen til fritagelse for militærtjeneste. Niels Abildtrup blev gift med Karen Jensdatter Rahbæk fra Fruergaard i Sdr. Felding den 21. september 1829.

4. »Anno 1805 d. 27. Octbr. blev vores Søn Christen Christensen Abildtrup fød og ankom til Verden. Han fik ved Konfirmationen Karakteren: Meget god i Kundskab og Opførsel.«  
I 1834 overtog han Abildtrup Nedergaard.

5. »Anno 1808 d. 26. April blev vor første Datter fød og ankom til Verden Bodil Christens Datter. Ved Konfirmationen fik hun Karakteren: God i Kundskab, takkelig i Opførsel.«  
Hun blev gift med degn Christen Christensen Bøndergaard i No den 27. oktober 1835.

6. »Anno 1811 d. 21. April blev vores anden Datter fød og ankom til Verden Marie Chierstine Christens Datter. Hendes Karakter ved Konfirmationen var: Meget god i Kundskab og Opførsel. Hun blev Nr. 2 paa Kirkegulvet, Præstens Datter Nr. 1.«

Hun blev gift med gårdejer Jens Christian Mikkelsen, Vejvad i Vinding, den 29. september 1826.

7. »Anno 1817, d. 9. Marts blev vores tredie Datter fød og ankom til Verden Mette Marie Christens Datter. Konfirmeret 1. Søndag efter Paaske 1831. Præsten skrev: Udmærket god i Kundskab og Opførsel. Er Nr. 1 paa Kirkegulvet.«

Fadder ved hendes dåb var bl.a. Christen Nielsens halvbroder, Christen, som han i sin tid selv havde holdt over dåben i Brande kirke. Denne broder boede nu i Tryggelborg, der på dette tidspunkt også kaldtes Rimmerhus.

Mette Marie Christensdatter blev gift med Søren Jensen Rahbæk, ejer af Fruergaard i Sdr. Felding, den 27. oktober 1839.

8. »Anno 1820 d. 13. Marts blev vores fjerde Datter fød og ankom til Verden Kjørsten Marie Christens Datter. Konfirmeret 1. Søndag efter Paaske 1834. Nr. 2. Meget god for Kundskab og udmærket god for Opførsel.«

Den 20. juni 1852 blev Kirsten Marie Christensdatter gift med svogeren Søren Jensen Rahbæk, der var enkemand, idet Mette Marie var død den 16. september 1851.

Foruden landbrug drev Søren Rahbæk også handel, og en del





1. Lille Bækken. 2. Store Bækken. (Hølletbækken). 3. Rimmerhus bæk.

Kilde: Jens Abildtrup: Vorgod Sogn side 6.

af sine varer hentede han i Holstebro. På disse ture, der førte ham lige forbi Abildtrup Nedergaard, besøgte han ofte familien der, og har derfor også kendt døtrene før ægteskabets indgåelse, og Christen Nielsen har kendt ham.

I forbindelse med Bodil Christensdatters ægteskab fortæller overleveringen, at Christen Nielsen i begyndelsen ikke rigtig syntes om degnen fra No. Da denne kom ridende på bejlerfærd, skulle han været blevet modtaget med udtrykket: Hvad er han for en karl? Men med lidt kendskab til Christen Nielsens personlighed, forekommer bemærkningen naturligt. Han bortgav ikke sine døtre til hr. Hvemsomhelst.

# Christen Nielsens optegnelser

FØRT I PENNEN AF HANS SØN, CHRISTEN CHRISTENSEN  
ABILDTRUP, VORGOD SOGN  
(Ca. 1830)

VED MARIUS DAHLGAARD

*Det er en meget stor Sjældenhed, at Folk af Bondestanden for hundrede Aar siden efterlod sig skriftlige Beretninger om deres Livs Hændelser; men denne Mand, som her beretter om sin eventyrlige Ungdom, har da ogsaa prøvet og oplevet saa meget, at det baade for ham selv og hans nærmeste Kreds maa have staaet som noget vidunderligt. Det er derfor forstaaeligt, at hans Børn sørger for at faa Beretningen om Faderens Færd fæstnede, saa de kan bevares for senere Slægtled.*

*At Optegnelserne har haft stor Betydning for Slægten, ses maaske bedst deraf, at de gulnede Papirer stadig med stor Pietet opbevares paa Stamgaarden, Abildtrup, som endnu er i Slægtens Eje, sammen med andre Ting, som er knyttede til Beretningen.*

Christen Nielsen Nygaard er født i Borriis Sogn; hans Fader boede der. Han havde og en anden Gaard, som hed Bagisgaard. Til sidst havde han ogsaa en anden Gaard i Forpagtning, det var Brande Præstegaard. Det gik noget tilbage for ham. Han havde mange Børn; hans Kone døde, og Børnene fik Stedmoder, og der blev 22 ialt. Saa rejste Sønnerne\*) ud, en efter anden. Endelig rejste Christen ogsaa det Foraar, før han blev konfirmeret, for at søge sig en Tjeneste. Han vandrede omkring fra By til By og forhørte sig, om de manglede en Dreng; men ingen vilde fæste ham. Enhver troede, at han var en ryggesløs Landløber, saa han maatte tigge sig frem. Endeligen blev han ved saa længe, at han kom i det slesvigske\*\*). Da kom han til en stor By, som hed Østerby i Daler Sogn. Her begyndte han ved Enden af Byen ligesom forhen at spørge, om de behøvede en Dreng; men der var ingen, der vilde have ham, før han kom hen midt i Byen. Der kom han til Manden med det samme Spørgsmaal, hvorpaa Manden spurgte, om han kunde passe Heste. »Har din Fader Heste?« Hvorpaa han svarede ja. Saa sagde Manden, han kunde blive der i fjorten Dage for at prøve ham ad, hvorover han blev meget glad. Han havde prøvet at mangle. Nu vilde han ogsaa prøve paa at sejre, hvorfor han var saa flittig i denne Tid og saa paapassende som muligt, skønt det var meget anstrengende, da han skulde

\*) Om Broderen Niels siger en Familietradition, at han gik til Søs efter Konfirmationen. Han vendte aldrig mere tilbage til Danmark.

\*\*\*) Det har sikkert været Christens Hensigt at ville til Sønderjylland. Unge Karle i Vestjylland brugte meget at søge Tjeneste her. (Storgaard Petersen i »Ole Kristian Kirk«).

passer 12 Heste og hver Dag ride ud i Fennerne, og saa havde han Lænker, at han skulde helde\*) dem med paa Forbenene, at de ikke skulde springe over Grøfterne. Da han havde været der i fjorten Dage, var Manden meget vel fornøjet, hvorfor han vilde beholde ham til November. Lønnen var der ingen Tale om. Han kunde give ham, hvad han vilde. Det første var et Par nye Sko, siden fik han Skjorter og andre Klædningsstykker, eftersom han behøfte dem. Da han havde været der nogen Tid, blev han mere modig; naar han red gennem Byen, stillede han de Lænker, han havde til at helde Hestene med saaledes, at de kunde ringle dygtigere. Længere hen paa Sommeren gav Bymændene ham mange Skillinger, for at han skulde se efter deres Kreaturer. Da han havde været der nogen Tid, begyndte Manden at tale om, at han skulde tage til Søs; han kunde være ham behjælpelig dermed af den Aarsag, han sendte hvert Aar sine Fedevarer, saasom Flæsk, Smør og Ost med sin Skipper til Amsterdam til en Købmand, som han handlede med, og fik saa Varer, som han behøvede til Handels igen. Der kunde han komme med denne Skipper, og saa vilde han skrive til Købmanden, at han fik Hyre paa et Skib; men han tænkte ikke videre over det. Da November kom, vilde han hjem igen, endskønt Manden ville fæstet ham til næste Aar.

Ved Afrejsen gav Manden ham 3 Rdl. foruden det, han havde bekommet i Forvejen til Løn, og saa rejste han hjem igen til sine Forældre i Brande Præstegaard, hvor han om Vinteren gik til Forberedelse hos Præsten\*\*) til Konfirmation. Men endelig kom han til at spekulere paa, at det kanske kunde være godt nok at komme til Søs, hvorpaa han om Foraaret, da han var konfirmeret, bestemte sig til at rejse til Manden igen, hvorfor Præsten var ham behjælpelig med et Pas\*\*\*) at rejse med.

Da han kom til Manden igen, som han havde tjent hos Sommeren forud, fortalte han ham, at nu var han blevet bestemt paa, at nu vilde han gaa til Søs, om han saa kunde hjælpe ham dermed at komme af Sted, hvorpaa Manden svarede, at det kunde han godt; men Skibet var ikke færdig at sejle, hvorfor han maatte blive hos Manden i nogen Tid; men i denne Tid blev hans Pas borte for ham, hvorover han klagede til Manden. Men saa rejste Manden til Tønder til Amtmanden og fik et Pas til ham, som var bedre som det, han havde for-

\*) Man lænkede Hestens Forben sammen med en kort Kæde, saa den ikke kunde springe.

\*\*) Den Præst, Talen er om, er Nordmanden Niels Christian Clausen. Han havde været Kapellan p.p. i sit Hjemland, senere Feltpræst; han var i Brande fra 1761 til 1786; da flyttede han til Fredericia. I hans Tid brændte Præstegaarden to Gange i 1780; han naaede lige at faa alt opbygget og var flyttet ind, da en Brand lagde den nye Gaard og Kirkebyen i Aske. Han fik nu kongelig Bevilling til, at hver Bonde i Herredet skulde gøre »en Rejse til Horsens« med Hest og Vogn for »at hente det fornødne«.

\*\*\*) Det Pas, Haandskriftet sigter til, er et saakaldt Stavnsbaandspas 3: en Rejsetilladelse.

\*\*\*\*) Dette Pas har været en virkelig Rejsetilladelse til Udlandet, saa han ikke kunde tages som Rømningsmand.

hen\*\*\*\*). Endelig kom Tiden, da Skibet var færdigt, som han skulde med, og Manden skrev med Skipperen til Købmanden i Amsterdam i Holland, at han skulde sørge for, at han fik Hyre med et Skib.

Da han kom til Holland, var der et Skib sejl-færdigt, som skulde til Tyrkiet til Konstantinopel, og det kom han med. Men det blev en meget besværlig Rejse. Han blev hyret med som ung Matros\*) og kendte ikke det mindste til Skibets Betjening og dertil kom, han manges Gang ikke kunde forstaa et Ord af, hvad de sagde, hvorfor enhver holdt ham for Nar og behandlede ham meget slet, saa han fortalte, at han sad manges Gang med et Ben over en Luge og vidste ikke, om han skulde springe i Havet eller ej.

Endelig overvandt han, og de kom til Konstantinopel. Men da de havde været der i nogen Tid, fik Mandskabet Pest paa Skibet, og de døde undtagen han og Kaptajnen, og de kom paa Sygehuset. Skibet skulde til en Kjøbstad, som hed Smyrna og have Ladning til Holland, hvorfor den hollandske Konsul sørgede for, at det blev bragt dertil. Da de var blevet helbredet, rejste de over Land til Smyrna; men han kunde ikke nok som rose Tyrkerne, saa godt som de blev plejet og opvartet paa Sygehuset, saa de kunde ikke have haft det bedre i deres eget Hjem. Ligeledes da de rejste gennem Landet, var de saa paapassende med dem, de ikke skulde vederfares noget ondt.

Da de kom til Skibet igen, og de blev færdige til at sejle hjem igen til Holland, saa manglede Kaptajnen Folk, da de kun var to, som var overblevne Sygdommen. Men da Smyrna var en stor Handelsstad, hvor der var mange Skibe, saa sørgede Konsulen for, at de fik en Matros fra et Skib og en fra et andet saa længe, at han ikke behøvede flere for at sejle med Skibet. Da de kom til Sejls, og de Matroser, de havde faaet, var forskellige Nationer, og de havde udstaaet det Sygeleje sammen, saa blev han Kaptajnens bedste Ven, hvorfor denne underviste ham i alt, som hørte til et Skibs Betjening, og da han havde lært Sproget nogenlunde at tale, saa havde han overvundet det værste. Derefter var han tre Aar med samme Kaptajn, og han havde lært saa meget, at han kunde søge Hyre som helbefaren Matros.

En Gang spadserede han og hans Kammerat en Aften paa Amsterdams Gader; da fandt de et lidet Skrin, og da hans Kammerat tog det op, blev de helt meget forundrede, da der laa et nyfødt Barn i det, hvorpaa hans Kammerat straks tog den Beslutning, at han vilde lade det opfostre paa sin Bekostning og rejse til Søs for det, hvorfor han anbragte det paa et Opfostringshus, hvor han betalte for det, til han kom hjem igen af Rejsen. Da Skibets Besætning hørte Historien, hvorledes det var gaaet til, blev de enige om at give ham Penge til Hjælp, og der indkom ogsaa Gaver andensteds fra, saa kunde han rejse ubekymret for Barnet, og da det havde været en lang Rejse, som havde taget lang Tid, saa var Barnet vokset vel, da han atter kom hjem af Rejsen. Det var hans første Bestemmelse at se til Barnet, og de sagde ham, at der flere Gange var

\*) Ung Matros lig Jungman.

kommet haade Penge og Klæder til det, hvorover han blev meget fornøjet; saa tog han Barnet med paa Skibet for at vise Mandskabet det. En Dag, da han sad og legede med det paa sine Knæ, kom der to Damer og forlangte at komme paa Skibet og se sig om. Da de havde set sig om, kom de og til Matrosen med Barnet, og den ene tiltalte ham, om han var gift, da han havde et Barn, hvorpaa han svarede nej. Hvordan han da var kommet til det? Saa fortalte han Historien, hvorpaa hun gav ham nogle Penge. Men det viste sig siden, at det var Moderen til Barnet; det var en rig Købmands Datter, som var bleven lokket af en liderlig Karl, som hun ikke maatte ægte, og da hun havde forhørt sig om Matrosen, hvad for Karl han var, og fik den Underretning, at han var en anstændig og duelig Karl, saa blev Enden, at de ægtede hverandre, og Matrosen blev en velhavende Mand. Christen Nielsen var med til deres Bryllupsgilde.

En Gang blev han hyret paa et stort Krigsskib, som skulde paa Opdagelsesrejse; de sejlede mod Syd, hvorved de passerede Sollinien. Da traf det sig, at det blev stille Vejr, og da det var meget stille, kom de til at ligge i nogle Dage, og da det var overmaade varmt, kunde en Del af Mandskabet ikke taale det, især dem, som ikke levede ordentligt og holdt sig rigtig rene, hvorfor der udbrød Sygdom ombord i Skibet, og en Del af Mandskabet døde. Endelig kom de til Sejls igen og blev ved at sejle mod Syd saa langt, som de kunde; men her kunde Mandskabet bedre taale Kulden end før, hvor det var saa varmt\*).

Han blev en Gang kommanderet op i Udkig for at se efter Skibe, og hvad der ellers kunde opdages; men da han var kommet op, blev han søsyg og mærkede, at han skulde kaste op, hvorpaa han i det samme tog sin Kabuds af og kastede op i den af den Aarsag, at Officererne gik og spadserede neden under, og han var bange, at det skulde falde ned paa dem, og saa entrede han ned ved den ene Haand. Da han kom ned med Kabudsen i den ene Haand, og Officererne saa ham, kom de og spurgte, om han havde fundet Æg, hvorpaa han viste dem, hvad han havde, hvorover de blev meget fornøjet for hans raske Beslutning, at de trakteredede ham med Vin og fint Brød.

Engang blev han paa Hjemrejsen kommanderet til at tjære en Stang\*\*) fra den ene Mast til den anden, og da han skulde sidde skrævs over den, saa skulde han flytte sig baglænds, og der var smaa Knager til at flytte Kanden paa; men som han allerbedst smurte, faldt Kanden ned, og da det var en varm Solskins Dag, og nogle af Officererne spadserede paa Dækket, saa oversprøjtede Tjæren dem. Der kom straks Bud efter ham, at han skulde komme ned, og saa beskyldte de ham for, at han havde skaaret Strikken i Stykker; men det benægtede han, og sagde, at han var uden Skyld; men det hjalp ham ikke, han var bleven dømt i en meget haard Straf. Men saa var den højeste Officer saa rettænkende, at han gav sig til med sin Finger at lede enderne paa Strikken op, og saa viste det

\*) Det har ikke været muligt at fastslaa, hvilken Ekspedition det har været. Men paa det omtrentlige Tidspunkt, Talen er om, udrustede Hollænderne mange Smaaekspeditioner, bl.a. for at undersøge Betingelserne for Hvalfangst i Sydhavet.

\*\*) Det er snarere et Stag, en Bardun, som gaar fra Mast til Mast.

sig tydeligt, at den ikke var skaaret. Men saa kom Kavlgasten\*), han som skulde efterse saadan noget, i Straf og blev spændt krum i nogen Tid.

Engang var han med et Købmandsskib, og som de (sejlede) blev de tagne af en tyrkisk Sørøver. Men da de havde ikke andet end Ballast i Skibet, og de behøvede ingen Folk, saa tog de deres Proviant og mere, hvad de havde, og saa lod dem sejle igen. Da de havde sejlet lidt, saa kom de til at lide Mangel, og det gik saa vidt, at de skulde til at kaste Lod om, hvem af dem der skulde slagtes og spises. Men saa var de saa heldige, at de blev tagne igen af en anden Sørøver, og da den saa deres Tilstand, og der ikke var noget at tage, saa var den dem saa god, at den gav dem en Tønde Mel og en Tønde Vand og et gammelt Søkort og Kompas, og saa kom de heldige i Land.

En anden Gang var han med et Skib, som skulde om ad Østersøen, men da de kom ud for Skagen, bleve de overfaldne af en svær Storm, og da Styrmanden mærkede, at de var Revlerne saa nær, at de ikke kunde klare dem, saa beraadte han sig med Mandskabet, og saa blev de enige om at styre lige mod Land, og saa vare de ogsaa saa heldige, at en Bølge førte dem over Revlen, og de satte Skibet saa højt op, at de kunde gaa fra det, og saa fik de Ladningen bragt op paa en stor Gaard saa længe, at de kunde faa Skibet ud igen, og da de havde faaet det og faaet Ladningen ind igen, kom de lykkeligt til Sejls igen.

En anden Gang var han med et Hvalfangerskib. Da blev han en Dag kommanderet op at binde et Sejl fast; men i det samme slog Sejlet op over hans Hoved, og han faldt i Havet. Saa blev der straks raabt Allarm, og Skibet blev standset og et Toug med en Bøje ved blev kastet ud bag fra Skibet, som han skulde svømme til og saa trak de ham op. Men da han kom op, fik han mange Slag af en stærk Tamp\*\*), at han aldrig havde faaet saa mange, endda han bevidnede, at han var uskyldig, og de følte haardt, da han var gennemvaad. Paa Hjemvejen passerede de en Dag ud for nogle store Skove, som strakte ned til Havet. Da blev de kommanderede i Land paa Baade til Bjørnejagt. Ti og ti Karle skulde følges hver med en Bøsse og et Spyd og ikke længere fra hverandre, end de kunde samles i fornødent Fald. En Dag, som de sejlede, kunde Officererne se, at der laa mange Sælhunde oppe paa Strandbredden, og straks blev Skibet standset, og da Vandet ikke var dybere, end de kunde kaste Anker, saa blev Baadene sat ud og saa meget Mandskab paa dem, som de kunde bære, hver med en driet Knap\*\*\*) i Haanden, som de havde med. [Her mangler et Blad i Originalen; det har været borte i mange Aar].

undgaa at strande; men saa kom der en Baad sejlen med to Dreng og et Fruentimmer, som havde været ude med Lodskarle til andre Skibe, saa raabte de til hende, om hun kunde hjælpe dem, og hun raabte til dem, at de skulde

\*) Skal være *Kabelgasten*, den Matros, som har Opsyn med Kabelrummet og de Rekvissitter, som opbevares her.

\*\*) Hollandsk. »Een sterke tamp« lig en tyk Tovende.

\*\*\*) Hollandsk. Betyder her Prygl lig Knippel.

kaste et Toug med en Bøje bag fra Skibet, at hun kunde tage ved, saa kunde de trække hende op paa Skibet. Da hun kom derop, var hendes Klæder gennemvaade, og saa maatte hun i Mandfolkeklæder. Siden kom hun til at staa for Skibets Styrelse, og de kom ind til en By, som hedder Arendal, hvor de blev en Del af Vinteren og tærede af Skibets Ladning.

En Gang var han med et Skib, og da han en dag sejlede ud for Svenskekysten i stille Vejr, løb Skibet paa en skjult Klippe. Da Svenskerne saa dette, kom de ud til dem i en Baad og vilde have det som Strandingsgods, men de jagede dem fra Skibet, hvorpaa de kastede et Anker ud bag fra Skibet, og da det var stille Vejr, saa halede de Skibet tilbage igen; men der var blevet to Huller i Skibet, saa tog de Grynække og trak en tom Sæk udenom hver og stoppede i Hullerne, saa at de ved Hjælp af Pumperne sejlede til København, hvor de fik Skuden repareret, saa de kunde sejle videre.

En Gang var han med et Skib, hvor de havde et Fruentimmer som Matros, og ingen vidste andet, end det var en Mandsperson, da hun kunde forrette sin Gerning lige saa godt som det øvrige Mandskab. Men saa skete det en Dag, da de var i Havn, at de blev kommanderet, at de skulde ud for at bade dem i Vandet. Men saa gik hun hen og viste Kaptajnen sine Bryster; saa blev hun fri for at komme i Vandet. Siden blev hun taget til at opvarte Kaptajnen.

Den sidste Rejse, han gjorde var med et Skib fra Spanien til Amsterdam. Det var paa en Tid, hvor der var Krig mellem Frankrig paa den ene Side og Holland og England paa den anden Side. Og da der var mange baade hollandske og engelske Skibe i spanske Havne\*), saa samlede de alle i Kadiks, og der kom to engelske Krigsskibe, som skulde forsvare dem over det spanske Hav. Imedens de gjorde Forberedelser til at sejle, og Dagen var bestemt til Afsejling, fik Admiralen at vide, at der var gaaet en Spion til Frankrig og ladet dem vide, at der laa saadan en rigt ladet Flaade, som skulde over det spanske Hav; de skulde udruste en Flaade for at tage den. Saa kom de ikke til Sejls den Gang, men blev liggende i nogen Tid. I den Tid skrev Admiralen til England og forklarede dem Sagen, og han bad om, at de vilde sende ham en Flaade til Hjælp paa en angiven Tid og paa den Højde og Bredde paa det spanske Hav.

Saa kom de til Sejls igen en Morgen tidlig, og da de havde en føjelig Vind, saa sejlede de langt ud paa det spanske Hav den Dag. Men henimod Aften kom et fransk Skib sejlede hen imod Flaaden og forbi den. Saa sejlede et af Krigsskibene efter det for at tage det; men det sejlede sin Forstang i Stykker, hvorfor det maatte vende tilbage igen. Saa sinkede det noget at faa repareret om Natten. Om Morgenen kom der to franske Krigsskibe og saa igen fire, og der blev ved, til der var 16 svære franske Krigsskibe. Det Skib, som sejlede dem forbi, havde om Natten advaret de andre, hvor de kunde finde Flaaden; thi de var adskilt

\*) Det maa, efter hvad der senere oplyses, have været i Foraaret 1793. »De Vriendschap« kom sikkert fra Ostindien med Krydderier. Dette stemmer ogsaa med den høje Bjergeløn, hvorom der tales. Familietraditionen siger det da ogsaa.

paa Havet for at finde den; thi de vidste ikke, hvor Flaaden var at finde og hvad Kurs, de havde taget. Eftersom de franske Skibe kom til Flaaden gav de dem i Slag med de to engelske Krigsskibe. Købmandsskibenes Signalbøger lød paa, at saafremt der blev Uroligheder, skulde Skibene skilles ad til alle Sider, at de ikke skulde tage dem alle sammen. Det Skib, Christen Nielsen var paa, satte Kursen efter England, og det gjorde de fleste.

Da de havde sejlet lidt, kom der flere Skibe til Syne. Saa troede de, at det var franske Skibe; men da de kom nærmere, kunde de se, at de havde engelsk Flag oppe. Da de kom til dem, fik de at vide, at det var Admiral Nelson fra England\*), som kom med 12 Skibe. De raabte over til dem, hvad der var paa Færde, hvorpaa de raabte tilbage, at to engelske Krigsskibe laa i fuldt Slag med 16 franske Skibe. Saa raabte de til dem igen, at de skulde hejse Signaler op efter deres Signalbøger, at alle Skibe kunde samles igen den ene til den anden, da de ikke vare kommet længere fra hverandre, end den ene kunde se den anden, saa at alle Skibe samledes igen. Da de engelske fik at vide, at der var begyndt et Slag, blev der saadan Travlhed ombord paa Skibene. Først op i Takkelagen at raabe Hurra, og saa alle de Tilberedelser, der kunde gøres for at komme hurtigt af Sted. Da de kom til Krigsskuepladsen, løsnede alle Skibene en Salve og blev ved at fortsætte Sejladsen langt ud til den anden Side. Da de franske Skibe blev opmærksomme paa den engelske Flaade, holdt Skydningen straks op, og de to engelske Skibe, som var saa ilde tilreidt, at de ikke kunde mere, kom ud at ligge iblandt Købmandsskibene, og den franske Flaade sejlede ud til den anden Side for at gøre Forberedelser til Slag med den engelske Flaade. Saa vendte den engelske Flaade og kom tilbage igen og ligeledes den franske, og da de mødtes, stillede de dem i Slagorden. Da de havde skudt paa hverandre nogen Tid, blev der Stilstand, og begge Flaader sejlede ud hver til sin Side og gjorde en Vending, hvorpaa de mødtes igen paa den anden Side af Skibene\*\*). Saa var det, ligesom de engelske ikke rigtig kunde klare sig; men saa blev der et Skib kommanderet ud af den engelske Linie og sejle og sejle ud om begge Flaader og saa sejle ind gennem den franske Flaade, og da det havde ladet Kanonerne til begge Sider, saa skød det langs ad den franske Flaade til begge Sider. Men saa var Sagen

\*) Det rigtige Tidspunkt for Begivenheden kan findes ved en Undersøgelse af Admiral Horatio Nelsons Historie. Det er imidlertid fejlagtigt, naar Christen Nielsen i sine Optegnelser kalder Nelson for Admiral; men denne Fejl skyldes sikkert, at Beretningen først er nedskrevet ca. 37 Aar senere. Det er derfor tilgiveligt, at den store Engelskmand betegnes under den Titel, som alle Danske kendte siden 1801. Først i 1796, efter Sejren over den franske Admiral Martin (14. Marts 1795), blev han udnævnt til Commodore. Det er derfor sandsynligt, at det er den Eskadre, som han fulgte til Middelhavet 1793 som Linieskibschef, der optræder paa Skuepladsen i den spanske Sø, og det stemmer da ogsaa godt med de øvrige Begivenheder. Der er ingen Grund til at antage, at Christen Niensens Hukommelse skulde have svigtet ham paa dette Punkt. Det er kun Admiralstitlen, som er foregribet. Den Taktik, som skildres i Slaget, var Nelson netop en Mester i at anvende.

\*\*) Der skiftes Bov. Begge Parter maa have fundet, at de har faaet nok paa den Bov, paa hvilken de hidtil har kæmpet.

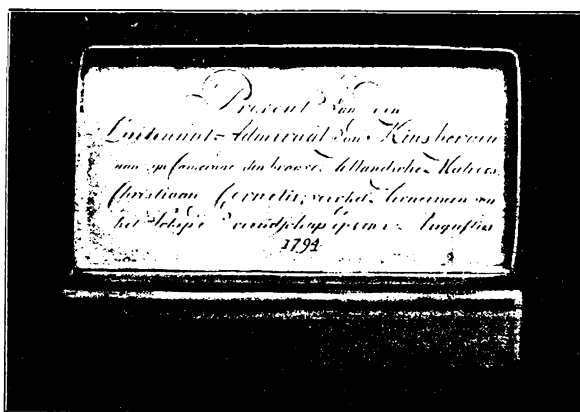


ogsaa bleven afgjort, idet nogle var blevne grundskudte, og i nogle kom der Ild i Krudtkammeret og sprang. Da Admiralen mærkede det, satte han Sejl og vilde flygte, men saa blev der et Skib kommanderet ud af den engelske Flaade, som skulde sejle ud efter det, og da det kom jævnsides med det, drejede de Skibet bag om og gav det en Salve langs af Skibet, saa var det færdigt. Saa kom de med ham paa Slæbetov, og saa sejlede det hele til England, og saa skulde der komme en hollandsk Flaade og beskytte de hollandske Skibe paa Rejse til Holland, og da de havde ligget nogen Tid, og den kom ikke, saa besluttede de en efter anden at sejle uden Beskyttelse, og det Skib, Christen Nielsen var paa, sejlede ogsaa. Men da de havde sejlet nogen Tid, blev de taget af nogle franske Kaperskibe\*), og saa kom Mandskabet over paa de franske Skibe, og Franskmand kom over paa deres Skib for at sejle det til Frankrig. Men da de ikke forstod rigtigt at sejle med Skibet, saa blev Christen Nielsen kommanderet til at være dem behjælpelig og en hollandsk Dreng til at opvarte Officeren, hvorpaa de sejlede, og de vare saa nær ved Land, at de kunde se det. Men saa fik de kontra Vind og halv Storm, saa de bleve drevne fra Land igen og kom ud i rum Sø, og han hjalp heller ikke selv til at komme i Land, da det var ham saa meget imod at skulle fra sine Kammerater og ene til Frankrig og sidde i Prison. Da opstod den Tanke hos ham, om det kunde være muligt, at han kunde overmande Besætningen paa Skibet, som bestod af Matroser og en Officer, og tage Skibet fra dem. Det første, han gjorde, var, at han satte Drengen til at styre Roret og styre paa en Streg, at Skibet kunde blive meget uroligt, og derefter indrettede han det saaledes, at han kunde lukke for Matroserne, som havde deres Kvarter i et Rum i Skibet, hvor der var en Luge til at slaa ned, og der fik han det indrettet saaledes, at naar han havde været nede at give dem noget at spise, saa kunde han sætte en Jernstang for Lugen, saa kunde de ikke komme op.

Da han havde udført dette, gik han hen og kaldte paa Officeren, at han skulde op, de kunde ikke sejle saaledes, de skulde have det forandret, og da han kom op, kaldte han paa de andre Matroser; men da de ikke svarede, vilde han se efter dem. Men da løb Christen Nielsen mod ham og mødte ham. Saa tog han sin Pistol og vilde skyde ham; men han skød ham forbi. Men saa trak han Sabelen og vilde hugge ham ned. Men da slog Bølgerne ind mod Skibet, saa det oversprøjtede Dækket, saa det blev slibrigt og glat, og da han ikke var søbevant, saa kunde han ikke staa fast men snublede, naar han vilde hugge. Men Christen Nielsen fandt ikke andet at parrere af med end sine bare Hænder; men de blev ogsaa meget forhugget især mellem Fingrene. Men en Gang, han hug efter ham, greb han om den og vred den af Haanden paa ham, idet Hæftet, som var over Haanden, sprang, og saa brugte han den til ham og huggede ham en Del, hvorpaa han gik ned i sin Kahyt, og der blev han nede\*\*). Da han kom hen til

\*) Sandsynligheden taler for, at Konvojen er blevet ført til en engelsk Kanalhavn. Kapingen er aldeles afgjort foregaaet i Kanalen.

\*\*\*) Den franske Officers (Kapers) Sabel gemmes den Dag i Dag paa Gaarden Abildtrup. Det er nærmest en Marinehuggert med en ret bred, let bøjet Klinge. Haandtaget er af Messing.



*Christen Nielsens  
sølvåse.*

Drengen og vilde have ham til at styre saaledes, at Skibet gik mere roligt, var det først, han mærkede rigtigt, hvorledes hans Hænder saa ud og saa var det ogsaa forbi, saa kunde han ikke mere. Men saa tog Drengen begge deres Halstørklæder og bandt een om hver sin Haand for at standse Blodet noget. Men derefter kunde de ikke forandre noget ved Skibets Gang; men de var nødte til at lade det sejle, som Vinden førte dem, for enten at møde et andet Skib eller sætte det paa Strand et Sted. Men da de havde sejlet lidt, saa de nogle Skibe, som satte Kurs efter dem. Saa troede de, at det var franske Skibe, som kom igen. Men da de kom nærmere, viste det sig, at det var engelske Skibe. Saa vidste han, at de vilde praje dem om, at de skulde standse Skibet. Men da de ikke kunde det, saa styrede han selv Skibet med Arme og Ben, hvorledes han bedst kunde, og saa befalede han Drengen, at han skulde tage et gammelt Flag, der laa, og binde paa en Stang, og det, der vendte op, skulde han vende ned; det betød saa meget som et Nødflag. Da de naaede dem, og de ikke standsede Skibet, begyndte de at skyde paa dem. Men saa snart Drengen havde hejst Flaget saa højt, at de kunde se det, saa holdt Skydningen straks op, og en Baad blev sat ud for at høre, hvad de var for Folk. Saa vidste han nok, de vilde raabe til ham i den Anledning, hvorfor han fik en Raaber lagt i en Skibsport saaledes, at han kunde raabe til dem. Da Baaden kom til dem, raabte de, hvad for Folk de vare, hvorpaa han svarede, at det var fransk Prise. Saa sejlede den tilbage til Flaaden; men den kom straks igen og sejlede saa nær om ved Skibet, at der entrede en Del af Mandskabet over paa Skibet. Saa gik der nogle til Sejlene for at faa Skibet til at gaa mere roligt, og andre spurgte, hvor de franske var, hvorpaa han anviste, at der var én, og der var de andre. Saa kom de alle sammen paa Admiralskibet\*), hvor de blev forbundne, og der blev et Stykke af den højre Pegefinger afskaaret, og der blev holdt Forhør. Saa vilde Admiralen, at han skulde gaa til

\*) Der er nogen Sandsynlighed for, at dette fortælles af Jan Hendrick van Kinsbergen, som havde Kommandoen over den forenede engelsk-hollandske Kanaleskadre.

England, saa kunde han faa det saa nær som en Ottendel, og det var tre Tønder Guld, baade i Skib og Ladning. Men han svarede og sagde, at de, som ejede det, skulde have det, som var 3 rige Købmænd i Amsterdam. Saa forklarede Admiralen, at inden en kort Tid, saa blev Holland taget af de Franske, og saa kunde det gaa saadan, at han fik intet. Men han blev ved sin Paastand, saa kunde de gøre ham, hvad de vilde; men han forlangte to af de Franske til et Vidnesbyrd. De blev siden de bedste Kammerater; thi de bekom deres Frihed. Saa fik de saa mange Folk, at de kunde sejle Skibet. Men saa beklagede han sig til Admiralen. Han var bange, de skulde komme og tage dem igen. Saa svarede Admiralen, at det skulde han nok sørge for.

Da han kom til Amsterdam, blev ham en Tønde Guld tillagt. Prinsen\*) skænkede ham en Sølvdaase  $5\frac{1}{2}$  dansk Tomme lang, 3 Tommer bred og 1 Tomme dyb og vejede 16 Lod, og saa var der en Admiral, som lod følgende Indskrift sætte inden i Laaget:

PRESENT VAN DEN  
LUITENANT ADMIRAL VAN KINSBERGEN AAN ZYN CAMERAAD,  
DEN BRAAVE HOLLANDSCHE MATROOS, CHRISTIAAN CARNELIS;  
VOOR HET HERNEEMEN VAN HET SCHIP DE VRIENDSCHAP OP  
DEN 1 AUGUSTUS 1794.

Men det gik, som den engelske Admiral havde sagt, Amsterdam blev indtaget af Franskmændene nogen Tid efter, og da de tre Købmænd blev fransksindede, og han var en Udlænding, vilde de ikke give ham noget. Men da han havde været i Amsterdam saa mange Aar og holdt sig der, naar han ikke var paa Rejser, saa havde han mange Venner og Bekendtere, og de raadede ham til, at han skulde lade Skib og Ladning forsegle med Statssegl, saa skulde de søge ham. Straks efter begyndte de at søge ham med Proces, som varede  $1\frac{1}{2}$  Aar. Men da de var saa rige, saa hindrede det ikke, hvad det skulde koste, naar de kunde vinde, hvorfor han tabte bestandig; men saa fik han Beneficium, saa han kunde søge frit. Engang raadede nogle af hans Venner ham til, at han skulde rejse til Rotterdam til den danske Konsul, for om han kunde hjælpe ham; men det kunde han ikke. Saa raadede han ham til at rejse til den danske Gouver-

\*) Prins Vilhelm V af Oranien, som senere flygtede til England. Baade denne Daase, Sabelen og en Del hollandske Papirer, Breve, Passer og Prokuratorregninger fra Processen, som siden førtes, opbevares paa Abildtrup.

Admiral Jan Hendrick van Kinsbergen 1735-1819. Viceadmiral 1789. Fra 1790 kæmpede han som den hollandske Flaades Øverstkommandeende sammen med Englænderne mod den franske Republik. Da Prinsen af Oranien forlod Landet, blev han afskediget og frængslet. Han kom til Ære og Værdighed under Bonaparte, og Kong Ludvig gav ham Grevetitlen (af Doggerbank); men han vilde ikke gøre Tjeneste under Kæjserdømmet.



*Officerens sabel  
beundres af Chr.  
Nielsens tip-  
tipoldebørn.*

neur\*) i Haag. Det var en indfødt Franskmand, men stod i dansk Tjeneste. Saa beklagede han sig, at han havde intet at rejse for, og saa gav han ham Rejsepenge. Da han kom til Gouverneuren, lovede han ham, at han vilde skrive til Frankrig. Da han var kommet hjem igen og nogen Tid derefter, kom der en Dag fire Husarer til hans Losement og spurgte Værten, om det var her, den Person boede, som havde taget et stort Skib fra de Franske, hvorpaa han svarede ja. Saa befalede de, at han skulde med til Stadshuset. Da han kom ud til dem, blev han ført som Fange til Stadshus, og der kom Stadstjeneren og førte ham ind og stillede ham midt paa Gulvet i en stor Stue, hvor de tre Købmænd, som han førte Proces med, sad ved et Bord ved den ene Side. Da han havde ventet lidt kom den franske General Pilegry\*\*) af et andet Værelse hen til ham og spurgte, om han var den Person, som havde taget Skibet fra hans Folk, hvortil han svarede ja. Saa tilspurgte han ham, hvorledes dette var gaaet til fra først til sidst. Saa forklarede han ham det, hvorpaa han vendte sig til Købmændene og spurgte dem, om det var Sandhed, han sagde. Det kunde de ingenlunde benægte, da alt havde været offentliggjort saa mange Steder. Saa vendte han sig til ham igen og klappede ham paa hans venstre Axel og sagde, at han havde gjort som en brav Karl; han havde fægtet for sin Frihed, og det fægtede de for hver Dag. Saa gik han igen; men han havde en Tolk, fordi han ikke forstod Fransk, saa skulde han oversætte det. Til ham sagde han, at de tre Købmænd\*\*\*) havde sagt, dem som han havde Proces at søge med, at de skulde sætte ham, hvor hverken Sol eller Maane kunde beskinne ham, og det gik Folkene ind og forklarede Generalen, hvorpaa han straks skrev et Pas og op-

\*) Den danske Gesandt.

\*\*) Er selvfølgelig Hollands Erobrer General Charles Pichegru, som siden 26. Januar 1795 førte det militære Styre i Landet (til Marts s. A.).

\*\*\*) Der er næppe Tvivl om, at de tre Købmænd har tilhørt det politiske Parti, som kaldte sig *Patrioter* og støttede Franskmændene i Haab om derved at kunne styrte Huset Oranien og det gamle Styre. C. N. fortæller jo ogsaa før, at de *blev* »franksindede«.

læste for dem alle, at han kunde frit rejse i hele den franske Republik, og den, som overfaldt ham paa ulovlig Maade, var strafskyldig.

Saa varede det ikke længe, inden der faldt Dom i Sagen, hvor han blev tillagt 15,000 Gylden, Hollandsk Courant. Saa gav han den fattige hollandske Dreng en Trediepart; thi havde han ikke havt ham til at styre Roret, kunde han ikke have fuldført det. En Dag, siden de havde al Ting i Redelighed efter Processen, bød Købmanden ham hjem til et Gilde, og ved samme Lejlighed fortalte de ham, at de havde tabt mere ved Processen, end de skulde give ham først, Rotterne gik i Skibet, og det blev læk, saa Vandet løb i det og fordærvede en Del af Ladningen, som laa der i saa lang Tid, mens Processen varede, og saa kom dertil Processens Omkostninger, som varede fra først til i August 1794 til den 26. Januar 1796\*\*), da der faldt Dom i Sagen.

Nogen Tid efter, da han havde faaet sine Sager i Redelighed, rejste han hjem til Danmark. Han gik med et Skib til Søs og fik en Vexel, hvorefter han kunde hæve Pengene paa et Kontor i Kjøbenhavn, af den Aarsag, om han skulde forlise paa Havet, saa kunde Arvingerne faa Pengene.

Han kom til Kjøbenhavn den 10. Juni 1796, hvor han hævede sine Penge, og saa rejste han hjem til Brande til sine Forældre\*). Da han havde været hjemme et Par Aar bejlede han til to gamle Folks eneste Datter i Abildtrup i Vorgod Sogn og blev gift med hende. De havde 10 Børn, 4 Sønner og 6 Døtre; men de to Sønner og to Døtre døde i ung Alder.

Den ældste Søn blev gift med Jens Rahbeks Datter i Fruergaard i Sdr. Felding Sogn og købte Krøjtgaarden i Gjellerup Lund. Den yngste arvede Forældrenes Gaard i Abildtrup og blev gift med Niels Sahlholts Datter i Herning. En Datter blev gift med en Gaardmands eneste Søn i Vejvad i Vinding Sogn ved Holstebro, en blev gift med en Lærer og Kirkesanger i No ved Ringkøbing. En blev gift med Jens Rahbeks Søn og fik Gaarden, Fruergaard. Men da de havde levet sammen i nogle Aar døde hun, hvorefter han ægtede den yngste Datter.

\*) 6 Tallet er utydeligt i Haandskriftet, og om Tidspunktet for Dommens Afsigelse kan der være nogen Tvivl. De historiske Forhold angiver snarere 1795 som det rette Aarstal. Christen Nielsen og hans Søn har sikkert søgt Støtte for denne saa vigtige Dato, der danner Grundlaget for Slægtens Velstand, ved at undersøge de gamle hollandske og franske Papirer. De har da fundet Datoen, 26. Januar 1795 – og det sikkert mange Steder. Det er nemlig Datoen paa det franske Styrelsels Indførelse i Nederlandene.

\*\*\*) Der er en Tradition om, at Christen Nielsen i København opsøgte Kronprins Frederik og bad ham om Tilgivelse for, at han havde unddraget sig sin Værnepligt. Kronprinsen skal have syntes godt om ham og ytret Ønske om, at han vilde tjene ham – muligvis i Marinen. – Ligeledes gaar der Sagn om, at han skal have bragt en Æressabel med fra Holland. Den findes i alle Tilfælde ikke mere. I Hjemmet blev der vist ham Opmærksomhed paa en sikkert enestaende Maade. I Brande Sogns Kirkebog findes følgende:

»29. Januar 1797 døbt Niels Nygaards Søn, Christen; baaren af Sønnen, Christen Nielsen«. – Han er altsaa Gudfader til sin Halvbroder, som tillige opkaldes efter ham.

# Christen Christensen Abildtrup

1834-1869

Folketællingslisten fra Vorgod 1834 viser, at Christen Nielsen på optællingstidspunktet stadig ejer Abildtrup Nedergaard, medens Christen Christensen (som han kaldes) står opført som ugift barn. Men den 20. december samme år får han skødet på gården.

En ny optælling i 1840 oplyser, at Christen Christensen er 35 år, ugift gårdmand, og at hans moder, Kirsten Marie Christensdatter, 56 år, enke, er hans husholderske, samt at hans 20-årige ugifte søster, Kirsten Marie, er hans tjenestepige. Folkeholdet består desuden af to karle.

Den 11. oktober 1844 blev Christen Christensen viet til Ane Nielsdatter, datter af Niels Lauridsen Salholt og Marie Elisabeth Nyboe, Salholt ved Herning.

Ved folketællingen i 1850 var der foruden ægteparret også tre karle og to tjenestepiger i gården. Moderen, Kirsten Marie Christensdatter, betegnes nu som aftægtskone, Kirsten Marie (jun.), som hendes datter. Hun er formodentlig blevet hos moderen indtil sit bryllup i 1852. Moderen døde i 1856.

Christen Christensen var ligesom sin fader meget initiativrig. Gården blev forbedret ved køb af engarealer og ved etablering af en vandingskanal langs med Store Bækken fra Rimmerhus ned til åen, syd for landevejen, hvorved den oprindelige tørre engstrækning blev omdannet til en frugtbar eng. Nivelleringsarbejdet udførte han selv. Andre af gårdens enge var tidligere blevet omdannet til overrislingsenge, muligvis allerede i Christen Nielsens tid. Disse overrislingsanlæg angives at være nogle af de første, der blev udført på privat initiativ i Jylland.

I 1852 flyttedes gården fra ådalen til dens nuværende plads. Stenene til den nye gård brændte Christen Christensen selv syd for Lille Bækken. Noget af egetømmeret fra den gamle gård, hvoraf en del var fra den ældste gård, blev brugt igen. Det nye

tømmer hentede han i Holstebro. Disse ture, der blev foretaget med hestevogn, var dagsture. På hen- og hjemvejen bedede han, d.v.s. gjorde ophold, i Agerfeld kro mellem Ørnhøj og Holstebro. Medens hestene fik foder, formodentlig hakkelse medbragt i muleposer, nød han selv en kop kaffe. Middagsmaden fik han hos købmand Wium i Holstebro, hvor han handlede. Transportudgifterne har således været ubetydelige. Christen Christensen har uden tvivl været en både praktisk og økonomisk mand.

Også uden for byggeperioden kørte han ofte til Holstebro for at købe kolonialvarer og andre fornødenheder, som han så forhandlede videre hjemme fra gården.

Sydøst for Abildtrup Nedergaard lå store hedestrækninger, kaldet Abildtrup Hede. Mager og dårlig jord, set med nutidsøjne, uden anden værdi end sensommer-skønheden, når lyngen blomstrede. Men for tidligere slægtled havde heden værdi. Den gav brændsel i form af lyng- og hedetørv eller mosetørv, klyner, der var de bedste. Den gav føde til fårene, hvis uld blev forarbejdet til tøj og sengeklæder, bl.a. uldne lagener, kaldet hølslklæder. På mosearealer voksede kæruld, som kunne bruges til fyld i puder og dyner. Af revlingerisene kunne der bindes kurve, limer (koste), karskrubber, reb og tækkegarn.

Heden gav også tilskud til den daglige kost. Sidst på sommeren var der tyttebær, sortebær og blåbær, og for Abildtrup-familiernes vedkommende blev der ofte serveret middagsretter, tilberedt af hedens dyre- og fuglevildt.

Christen Christensen lod en del af disse hedearealer udstykke, hvorefter han solgte dem. Til hver udstykning hørte også lidt mose og eng. De fleste købere var tidligere tjenestekarle, som han hjalp med lån, foder til kreaturer, kørsel og gode råd. På den måde lykkedes det dem at arbejde sig frem til gode kår trods en slidsom og trang begyndelse som selvstændige landmænd.

I 1800-tallet foregik en meget stor udstykning af den jyske hede. I en beretning herom hedder det: »Udparcelleringen har, ligesom enhver vidtomgribende Forandring, havt sine velgjørende og sine skadelige Følger, og derfor er det ikke paafaldende, at Meningerne herom ere hinanden i høj Grad modsigende«. Som positiv følge nævnes forøgelse af befolkningen, idet der bliver arbejde til flere hænder. Et eksempel på skadelige

følger lyder således: »Agerdyrkningen har intet vundet ved Udparcelleringen; thi de smaa Jordlodderes Ejere mangle, endnu mere end de størres, Kyndighed og Drifts-Kapital«. <sup>17</sup>

Det var således ikke uden grund, at Christen Christensen hjalp sine tidligere karle med både økonomisk støtte og vejledning. At han gjorde det, må være bevis på, at der har været et godt forhold mellem dem.

Kultiveringen af heden begyndte med en afbrænding af det øverste jordlag. I nogle tilfælde gik ilden for dybt og for vidt, så jorden blev ødelagt. Dette skete ved en stor brand på Barde Hede i sensommeren 1857. Ved denne brand blev flere hundrede tønder land fuldstændig ødelagt og forvandlet til en stor sandet strækning. Sandflugten derfra var meget skadelig for markerne og engene i Abildtrup, indtil den blev dæmpet ved beplantning med klittag (marehalm) og senere med bjergfyr og gran. Den sidste beplantning blev foretaget af Hedeselskabet, og samtidig blev der anlagt en vandingskanal ved engen mellem Ahle og Abildtrup samt ved Vium Bæk.

Christen Christensen fulgte interesseret med i tidens spørgsmål og udvikling. Sammen med købmand Tegltøft i Barde holdt han Aarhus Amtstidende, og senere abonnerede han på en lokal avis, vist Ringkøbing Amtstidende. Af hans optegnelser om faderens ungdomsår ses, at han også mestrede at skrive det danske sprog. Men han har næppe kunnet forestille sig, at disse optegnelser senere ville blive trykt og optaget i et kulturhistorisk tidsskrift samt danne grundlag for en historisk roman.

Ligesom sin fader fik han tildelt nogle af de få offentlige tillidshverv, som forekom på den tid. I 1854 blev han valgt til sogneforstander for Abildtrup og Ahle, d.v.s. formand for et distrikt inden for et sogneforstanderskab, der var datidens sogneråd (kommunalbestyrelse).

Af en protokol fra årene 1842-70 ses, hvilke sager sogneforstanderskabet har haft til behandling. <sup>18</sup> Bl.a. sager vedrørende brændevinsbrænding, dyrtidsregulering, tilladelse til giftermål, valg til landstinget og klager fra utilfredse husmænd, der mener, at nogle gårdmænd snyder sig fra spanddage (pålagt kørselsarbejde). Men de fleste sager omhandler skole- og fattigvæsen.

Folketingsmand A. Vesterager fortæller i sine erindringer, at



drikeriet var meget slemt i Vorgod i midten af 1800-tallet, og at præst og degn mange gange gik i spidsen ved gilder, hvor drikeriet tog overhånd.

Af protokollen fremgår, at der i forbindelse med sager vedrørende fattigvæsenet fastlægges søndage, på hvilke fattige børn stilles til licitation, så liebhavere kan tage dem i øjesyn og indgive tilbud på leje af et barn for et år. Familier fik almindeligvis hjælp i form af naturalier, f.eks. korn, fødevarer og brændsel. Enkelte fik pengelån til køb af en kø. Fattighjælp til enlige kunne også ydes ved at lade dem gå på omgang hos bedre stillede familier. Af folketællingslisten fra 1860 ses, at der i Abildtrup Nedergaard opholder sig en Kirsten Pedersdatter, 57 år og almisselem. Da hendes navn kun forekommer der denne ene gang, har hun formodentlig været »på omgang«.

Midlerne til fattighjælpen skaffedes på grundlag af nogle bestemmelser vedtaget på et møde den 4. januar 1804. En stor del af distriktets beboere deltog i mødet og blev enige med kommissionen om følgende:

1. Tavleblokke (indsamlingsbøsser) skulle indrettes i kirkerne og forsynes med låse og nøgler, to til hver; den ene til sognepræsten, den anden til største lodsejer. Tavleblokkene skulle om bæres, så menigheden kunne lægge penge deri på fastlagte indsamlingsdage samt ved bryllup, barnedåb, barselkoners kirkegang, konfirmation og alle højtidelige lejligheder.
2. Alt, hvad nogen vil give til de fattige ved handel om fast gods eller kreaturer eller i andre tilfælde, det skulle ydes til største lodsejer, som det påhvilede at »optegne nøjagtigt ved Navn og Sum hver Skilling, som ved Aarets Ende oplæses fra Prædikestolen til Givernes Ære og andres Opmuntring«.
3. Hver tjenestekarl skulle af sin løn afdrage årligt 12-16 skilling efter omstændighederne. Husbonden skulle sørge for at aflevere pengene til største lodsejer.
4. Når myndig mand tilfalder arv, skal han deraf betale til fattigvæsenet i sognet 2 mark af hver rigsdaler og ved handel med fast gods 8 skilling af hver 100 rigsdaler.  
Under dette punkt anføres også retningslinier for forventede frivillige bidrag.

Barselkoners kirkegang var en skik, som blev påbudt i 1665. I gamle dage blev en kvinde, der lige havde født, betragtet som uren og skulle derfor gennem et særligt ritual introduceres i kirken ca. 6 uger efter fødslen. Disse kvinder, kaldet kirkegangskoner, blev modtaget af præsten i våbenhuset, hvor han holdt en tale og bad en bøn for dem, førend han førte dem ind i kirken. En kirkegangskone var ofte ledsaget af andre kvinder, og de skulle alle have en offergave med til præsten, og i Vorgod kirke efter 1804 altså også til fattighjælpen.

I 1748 blev »fruer« fritaget for denne særlige kirkegang, mens »madammerne«, bl.a. bønderkonerne først blev fritaget sidst i 1800- tallet.

Og så tilbage til protokollen fra 1842-70.

Med indførelsen af folkestyret i 1849 fik Danmark en rigsdag bestående af landsting og folketing. Nogle af landstingets medlemmer skulde vælges af valgmænd, hvoraf der skulle vælges to i Vorgod- Nr. Vium kommune. Det var valget af dem, der havde været på forstanderskabets dagsorden. Den politiske interesse har åbenbart været ringe. Ved det første valgmøde var der mødt 13 deltagere. Skønt sognet var tyndt befolket – i 1850 var der 741 indbyggere<sup>19</sup> – må tilslutningen nok betegnes som lille. Endnu værre var det i 1853, da mødte kun 10 personer, selvom valget ifølge sognepræsten pastor Asmussen, var bekendtgjort de to foregående søndage. Præstens notits viser, at offentlige bekendtgørelser, ligesom i endnu ældre tid, blev givet i forbindelse med søndagens gudstjeneste.

Christen Christensen var også skolepatron (tilsynsførende) for sognets skoler. Og i 1868 var han med til at oprette Vorgod-Nr. Vium Kommune og Omegns Spare- og Laanekasse, i hvis bestyrelse han sad til 1878. Han var desuden voldgiftsmand ved jagtafløsning og selv ivrig jæger og lystfisker. Han foretog mange, lange jagtture med sine hunde. Udbyttet var både ræve, harer, urfugle, agerhøns og ænder samt undertiden svaner. Fiskeriet indbragte især gedder, ørreder og laks. Sidstnævnte blev efter sigende altid serveret, når familierne fra Salholt, Gjelleruplund, Fruergaard og No Degnebolig kom på besøg. Også ålegårdene gav et godt tilskud til kosten.

Omkring 1845 gik en religiøs vækkelse hen over Midt- og Vest-

jylland. Denne gudelige bevægelse splittedes efterhånden i to retninger, de højehellige og de lavhellige. Splittelsen skyldtes en strid om barnedåben.

De højhellige mente, at børn, der var dødfødte eller døde uden at blive døbt, gik fortabt, mens de lavhellige mente, at også disse børn var omfattet af Guds frelse. De højhellige, der trådte ud af folkekirken i 1863, kaldtes også dømmerne; en betegnelse de fik, fordi de helst skulle vidne for hvert menneske, de mødte: Du går til helvede.<sup>50</sup>

Ane Nielsdatter sluttede sig til denne sekt; men Christen Christensen holdt sig udenfor.

Fra januar til maj 1856 var den senere museumsforstander, J. A. Trøstrup, lærer for børnene i Abildtrup Nedergaard. Om sin ankomst til gården fortæller han i bogen Træk af en jysk Vækkelsehistorie bl.a.: »Da den unge huslærer ankom, og hustruen kom ind i stuen, hilste hun ikke på ham eller bød ham velkommen, men lagde tværtimod ikke skjul på sin uvilje over for ham, og gav den da også på forespørgsel udtryk ved at sige, at man kan godt få børn ad helvede til, uden at man behøver at give kost og løn derfor. Da den unge lærer svarede, at hun ikke behøvede at frygte for, at han skulle vise børnene den vej, svarer hun: Du kender ikke selv anden vej, så kan du heller ikke vise andre den. En blind kan ikke vejlede en blind; de falder begge i graven«. <sup>51</sup>

Det skal lige bemærkes, at det var Christen Christensen, der havde ansat Trøstrup som huslærer.

J. A. Trøstrup fortæller videre, at Ane Nielsdatter trods modviljen mod ham, gerne ville diskutere åndelige forhold både med ham og med sin mand, som var mere oplyst og havde større bibelkundskab, end hun selv havde. Hun var dog også selv både velbegavet og oplyst, hvilket fremgår af et langt brev, hun som 28-årig skrev til svigerinden og svogeren i Fruergaard i Sdr. Felding.<sup>52</sup>

J. A. Trøstrup fortæller også, at Ane Nielsdatter var en rar kone, og at det var et godt hjem at være i, et hjem, hvor de kunne beholde deres tjenestefolk.

Når Ane Nielsdatter blev bebrejdet sin dømmende holdning, svarede hun altid: »Ved I da ikke, at de hellige skal dømm

verden«. Hun havde, ligesom de andre medlemmer af sekten, misforstået Paulus's ord i 1. brev til Korinthierne, kap. 6, v.2.

J. A. Trøstrup slutter sin beretning fra Abildtrup Nedergaard med følgende udtalelse: »Hun mente det alvorligt med sin kristendom; der er få af de mennesker, som jeg har haft med at gøre i et langt liv på 84 år, om hvem jeg er så sikker på dette, som jeg var om hende, at hun var en oprigtig kristen«.

Anton Vesterager fortæller i sine erindringer, at hans moder som ung kom i Abildtrup Nedergaard som syerske gennem flere år. Engang blev hun syg under opholdet og måtte køres hjem. Da hun havde sagt farvel og var kommet på vognen, kom Ane Nielsdatter ud endnu engang og sagde blot: »Jeg er bange for, at du ikke kommer dig – og hvis du dør, som du har det nu, går du fortabt«. A. Vesterager fortsætter: »Mor satte hende meget højt, og det gjorde vist alle, som lærte hende at kende. Hendes vidnesbyrd var så ægte, og hendes forbøn for hele husstanden såvel som for sig selv så varm og inderlig, men det tagne standpunkt stod hun fast på. På dødsengen ville hun gerne nyde nadveren, men hun ville ikke modtage den af en præst, derfor blev en lægmand tilkaldt, som tog hende til alters. Da hun var død, kom der bud til min mor om at komme snarest muligt til Abildtrup, og det var en uskreven lov, at når der indtraf sådan noget alvorligt i en familie, så måtte alle andre vente. Hun kom tidsnok til at være med til at klæde Ane Abildtrup på til den sidste rejse. Da hun lå i sin ligseng i den store stue, sagde hendes mand stille hen for sig selv: Dersom alle hustruer og mødre ville det så godt for mand og børn som hun, var det bedre i verden«.<sup>53</sup>

Ane Nielsdatter døde d. 27. april 1860, kun 34 år gammel.

I 1840 var der kommet en vejforordning vedrørende anlæggelse af nye hovedlandeveje i Jylland, og to år senere kom vejloven, hvorefter der skulle anlægges en ny vej tværs over Jylland fra Aarhus til Ringkøbing. Arbejdet påbegyndtes omkring 1850 og varede i ca. 7 år. I 1855 nåede vejanlægget til Abildtrup-området; også broen over Vorgod å, en træbro, blev bygget dengang. Dette vejanlæg medførte økonomisk fremgang for mange. Erstatning for jord og ulemper samt betaling for materialer, især sten, og

arbejds løn, kom befolkningen til gode. Desuden fremmedes opdyrkningen af de hedearealer, der lå i nærheden af vejen.

Da priserne på landbrugsprodukterne også var stigende, fremkom ideen hos nogle af sognets fremtrædende mænd om oprettelsen af en spare- og lånekassen. Ideen, der som tidligere omtalt, blev en realitet i 1868.

Også familien i Abildtrup Nedergaard har kunnet glæde sig over de gode tider. Af en skatteliste fra 1867 ses, at Christen Christensen er højeste skatteyder i sognet. Det fremgår også af listen, at han har 4 karle, hvoraf den ene er hans søn, samt 3 piger, der skal betale skat til kommunen. Denne skat var den før nævnte ydelse til fattigvæsenet.

Med den nye vej blev der også skabt bedre forbindelse til omverdenen. Der blev etableret daglig diligence-kørsel mellem Herning og Ringkøbing. Diligencen medbragte post. Der blev desuden oprettet brevsamlingssted i Barde og ansat lokale postbude. Tidligere var posten blevet besørget af ridende postbud mellem byerne, og forsendelserne blev afleveret på bestemte gårde, hvor de så kunne afhentes af adressaterne.

Men forbedringerne kostede penge. Vorgod sogn klarede økonomien ved at påligne beboerne pengeydelse efter samme princip som indbetalingen til fattigvæsenet.

Også denne generation oplevede krigstilstande: Den sønderjyske treårskrig 1848-51 og den anden sønderjyske krig 1864 med tabet af Sønderjylland.

Efter at prøjsiske og østrigske tropper havde indtaget Sønderjylland i 1864, drog hærafdelinger nordpå til Nørrejylland. En dag ved middagstid så beboerne i Abildtrup Nedergaard en afdeling østrigske husarer komme ridende fra Vorgod. Ved vadestedet i åen syd for gården gjorde de holdt for at bade. Under badningen fik en af soldaterne kramper og druknede. Han blev begravet på Vorgod Kirkegård samme dag og bagefter red de øvrige soldater videre.

Hvorledes krigen og de øvrige større begivenheder i landet har påvirket dagliglivet i Abildtrup Nedergaard, kan der kun gisnes om; men begivenhederne er uden tvivl blev diskuteret og kommenteret.

Ane Nielsdatter og Christen Christensen fik fem børn:

1. Christen Christensen, f. 1. august 1846.
2. Kirsten Marie Christensen, f. 23. december 1848.
3. Elisabeth Christensen, f. 17. august 1851.
4. Mette Marie Christensen, f. 25. april 1854.
5. Niels Christensen, f. 24. juli 1858.

I 1869 afstod Christen Christensen gården til sin ældste søn, men blev, som skik var, boende i hjemmet til sin død den 20. marts 1879.

# Christen Christensen

1869-1906

Den gård, Christen Christensen overtog i 1869, må have været mange vestjyske landmænds ønskedrøm. Bygningerne var forholdsvis nye, og gården var veldrevet med god økonomi.

Det kan således synes at have været en let sag at drive landbrug. Men det var det ingeniende. Landbrugsprodukterne kunne prismæssigt ikke konkurrere med tilsvarende produkter fra Amerika, der udviklingsmæssigt var længere fremme end Europa. De danske bønder lod sig dog ikke slå ud. Deres almene kundskaber var efterhånden blevet bedre. Der udkom flere aviser og fagblade, der afholdtes møder med foredrag om faglige emner, og mange unge tog efterhånden på højskole. Derved skabtes grundlaget for andelsbevægelsen, som hjalp landbruget gennem krisen.

Men hvordan formede livet sig for den nye generation i Abildtrup Nedergaard? På grundlag af gamle breve og beretninger kan vi danne os et billede af det.

Christen Christensen blev gift med Christine Jensen den 16. april 1869. Hun var født den 21. juli 1849 og datter af Jens Pedersen Abildtrup og Karen Margrethe Christensdatter i Lyngkildegaard.

Af folketællingslisten for 1870 ses, at foruden faderen, der er på aftægt, bor også Christen Christensens to yngste søskende, Mette Marie, 15 år og Niels, 11 år, også i hjemmet.

Christine Jensen døde allerede den 30. august 1887. Der findes kun få oplysninger om hende; men svogeren Niels Abildtrup skrev i 1920: »Jeg glemmer ikke den omsorg, hun havde for sin svigerfader og det udmærkede forhold, der var imellem dem.«<sup>51</sup>

Christine Jensen fødte ni børn, hvoraf fire døde kort efter fødslen og et knap 6 år gammel. Kirkebogen oplyser, at to af de spæde blev døbt af faderen straks efter fødslen på grund af livs-

Brudesang

for Brudeparret Ungkari

Christen Christensen

og Higen

Christine Jensen

paa deres Brullupsdag d. 16 April 1869.

Tone: Aldrig er jeg uden Vaade.

Nære Brudepar tilløfte  
Naar jeg lige skal mit Dulle  
Synes mig det Boud og rest  
At i Jer forenet har.

Dit i Bø og De at vandre  
Smukt til Natten med brogede  
Som det Kristne jernme kan  
Der har har den Gæstfærdighed.

Men I haer unge Hjertter  
Der var Gæstfærdighed smert  
Med saa mange: et Gæstfærd  
Som tun Kev og Lærtter har.

At det er skal se med Gæst  
O da naaer frider veder  
Nog den mættte onde Vind  
Der vil vere Gæstes Sind

Der o Brudgom Du modtager  
En af Herrens gode Gaver  
Dig til Glæde Brud og Hølv  
Som er alle Kærlighed

Vær læmsalddia med din Vige  
Erød med hende til Guds Rige  
Denke Gæstfærdighed Du maa  
Være taalichgen saa.

Hun ivragsi et mot Dig tager  
Du Jer Luffe det forvaer  
Hust i Gæstfærdighed Gæst  
Kunder ogsaa Korjets Vand.

Naar de Sorg og Modgang mader  
Hægtichlighed forføder  
Værkens fære Dage her  
Naar man har herandre har.

Og i Herrens Tængt sin over  
Dag naar Gud med Modgaa verer  
Sunder Korjets Hæsther  
Vært for Hus og Hjertefed

Hor nu Brud hvad jeg vil sige  
Du er jo en kristen Vige  
Og din Brudgom lovde  
At Du vil i Brud og De.

Vandre trofast ved hans Side  
Du med ham for Himlen fride  
I Marraagenhed og Vn  
Stride frem til Himlen friden.

Dernast maa Du ifte glemme  
At Du i hans Hus verhimm  
Klid og glad og venlia jo  
Med din Brudgom taat saa

Han har kan Himmet ynde  
Du I beade kan forfunde  
Herrens Lov og Bølv og Pris  
Som es er alt Gæst bevis.

Dernast er min Brudgoms Sader  
Se til at dem Jæst fader  
Vær ham ret en Datter blid  
Det forføde vil hans Tid.

Da han nu er gammel verden  
Da skal lagges naer i Jorden  
Ved de fer ham at han kan  
Komme til den Brudgoms

Herren være nu med Gæst  
Det jeg af min Gæstter veder  
At I maa til Himlens Hvort  
Solos ad i den Navn

Brudesang til Christen Christensen og Christine Jensen.

fare. En forståelig handling, set på baggrund af moderen, Ane Nielsdatters livssyn. Nogle af de andre, der også var hjemmedøbte, bar Christine Jensen selv ved fremstillingen i kirken, hvilket var ret usædvanligt. I langt de fleste tilfælde var det et kvindeligt familiemedlem eller en anset persons hustru, der bar barnet.

- Børnene i dette ægteskab var:
1. Ane Abildtrup, f. 15. marts 1870, død samme dag.
  2. Jens Abildtrup, f. 27. juni 1871, død samme dag.



3. Ane Abildtrup, f. 30. juli 1872.
4. Kirsten Marie Abildtrup, f. 2. oktober 1874, død samme dag.
5. Karen Abildtrup, f. 25. februar 1878.
6. Christen Abildtrup, f. 29. december 1879, død 30. december 1879.
7. Christen Abildtrup, f. 7. januar 1882.
8. Jens Abildtrup, f. 12. maj 1884.
9. Kirsten Marie Abildtrup, f. 19. september 1886, død 4. juli 1892.

For alle børnenes vedkommende var Abildtrup oprindelig mellemnavn, mens Christensen var efternavn.

I 1891 giftede Christen Christensen sig igen. Denne gang med Else Marie Nielsen, f. 6. februar 1861, datter af Edel Johanne og Niels Poulsen, Najbjerg.

Christen Christensens fætter, Jens Christian Abildtrup,<sup>55</sup> tjente i Abildtrup Nedergaard omkring 1891-92. Som 9-årig, d.v.s. i 1887 havde han været hyrdedreng i Lyngkildegård og gik da i skole i Abildtrup Nedergaard sammen med de ældste børn fra de tre Abildtrupgaarde og sin egen bror, der tjente i Abildtrup Nedergaard på samme tid, vel nok også som hyrdedreng. Lærerinden, der hed Christine, var den sidste, der underviste Abildtrupbørnene privat. I de følgende år gik de i Vorgod skole.

I 1891 fæstede Christen Christensen så Jens Christian Abildtrup som røgter for en årlig løn af 90 kr., der af Jens Christian beskrives som en god løn og føjer til, at Christen Christensen altid betalte sine folk godt og havde let ved at få tjenestefolk. Der var ca. 50 kreaturer, hvoraf 20 var malkekøer. I vinterhalvåret bestod folkeholdet foruden Jens Christian kun af en karl mere, Poul Nørgaard, samt datteren Ane.

Jens Christian Abildtrup fortæller: »Trods sliddet var det en dejlig vinter. Alle var gode mod mig. Jeg havde mit værelse i den gamle lune hyggelige kostald, det var kun en kobås, der var muret af, med et jernvindue som de andre båse. (Det senere foderrum). Men hvor var det hyggeligt og lunt at gå ind i en god varm seng og lade døren stå åben og høre køerne puste og rasle med bindslerne. En nat vågnede jeg ikke så lidt forskrækket ved, at noget puslede lige over mit hoved. En stor stud var kommet løs



*Christine Jensen og Christen Christensen.*

og var vandret omkring og kommet ind i mit lukaf, hvor der lige var plads, så den kunne stå ved siden af min seng; jeg fik den listet baglæns ud igen uden nogen fortræd.

Om aftenen, før vi gik i seng, havde vi andagt. Christen Christensen, Else Marie, Poul, Ane og jeg sad ved det store bord i dagligstuen, læste og sang. Jeg tror nok, at børnene var gået i seng. Om sommeren blev det anderledes, flere folk kom til gården, og det hjemlige samliv ophørte næsten helt.

Som jeg husker Christen Christensen, før han blev syg, var han en statelig skikkelse, høj og kraftig bygget og med en let gang og måde at bevæge sig på. Han havde en del for vane at give et energisk kast med hovedet og rømme sig. Når han gik ud over markerne med den store træpibe i munden, var han rigtig typen på en dansk gårdmand. Jeg tror ikke, han gjorde noget videre legemligt arbejde, det var jo ikke skik for gårdmændene den gang, og Nedergaarden var jo en stor gård. Han var meget interesseret i moderne landbrug; han abonnerede på et temmeligt kostbart landbrugstidsskrift, og han var den første på egnen, der fik lavet pigtrådsindhegning for løsgående kreaturer. Det var fra

gården ned til åen. Han var den største skatteyder i Vorgod sogn og den øverste på skattelisten i Herning Folkeblad. Han var temmelig tilbageholdende, og jeg tror ikke, han tog meget del i offentlige affærer; men han var meget afholdt og respekteret«.

J. Chr. Abildtrup fortæller endvidere, at Christen Christensen i sommeren 1882 fik en blodstyrning og var meget dårlig, og omtrent samtidig fik den lille Kirsten Marie hjernebetændelse, hvorefter hun døde. »Hun led meget til megen sorg for os alle på gården, hun var sådan en elskelig lille en. Jeg var med til at bære hende til graven«.

Medens Christen Christensen ejede Abildtrup Nedergaard oplevede han to store flodbølger. Den første kom i sommeren 1873 den anden i juli 1903. Om denne sidste har Jens Abildtrup fortalt følgende: »En morgen stod min fader, min broder og karlene i porten. De talte om vejret. Der drev tordenskyer i vest, så det kunne se ud til, at der ville komme en ordentlig skylle. Fader syntes, at vejret mindede om en dag for mange år siden, da et skybrud fik åen til at over sine bredder. Lidt senere kørte fader til Herning.

Hen ad eftermiddagen, da min broder kom fra marken, hørte han en mægtig susen og brusen fra nord. Da han så i den retning, bemærkede han, at stakkene i engen bevægede sig. Nu kunne han se, at de kom sejlende. Det var en mægtig flodbølge, der kom og rev alt med sig. I en fart fik han fat i karlene, og med bærestænger løb de til engen for om muligt at redde lidt af det hø, der endnu ikke var ramt af flodbølgen. Men vandet brød så stærkt frem, at kun nogle få stakke blev bjerget. Næsten som en mur væltede det frem i hele engdalens bredde og satte alt under vand. Farten var så stor, at stakkene, der stødte mod fremspringende pynter, slog koldbøtter. Netop som flodbølgen kom, kørte fader ind i gården, lidet anende, at han inden aften skulle opleve en flodbølge, der var større end den, han om morgenen havde fortalt om. Ca. 25 læs hø gik tabt.<sup>56</sup>

I sommeren 1903 var den 13-årige Jens Skov fra Skovgaard hyrdedreng eller hjorddreng, som det kaldtes, i Abildtrup Nedergaard. Herom fortæller han bl.a., at han skulle have 100 kr. i løn, og at dagen begyndte kl. 5 om morgenen; til gengæld sov man til middag og gik tidligt i seng om aftenen. Der var 16 køer,

ikke noget stort antal, men da de stod tøjrede og derfor skulle føres til og fra græsningen i koppel, var det alligevel en god flok at holde styr på. Jens Skov befandt sig godt i gården. Der var ingen, der jagede med ham. Christen Christensens eneste bemærkning faldt en aften, da han kom hjem med køerne, der den dag havde gået løse i engen ved landevejen: »Det er lidt for tidligt, du kommer med køerne, lille Jens, solen er jo ikke gået ned endnu«. Jens Skov fortæller også, at man dengang spiste af fælles fad; men en dag sagde pigerne til Else Marie, at de da gerne ville have det mere at vaske op, dersom de måtte få hver sin tallerken at spise af. Henstillingen blev fulgt.

Maria Abildtrup, f. Møller, har givet følgende beskrivelse af sine svigerforældre: »Min svigermoder, Christine Jensen, kan jeg intet fortælle om, da min mand kun var ca. 3 år, da hun døde. Jeg mindes dog, at jeg for mange år siden traf en gammel pige, An' Sofi', der havde tjent i Abildtrup Nedergaard, medens min mands moder var kone der.<sup>57</sup> Hun udtalte sig overordentlig rosende om sin madmoder og sagde bl.a., at hun var usædvanlig afholdt af sine undergivne.

Kræ Krænsen (Christen Christensen) var en mand af den gamle skole, noget streng, indesluttet natur, som ikke gav sine følelser til kende. Jeg var spændt på, hvordan han ville tage imod en syttenårig svigerdatter. Jeg blev dog glædelig overrasket ved at finde ham livlig og munter. Jeg kom til at holde meget af ham, han var altid kærlig mod mig. Han var middelhøj, ret kraftig og statelig med fuldskæg. Trods styrken fik lungetuberkulosen dog i sit andet angreb magten over ham. Han var da knap 60 år gammel. Christen Christensen var en alvorlig kristen. Jeg husker, at pastor Larsen i ligtalet betonedede stærkt: Han var en troværdig mand! Og det var sandt«. <sup>58</sup>

Ligesom sin fader foretog Christen Christensen mange udstykninger af jorden. Da datteren, Ane, blev gift med Poul Nørsgaard, blev der bygget en ejendom, kaldet Virkelyst, til dem på en af udstykningerne. Jagt og fiskeri har tilsyneladende ikke haft hans interesse, selvom de gode muligheder var til stede.

I Herning Folkeblad den 11 maj 1888 kunne man læse følgende notits: »Steppehønen, der ellers har hjemme i Asien, er i dette Foraar fanget flere Steder her i Landet. Saaledes er det os

bekjendt, at der er fanget 2 i Borris og 1 i Abildtrup i Vorgod, og i Kollund har en Mand set en Flok paa 16, saa bemeldte Fugl er nok ikke saa sjælden herhjemme«.

Christen Christensen var som før nævnt en stiltfærdig mand, der holdt sig uden for offentlighedens rampelys. Familien sluttede sig til Indre Mission, hvis bestyrelse han var medlem af.

Else Marie og Christen Christensen fik 5 børn sammen:

1. Christine Marie Abildtrup, f. 13. august 1892, død 9. september 1894.
2. Niels Poulsen Abildtrup, f. 12. juli 1893, død 27. juli 1897.
3. Christine Marie Abildtrup, f. 22. januar 1895, død 7. oktober 1897.
4. Niels Abildtrup, f. 9. august 1897.
5. Christian Marius Abildtrup, f. 17. december 1898.

Da Christen Christensen døde af lungetuberkulose, er det nærliggende at tro, at denne sygdom også kan have været årsag til nogle af børnenes død.

Tuberkulosen var meget udbredt. Bacillerne, der bl.a. fandtes i de angrebnes lungesekret, kunne overleve i indtørret tilstand. Smittefarens var derfor stor både i forbindelse med patienternes hosteanfald og ved ophvirvlende husstøv. Desuden kunne smitten også spredes gennem fødemidler. Kvægtuberkulosen kunne således overføres til mennesker via mælken, der anvendtes ubehandlet. Lungetuberkulosen beskrives i 1800-tallet således: »Den er altid dødbringende. Behandlingen er aldeles afmægtig«. <sup>59</sup>

Ligesom tuberkulosen havde mæslinger, difteritis og skarlagensfeber været kendt langt tilbage i tiden, dog uden nutidens viden om årsag. I årene 1860-90 kom der en kolossal opblussen af de tre sidstnævnte sygdomme med stor dødelighed til følge, både blandt børn og voksne. Disse sygdomme kan jo også have ramt familien i Abildtrup Nedergaard. Den store spredning mentes i væsentlig grad at være forårsaget af den øgede samfærdsel.

Christen Christensen døde den 12. maj 1906.

I modsætning til de foregående slægtleds efterladte, flyttede Else Marie fra Abildtrup Nedergaard, idet hun købte en mindre

ejendom i Najbjerg, hvor hun var født. Her boede hun sammen med de mindreårige sønner, Niels og Christian. Hun giftede sig senere med sin bestyrer, Vilhelm Hansen.

Efter nogle års forløb solgte de ejendommen og flyttede til Herning, hvor Else Marie døde den 18. juni 1929.

# Et foranderligt samfund

For de sidste generationers vedkommende var der samfundsmæssigt sket store forandringer set i relation til de tidligere slægtled. Men sammenlignet med den udvikling, der fulgte efter, levede de i et relativt statisk samfund. I 1900-tallet accelererede udviklingen, specielt efter 1950.

I 1903 fik landet en ny skattelov. De gamle hartkornsskatter blev afløst af en »ejendomsskyld«, der var afhængig af ejendommens handelsværdi, som blev fastsat ved vurdering. Der blev desuden indført indkomst- og formueskat til staten. Tiendeydelserne til kirkerne blev afskaffet.

I 1915 vedtoges en ny grundlov, der bl.a. gav kvinder og tjenestefolk valgret.

Den første verdenskrig 1914-18 skabte dyrtid og varemangel. Krigen viste klart, at Danmark var afhængig af den øvrige verden.

I 1920 blev Sønderjylland igen dansk land, en glædelig begivenhed. Men det var også året, da en verdenskrise tog sin begyndelse. De faldende verdensmarkedspriser ramte for alvor Danmark omkring 1930. Landbruget mærkede den først; men efterhånden omfattede den også byerhvervene. Mange landmænd måtte sælge deres ejendomme på tvangsauktioner. I et aprilnummer af Statstidende i 1932 var der således indrykket 80-100 auktionsmeddelelser.<sup>60</sup> Samme år var der næsten 50% arbejdsledige.

I 1933 blev K. K. Steinckes socialreform vedtaget. En række tidligere love blev systematiseret og forenklet og samlet i fire store love: Lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshed, lov om ulykkesforsikring, lov om folkeforsikring, der bl.a. omfattede sygesikring og aldersrente, samt lov om offentlig forsorg.

Nye krige truede Europa, og den 9. april 1940 blev Danmark

besat af tyske tropper. Den anden verdenskrig var en realitet. Der fulgte nu nogle trange år med ufrihed, varemangel, mørkelægning, transportvanskeligheder o.s.v.

Da krigen sluttede og Danmark igen blev frit den 5. maj 1945, var landet i store økonomiske vanskeligheder. Varelagrene var tømt, produktionsapparatet og transportmidlerne var nedslidte, bygninger trængte til reparationer, og der var mangel på boliger. Forsvaret var udplyndret for materiel og forråd.

Gårdenes besætninger var reducerede. Indbo, tøj og andre fornødenheder kunne vanskeligt fås og kun i forringet kvalitet. I løbet af nogle år rettede økonomien sig, bl.a. ved hjælp udefra.

1900-tallets industrielle udvikling kom i høj grad til at præge livet såvel i byerne som på landet.

Landbofamilierne, der tidligere havde været selvforsynende på mange områder, blev i stigende grad forbrugere af industrielt fremstillede varer. Landbrugsarbejdet blev mekaniseret og tekniske hjælpemidler forenkede husholdningsarbejdet, hvilket medførte mindre eller ingen folkehold. Personbilen, der vel nok i begyndelsen blev betragtet som luksus, blev efterhånden en nødvendighed for mange.

Befolkningstyngden flyttedes fra landet til byerne. I 1901 udgjorde bybefolkningen 39% af den samlede befolkning. I 1965 boede 77% i byer og bymæssige bebyggelser.<sup>61</sup>

Skolegang og uddannelsesmuligheder er blevet forbedret. Arbejdstiden er blevet kortere. Kvinderne er søgt ud på arbejdsmarkedet. Radio og fjernsyn har bragt den store verden ind i hjemmene. Øget fritid og økonomisk velstand har skabt basis for fritidsinteresser og turistrejser.

Trods de mange fremskridt er det danske samfund stadig fyldt med problemer, dog af en hel anden art end tidligere tiders.

Danmarks internationale relationer er øget, bl.a. ved medlemskab af Det europæiske Fællesskab.

De nulevende generationers Danmark er et land i stadig udvikling og et land i levende forbindelse med og afhængig af den øvrige del af verden.



# Christen og Nielsine Abildtrup

1906-1937

Christen Abildtrup overtog gården efter faderens død i 1906. Samme år, den 11. oktober blev han gift med Nielsine Pedersen, datter af Petrine og Svend Pedersen, Vorgod.

Christen Abildtrup, der havde været elev på Nr. Nissum Højskole vinteren 1901-02, var en vågen og interesseret landmand. I takt med udviklingen i samfundet skete der også forbedringer i Abildtrup Nedergaard. Etablering af tærskværk med hestegang som drivkraft var et af de første fremskridt. Tærskning af korn var hidtil foregået med plejl. Senere afløstes hestegangen af en vindmølle. Undertiden blev der lejet et generatordrevet tærskværk, så der kunne tærskes direkte fra kornstakkene, som stod uden for gården. Til gårdens stråtag fortatte man dog tærskning af rug med plejl gennem flere år, indtil rugstrået blev erstattet af tagrør. Denne tærskning foregik ved, at rugen blev bundet i dukker, d.v.s. neg afpasset til tækningen, og derefter anbragt på ladegulvet, hvor det blev banket med plejlen. Bagefter blev kornet fejlet op og rensat i en håndbetjent rensesmaskine.<sup>62</sup>

I 1912 købte Christen Abildtrup en selvbinder til kornhøsten. Jens Skov, der på dette tidspunkt tjente i Abildtrup Nedergaard som andenkarl, fortæller, at forhandleren, smed Jørgensen, Barde, solgte den billigt; sikkert med den overbevisning, at denne første ville fremme salget af flere. Da det var den allerførste selvbinder i Vorgod sogn, kom der mange for at se den i brug. Og det gav bonus til smeden.

Jens Skov fortæller også, at der var gode forhold i hjemmet, som var præget af kristendom. Der blev bedt bordbøn, og hver morgen blev der læst et stykke af en andagtsbog og sunget en salme. Mellem høst og kartoffeloptagning bestod Jens Skovs arbejde hovedsagelig i at rense kanal og render; det var et stort arbejde at passe overrislingen af engene.



*Abildtrup Nedergaard omkr. 1910.*

Det følgende år var han forkarl og fik 425 kr. i løn for elleve måneder. Indkaldelse til militærtjeneste afbrød tjenesteforholdet. Et sæt skræddersyet tøj kostede 60 kr., og Jens Skov kunne spare halvdelen af lønnen op.

Karlekkammeret, der lå ved siden af hestestalden, var med to senge. Forkarlen og hyrdedrengen sov i den ene; andenkarlen og trediekarlen sov i den anden. Jens Skov fortæller videre: »Der var indgang fra stalden. Det var ret hyggeligt, når man nu omgikkes hestene til dagligt. Døren var sjældent lukket, det lunede. Vi vaskede os af en spand i stalden. Vi var også glade for Sine (Nielsines kaldenavn). Hun var en god madmoder. Skønt vi aldrig så hende i marken, er jeg klar over, at hun altid fulgte med i, hvordan det gik derude«.

Der blev senere lavet et lille forrum til karlekkammeret med vaskefaciliteter bestående af stativ med vaskefad, sæbeskål og kande.

Til forbedring af jorden havde man i mange år brugt mergel. Mergelforekomster fandtes mange steder i større eller mindre omfang. Abildtrup Nedergaard havde således været selvforsynende tidligere. Men i 1911 blev der dannet et interessentskab med det formål at forsyne området med mergel fra et stort leje ved Fjilstervang. Med Hedeselskabets hjælp blev der lagt flytbare mergelspor(skiner) ud, så mergelen kunne leveres i tipovne direkte hos de landmænd, der ønskede det. Christen Abildtrup fik den leveret og aflæst på den østligste spids af

gårdens jord. Derfra blev den så kørt ud til de steder, hvor den skulle bruges.

I 1912 påbegyndtes en modernisering af køkkenet. Det stampelede lergulv blev afløst af trægulv. Nogle år senere, da bagestuen blev lavet om til spisestue, flyttedes langbord, bænk og skammel (bænk uden rygstød) fra køkkenet derind og gav plads for fast køkkenbord med vask og underskabe. I bagestuen var der dejtrug til både rugbrød og sigtebrød. I forbindelse med bagningen blev der tændt op i den store bageovn med lyn; man sagde, at ovnen »ildedes«.

Bryggerset var den daglige indgang; men det var også stedet, hvor både ølbrygning, slagtning og storvask foregik. Foruden gruekedel fandtes her en pumpe, som leverede vandet til husholdningen.

Ved ølbrygningen kogtes humlen i gruekedlen, hvorefter øllet gærede natten over i et stort trækær, inden det fyldtes på flasker og blev stillet i kælderen. Der blev brygget to slags øl, en slags til dagligt brug og en til finere brug.

Efter storvask, der som regel strakte sig over tre dage, blev en del af tøjet rullet. Dette arbejde krævede mindst tre personer, en til at rulle tøjet omkring stokkene og to til at trække rullen. Når børnene havde dette job, måtte der oftest være fire. Rullen var meget tung, da store sten leverede trykket.

Sine Abildtrup havde to piger til hjælp; men den yngste var som regel fæstet som »udepige«, hvilket indebar, at hun skulle hjælpe med forefaldende arbejde i stald og mark, når der var behov for det.

Familiens personlige toilette foregik dels i soveværelset, der var udstyret med servante og dertil hørende servantestel, dels i køkkenet. Når Sine Abildtrup badede de små børn, sad hun ved komfuret med det rene babytøj hængende på de åbne ovndøre, så det kunne være lunt og rart at få på. Vuggen var en kurvevugge på hjul, kaldet byssen. Barnevognen var en høj model, der let væltede. Toilettet, det såkaldte dass, fandtes ved stuehusets vestgavl. Ingen mindreårig turde eller fik lov til at gå alene derud efter mørkets frembrud.

Familien var stor. Foruden børneflokkene, der efterhånden voksede til ni, omfattede den også morfaderen, Svend Pedersen,

og en forældreløs fætter, Peder. De kom til Abildtrup Neder-  
gaard i 1914; Peder var da 7 år.<sup>63</sup>

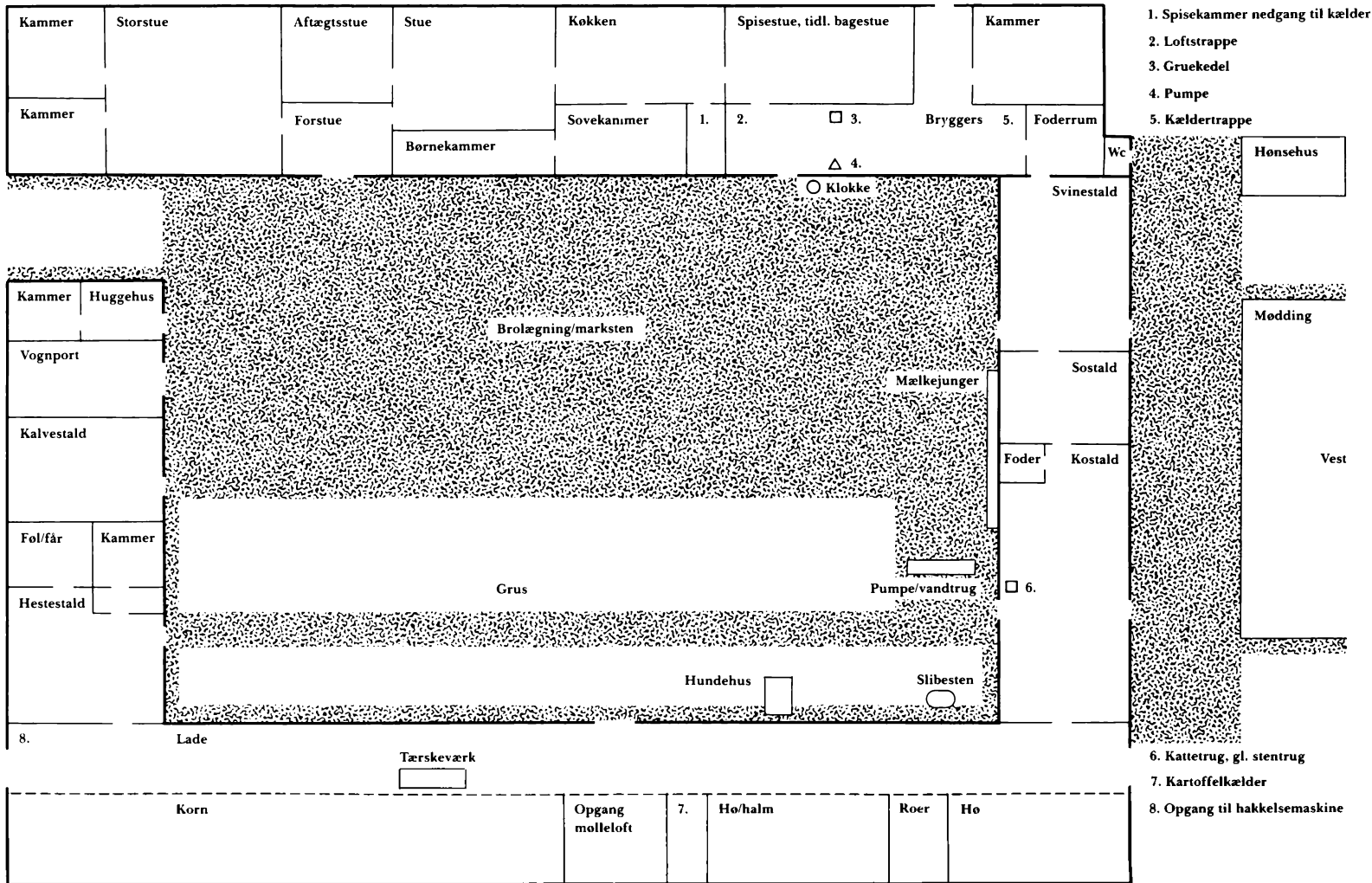
Hjælpsomhed og gæstfrihed var karakteristisk for Sine og Christen Abildtrup. Familiemedlemmer, for hvem det på den ene eller anden måde var gået skævt, blev hjulpet, f.eks. med midlertidigt ophold i hjemmet eller økonomisk støtte. Landevejens farende svende var hyppige gæster. Nogle blev bespist, andre fik desuden logi for natten, mens anmodninger om penge altid blev afslået.

En af landevejsridderne, Bisse-Hansen, kom gennem mange år. Om sommeren sov han i laden og om vinteren i noget hø i kalvestalden. Sengetøjet bestod af tæpper og en pude, der var reserveret til ham.

Trods mange opgaver i eget hjem havde Sine Abildtrup overskud og tid til at hjælpe andre, f.eks. når alvorlig sygdom krævede nattevågen, eller der på anden måde var brug for hendes hjælp. Således gjorde familiens huslæge, O. Fischer-Simonsen, hende undertiden opmærksom på mennesker, der trængte til at få et besøg.

Også denne generation måtte affinde sig med, at åen af og til gik over sine bredder. I 1933 kom der således igen en flodbølge; men oversvømmelserne var oftest af fredeligere art. Om en sådan fortæller N. C. Christensen følgende:<sup>64</sup> »Jeg erindrer en efterårsaften i 1907, da jeg som elleve-årig tjente hos Chr. Abildtrup og skulle hjem til mine forældre, der dengang boede i Barde. Vejret var stormende, og vandet i åen pressesedes hårdt op over den lille skrøbelige bro, men dog ikke mere, end at jeg med forsigtighed kunne passere over. men da jeg ved elleve-tiden kom tilbage, gik vandet i en rivende malstrøm over broen, og på grund af mørket turde jeg ikke forcere den og måtte i den stride blæst kæmpe mig over bakkerne for at finde overgangen, en spang, over for Østergaard. Overgangen på nævnte sted bestod af en planke med en tynd lægte som rækværk, og man måtte foretage rytmiske bevægelser, eftersom stormen tiltog, for ikke at falde i åen. Efter at have fundet retningen til hovedlandevejen var det værste endnu ikke overstået, da jeg havde hørt de voksne fortælle om hovedløse mænd og heste, der ved midnat og særligt i mørke nætter, huserede omkring og på den store bro, og den

Syd



1. Spisekammer nedgang til kælder
2. Loftstrappe
3. Grukedel
4. Pumpe
5. Kældertrappe

6. Kattetrug, gl. stentrug
7. Kartoffelkælder
8. Opgang til hakkelsemaskine

Nord

Abildtrup Nedergaard, 1852-modellen, omkr. 1930. Målene er vilkårlige.



*Stuehuset, set fra haven omkr. 1916. Yderst t.v. Sine og Christen Abildtrup med de fem ældste børn; i midten Maria og Jens Abildtrup; længst t.h. Peder og Svend Pedersen. De øvrige er tjenestefolk samt postbudet.*

skulle jeg jo over, såfremt jeg ikke ville gå tilbage til mine forældre. – Overgangen over broen blev foretaget i løb, og støjen fra mine jernbeslåede træsko sendte et ekko viden om. – Kort efter var jeg hjemme ved gården, der med sine bløde konturer dukkede op i mørket og ligesom bød mig velkommen hjem«.

Som før nævnt blev tiendeydelsen til kirken afskaffet i forbindelse med den nye skattelov af 1903. Det tog dog en del år, at få den afviklet. I 1921 betalte Christen Abildtrup et engangsbeløb på 913 kr., hvorefter den årlige ydelse på 1 tønne og 6 skæpper rug og 1 tønne og 6 skæpper byg bortfaldt. Dermed ophørte den tiendebetaling, som blev indført år 1104, efter at en af slægtens forfædre, Knud den Hellige, forgæves havde forsøgt at indføre den i sin regeringstid (1080-86). Samtidig afskaffedes offergaverne til præsten og degnen. Som tilskud til lønnen havde de hidtil fået en pengegave i forbindelse med højtiderne samt ved bryllupper og barnedåb. Forud for de almindelige offerdage fik kirkedistriktets beboere udleveret to offersedler i hver sin farve,

den ene til præsten, den anden til degnen. Pengegaverne blev så, indpakket i sedlerne, lagt på hver sin side af alterbordet under gudstjenesten. Præsten skulle have den største gave, f.eks. 35 ører, mens degnen måtte nøjes med lidt mindre. Sognets skoler forestod distributionen af offersedlerne, og skolebørnene bragte dem ud til hjemmene. Børnene fra Abildtrup Nedergaard var ikke begejstrede for dette hverv, så for dem betød ændringen en lettelse.<sup>65</sup> Abildtrup- gårdene havde siden 1911 hørt til Rimmerhus skoledistrikt.

Alt gik tilsyneladende godt for familien; men modgang udeblev ikke. En søndag i november 1923 var Sine og Christen Abildtrup som så ofte før kørende til kirke i hestevogn. På hjemvejen blev hestene bange for en bil, der støjede meget p.gr. af utæt udstødningsrør, og vognen væltede. Christen Abildtrup fik hjernerystelse, og uden tvivl var uheldet også årsag til en efterfølgende lidelse med smerter og nedsat i kraft i begge ben.

En juni-dag i 1924 blev den 13-årige søn, Christen, sparket af en hest. Han fik kraniebrud og lå bevidstløs i en halv snes dage. Ingen turde håbe på helbredelse, da det formodedes, at hjernen havde taget skade. Men han kom sig uden andet mén end et forskubbet øje og nedsat tolerance for stærkt lys, hvilket måske var en alvorligere følge end først antaget.

Christen Abildtrups lidelse blev efterhånden så udtalt, at han ikke mere kunne deltage i det daglige arbejde. Trods forskellige kurophold bedredes tilstanden ikke ret meget. Breve fra disse ophold giver os et indtryk af, hvad han oplevede. Fra kurhotellet Aggerholm ved Silkeborg skriver han bl.a.: »Om morgenen får jeg solen lige ind i sengen med dejlig fuglesang til, og så har jeg udsigt til skoven. Den første nat sov jeg kun tre timer. Så lå jeg med mange forskellige tanker, mens det gjorde ondt i mine ben. Men da solen kom frem sammen med fuglesangen fra bøgeskoven, var det ligesom alt det dejlige og højtidelige overrumplede mig så mægtig, at jeg blev en hel anden«.

Og i breve fra et ophold på overlæge J. C. Ottosens klinik i København efteråret 1925 beskrives en hedebondes oplevelser af storbyen: »Personalet er flinke, det er gæsterne også. De har svært ved at forstå mig, bortset fra dem fra Jylland. På min venstre side (i spisesalen) sidder en fru de Neergaard og hendes

mand og på den anden side en ældre dame fra Sydsjælland. – I dag har jeg været en tur ude i byen sammen med tre andre. Vi var henne at se Illums forretning. Det er det mest storslåede, jeg har set af forretning at være. Det er et mægtigt stort hus; fire hold butikker oven over hinanden, og så var der glsruder foroven i midten, så man kunne se fra den øverste butik ned i den nederste. Hver etage var næsten som en lille by fyldt med butikker med en mængde ekspeditricer og kommisser. Vi blev hejst op og ned i elevatorer, der var så store, at der kunne stå en halv snes mand i dem. Der var mange kunder, flere hundrede. Udenfor var den mest befærdede gade, jeg noget steds har set, det vil sige med fodgængere«. Han fortæller også udførligt om behandlingen, der består i »varme pakninger, elektriske bade, massage og lysbehandling om formiddagen samt skiftevis kolde og varme fodbade om aftenen og derefter i seng med varmt omslag på maven«.

Samme år købte Christen Abildtrup den lille ejendom, kaldet Villaen, beliggende på toften syd for Abildtrup Nedergaards have og oprindelig bygget som aftægtsbolig for Lyngkildegaard. Formålet med købet var dels at overtage den tilhørende jord og dermed løse det problem, at Abildtrup Nedergaards høns havde svært ved at respektere naboskel, dels at kunne bruge den som bolig, når en af sønnerne engang skulle overtage gården. Men det oplevede han ikke. Den 22. november 1926 døde han, 44 årgammel.

## Herning Avis bragte følgende nekrolog:

### **Et Mindeord.**

Efter længere Tids Svagelighed døde i Forgaars Gaardejer Christen Abildtrup i Abildtrup i Vorgod.

Christen Abildtrup blev ingen gammel mand, knap 45 Aar, men dog gammel nok til, at hans Liv og Færd længe vil blive mindet blandt os. Han var til sin Død Ejer af sin Fødegaard, som han overtog ved sin Faders Død 1906.

– En Slægtsgaard, der har været i samme Families Eje gennem flere Hundrede Aar. – Baade Gaardens og Slægtens Historie er beskrevet andet Steds og skal ikke her nærmere berøres, kun saa meget: at Slægtens gode Egenskaber og Traditioner paa en god Maade var gaaet i Arv og holdt i Ære gennem Chr. Abildtrup.

Han var i særlig Grad, hvad man kalder »en Hjemmets Mand«, meget omsorgsfuld for sin Familie og følte sit Ansvar overfor de mange Folk, som han



gennem Aarene havde i sit Brød; men ogsaa videre ud i Samfundslivet mærkede man hans varmtfølende Hjerte overfor sine Medmennesker. Fra Ungdommen af var han en troende Kristen og paa hans jevne, stille Maade har han været en god Støtte for det aandelige Livs Vækst og Udvikling i Vorgod. Han var i den sidste Valgperiode Medlem af Menighedsraadet. De Egenskaber, som i særlig Grad prægede hans Færd, baade som Kristen og som Menneske, var nok Ydmyghed og Retsind, han var af den Slags Mennesker, der hellere lider Uret end gør Uret, derfor lyttede vi gerne til hans Tale, som altid blev fremført med Betænksohmhed og med Hensynsfuldhed overfor andres Meninger.

Hans Minde vil blive bevaret i kærlig Erindring.

B.

Også avisens referat fra begravelsen medtages, da det viser den tids begravelsesskik.

### **Jordefærd.**

Under meget stor Deltagelse blev Chr. Abildtrup, Vorgod, i Lørdags ført til sit sidste Hvilested. Der var sendt en Mængde Kranse, deriblandt en smuk Sølvkrans fra Venner og Naboer.

Da det store Følge var samlet i Hjemmet, talte Landstingsmand Bækgaard, Købmand Jørgensen, Middelfart, Lærer J. Abildtrup, Lomborg, Kr. Vestergaard, Barde, og Peder Vestergaard.

I Kirken talte Folketingsmand Vesterager, H. P. Jørgensen, Abildtrup, og Pastor Laursen, der forrettede Jordpaakastelsen.

Følget, der gennem avisen var indbudt til hjemmet til kl. 10.30, fik frokost, hvorefter man samledes omkring kisten i storstuen. Efter talerne og en kort andagt blev kisten på en med gran pyntet vogn ført til kirken. Ligtoget, der bestod af mange hestekøretøjer og enkelte biler, kørte den ca. 4 km lange vej i skridtgang. Efter begravelsen fulgte indbudte venner og familiemedlemmer med tilbage til middag i hjemmet.

Der var som nævnt 9 børn i ægteskabet:

1. Kristine Abildtrup, f. 21. juli 1907.
2. Petrine Abildtrup, f. 27. maj 1909.
3. Christen Abildtrup, f. 25. november 1910.
4. Svend Abildtrup, f. 7. august 1912.
5. Dorte Marie Abildtrup, f. 12. november 1914.
6. Jens Ejner Abildtrup, f. 13. maj 1918.
7. Anne Abildtrup, f. 12. juli 1919.

8. Marie Abildtrup, f. 10. februar 1922.

9. Ernst Abildtrup, f. 24. juni 1925.

Sine Abildtrup førte gården videre ved hjælp af bestyrere. Den første var Bendt Madsen, der var kommet til gården under Christen Abildtrups sygdom, og som blev der, indtil han selv købte ejendom og blev gift med datteren Kristine i 1930.

I 1928 fik den nu 17-årige Christen solstik og døde efter tre dages sygdom. Året efter døde morfaderen, Svend Pedersen.

De følgende år blev meget svære. Foruden de personlige sorger måtte Sine Abildtrup efterhånden kæmpe med økonomisk svære kår på grund af verdenskrisen, der ramte landbruget meget hårdt. Yderligere fik hun en øjenlidelse, der senere førte til blindhed. De tidligere års sygdom i familien havde kostet mange penge, og nu fulgte talrige besøg hos øjenlæger i Aarhus og Esbjerg. Disse ture kostede i gennemsnit 30 kr., hvilket svarede til prisen på et slagterisvin. Loven om offentlig sygesikring, der trådte i kraft i 1933, havde nogle grænser for medlemskab, på den ene side indkomst- og formuebegrænsning og på den anden side kronisk sygdom og blindhed. I sidstnævnte tilfælde skulle særfor sorgen træde til. Sine Abildtrup måtte nøjes med den hjælp, hun kunne få gennem en privat sygesikring. Men trods alt dette havde hun fortsat overskud til selv at yde hjælp, når der var behov for det.

I 1931 overlod Sine Abildtrup bestyrerjobbet til den 19-årige søn, Svend.

Gdr. Ejner Pedersen, Sinding, der på dette tidspunkt var andenkarl og senere forkarl, har fortalt følgende om dagliglivet i gården: »Om sommeren begyndte arbejdsdagen kl. 5. Der holdtes 2 timers middagspause, og almindeligvis sluttede dagen, når aftenmalkningen kl. 20 var overstået og hestene fodret af. Men i meget travle perioder, f.eks. ved høhøst, skete det, at man fortsatte indkøringen af hø til omkring 23-tiden. Karlene havde fri hveranden søndag. Fridagen begyndte, når morgenarbejdet var tilendebragt. Om vinteren begyndte arbejdet først kl. 6 og sluttede med aftenmalkning og hestefodring; men efter aftensmaden kl. 18 og indtil kl. 20 hyggede man sig sammen med familien. De unge mænd spillede som regel skak og pigerne lavede hånd-

Til Lise Abildrup

Eughave Abildrup.

Barde.

En lille Mindebog med vore  
bedste Hilsener og Gnsker til  
venlig Erindring fra dine  
forhenværende Tjenestefolk.

arbejde. Om lørdagen blev gårdspladsen fejlet og revet og køregangen i laden blev fejlet. Ligeledes blev hestenes seletøj pudset og hestene fik ekstra hakkelse om aftenen. Om søndagen kom der næsten altid gæster, bl.a. tidligere tjenestefolk, familie og børnenes venner«.

Som forkarl fik Ejner Pedersen 565 kr. i årsløn. Trods de lange dage og det hårde slid beskriver han forholdene som gode. Og slidsomt må det have været. Bl.a. skulle der med håndkraft pumpes vand til gårdens dyr. Om sommeren blev kørerne ganske vist drevet ned til åen for at drikke; men så skulle der til gengæld pumpes ekstra meget vand til afkøling af mælken.



*Sine Abildtrup, dec.  
1957.*

I 1937 afstod Sine Abildtrup gården til Svend Abildtrup og flyttede selv ind i Villaen, der nu fik navnet Enghave. På grund af det dårlige syn kunne hun ikke bo der alene; de ugifte døtre skiftedes derfor til at være hjemme hos hende, og i den første tid boede Ernst der også.

Et par år efter afståelsen af gården modtog Sine Abildtrup med posten en poesibog, som viste sig at indeholde hilsener fra de fleste af de tjenestefolk, der havde været i Abildtrup Nedergaard i hendes og Christen Abildtrups tid. Denne bog giver et billede af, hvor godt forholdet tilsyneladende har været mellem dem og tjenestefolkene. Især hjemmets kristne grundholdning og Sine Abildtrups medmenneskelige forståelse samt den gode mad fremhæves.

Da Ernst Abildtrup købte ejendommen, Aavang ved Barde, solgte Sine Abildtrup Enghave og flyttede med derover sammen med datteren Anne, der holdt hus for dem.

I 1954 rantes hun af endnu en sorg, idet sønnen Jens døde; men hun oplevede også den glæde, at Ernst blev forlovet. I 1957 flyttede hun til Herning, hvor hun boede sammen med Petrine og Marie indtil sin død den 1. marts 1958.

Ved hendes begravelse talte pastor Nørlund Christensen over

Davids Salme 68, v.20: Lovet være Herren! Fra dag til dag bærer han vore byrder; Gud er vor frelse. Der er ingen tvivl om, at den styrke og ro, der prægede Sine Abildtrup under alle de skiftende forhold, fik hun gennem sin kristne tro.

Kort tid efter begravelsen skrev svigerdatteren Tinne følgende til en kusine: »Det er vemodigt at tænke på, at vi ikke har Bedstemor mere. Der er blevet en stor tom plads, som ingen anden kan fylde. Hvor har hun betydet meget for os alle, og hvor var hun god at gæste. Hun samlede familien, og nu skal hun ikke mere sidde i sin stol og bede for os«. <sup>66</sup>

# Svend Abildtrup

1937-1975

Det var ikke nogen let opgave Svend Abildtrup påtog sig, da han den 1. september 1937 overtog Abildtrup Nedergaard; men han havde heldigvis ungdommens gå-på-mod. Den 8. september samme år blev han gift med Kirsten Marie Kristiansen, Tarp, Sdr. Felding.

Kirsten Marie, kaldet Marie, har fortalt om deres første år i gården, bl.a. at der ved overtagelsen var 100 tdr. land opdyrket jord, 30 tdr. land eng, 10 tdr. land hede og 10 tdr. land skov. Besætningen bestod af 27 køer, 25 ungkreaturer, 35 svin, 6 får og 8 heste.

Om dagligdagen fortæller Marie Abildtrup videre: »Der var ikke centralvarme. Man fyrede i komfur og kakkelovne med tørv, som blev gravet op i mosen, når forårsarbejdet i markerne var overstået. Tørvegravningen foregik på den måde, at mosejorden blev løsnet i lange bæltter, som derefter blev trukket op med håndkraft og skåret til passende tørvestykker. Efter ca. 14 dages tørring blev tørvene ringlet (lagt) i små stakke til fortsat tørring, førend de kørtes hjem i tørvehuset. Al transport til og fra mosen foregik med hestevogn.

Når der skulle vaskes storvask, blev tøjet sat i blød i store baljer dagen i forvejen. Kogevasken foregik i gruekedlen. Alt tøjet blev vasket på vaskebræt og vredet i hænderne. Strygning af tøjet foregik med små tunge strygejern, der blev varmet på komfuret. Der bryggedes også øl. Når der skulle slagtes gris, kalv eller får, kom hjemmeslagteren cyklende, medbringende redskaberne. Fåreskinker og -pølser sendtes til røgning og brugtes derefter til pålæg.

Da der ikke var elektrisk lys, skulle lamper og staldlygter hver dag fyldes op med petroleum. Til cykellygter brugtes karbid.

Lamperne og lygterne blev pudset en gang ugentligt. Også gafler og knive skulle pudses, dertil brugtes smergellærred.<sup>67</sup> Hovedrengøringen begyndte med, at alle kakkelovne skulle pudses i brasso, og gardinerne vaskes. Til sidst blev gulvene skurede og ferniserede. Også fårevask hørte foråret til. Den foregik ude på gårdspladsen i et stor kar. Når fårene var blevet tørre efter et par dages forløb, blev de klippede, og ulden sendt til forarbejdning«.

I 1940 kom så 2. verdenskrig med restriktioner, påbud og varemangel til følge. Men derefter tog udviklingen fat. Der blev indlagt elektricitet og vand, så pumpearbejdet ophørte, og das'et blev afløst af badeværelse med toilet. Vindmøllen blev erstattet af en motor, og dermed var problemerne med manglende foder i form af halm, hakkelse og grutting i vindstille perioder løst.<sup>68</sup>

Traktor og bil udkonkurrerede hestene. Centralvarme og gas-komfur overflødiggjorde tørvegravningen. Køleskab, fryser og vaskemaskine lettede den daglige husholdning. Der blev bygget ny kostald og installeret malkemaskine. Også andre ændringer foregik i tidens løb, bl.a. solgtes et engareal ved landevejen til dambrug.

Som følge af de store ændringer formindskedes folkeholdet, der efterhånden kunne glæde sig over kortere arbejdstid, skønt der i travle perioder stadig kunne forekomme lange arbejdsdage. Fridage blev længere, og ferier blev også en realitet for de unge i Abildtrup Nedergaard.

Men livet i Abildtrup Nedergaard var ikke blot arbejde og forandringer; hjemmet kunne også ånde fred og ro. Dette indtryk afspejles i et andet brev fra den tidligere nævnte N. C. Christensen: »Efter mere end fyrretyve år genså jeg Nedergaard. Det var i juni. Jeg kørte på cykel over Barde å, forbi Anthon Jensens gård og B. Skovs ejendom, og der langt nede lå Nedergaard med sine røde murstenslænger og mindede mig om mange år tilbage. – Jeg stod af cyklen og kiggede ind på den store gårdsplads; en høne tog solbad på de varme sten, og lyset flimrede i ladebygningens små ruder, ellers stilhed og fredeligt. Jeg stod og lod tankerne strejfe til de store enge, hvor jeg, efter at høet var bjerget, passede de løsgående køer; det var et frit og herligt liv, hvor drengfantasiens rigtig kunne udfoldes ved bygning af ens private hule og ved leg. Jeg gik over gårdspladsen, tog i klinken



*Gennem tiderne har åen og engene givet Abildtrup-børnene mange dejlige oplevelser.*

på bryggersdøren og gik ind. Fra det stærke sollys ude, føltes det køligt, og i det halvdæmpede lys syntes jeg at kunne mærke duften af nybrygget øl som i gamle dage. Jeg gik videre ind i køkkenet (spisestuen), hvor gårdens folk netop sad ved bordet og indtog deres middagskaffe«. <sup>69</sup>

Som de foregående slægtled sluttede denne generation sig også til Indre Mission. Da missionshuset under krigen var beslaglagt af tyskerne, og der gik nogle år, førend det igen kunne tages i brug, holdtes møderne i hjemmene. I vintrene 1947 og 1948 blev der således afholdt mandslejre i Abildtrup Nedergaard. Lejrene, der var arrangeret af Indre Mission i Vorgod, havde deltagere fra de omkringliggende sogne og varede i tre dage. Der var ca. 80 deltagere på hver lejr. Svend Abildtrup var i en del år formand for sognets KFUM samt medlem af menighedsrådet og kirkeværge. Han holdt også søndagsskole.

Ægteparret fik fire børn:

1. Christian Abildtrup, f. 23. november 1941, død 3. december s. år.



*Marie og Svend  
Abildtrup 1986.*



2. Krista Nielsine Abildtrup, f. 16. februar 1945.
3. Bent Christian Abildtrup, f. 15. september 1948.
4. Svend Erik Abildtrup, f. 16. juli 1950.

På grund af svigtende helbred afstod Svend Abildtrup gården til sønnen, Svend Erik, den 1. august 1975.

Trods tiltagende sygdom fik Svend og Marie Abildtrup nogle gode år sammen på Syrenvej i Barde, hvor de havde bygget hus. De fik også den glæde at kunne fejre guldbryllup med en familiefest i hjemmet. Tre uger senere, den 24. september 1987, døde Svend Abildtrup.

Ved begravelsen sagde pastor Harry Jørgensen bl.a.: »Når vi i dag skal tage en sidste afsked med Svend Abildtrup, så er det en takkens dag i familien og i vor menighed, hvor Svend Abildtrup havde hjemme livet igennem. Han var til det sidste selv en takkens mand, og han bar sine lidelser med en usædvanlig tålmodighed. – Svend Abildtrup klagede aldrig, hverken til sine nærmeste eller til os andre, som kom hos han. Tværtimod; jeg har sjældent mødt så taknemmeligt et menneske som ham. Hvad var hemmeligheden bag hans glæde og taknemmelighed? Jeg er ikke spor i tvivl om, at det var hans kristne tro, der bar ham gennem alt det svære«.

# Svend Erik Abildtrup

1975-

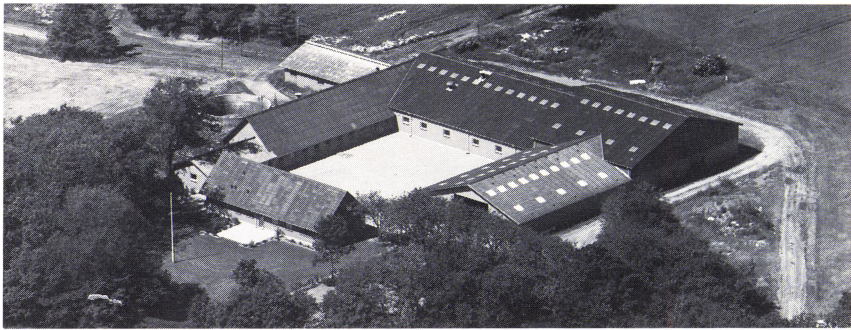
De ydre vilkår for dette generationsskifte var langt gunstigere end for det tidligere. 1960'ernes gode tider holdt endnu i nogle år. Som følge af udviklingen inden for skole- og uddannelsesområdet fik de unge også en bedre baggrund for at gå ind i det krævende erhverv, som landbruget efterhånden var blevet. Foruden den almindelige skolegang afsluttet med realeksamen havde Svend Erik også været på efterskole og landbrugsskole samt haft forskellige pladser inden for landbruget. Han var således godt rustet til at overtage barndomshjemmet den 1. august 1975. Den 25. oktober blev han gift med Mette Haunstrup Andersen fra Mosegaard i Haunstrup.

Mette havde også været på ungdomsskole og højskole samt på Vinding husholdningsskole, hvorfra hun tog eksamen som husholdningstekniker.

Udviklingen i Abildtrup Nedergaard fortsatte. I 1976 opførtes en ungkreaturstald. Nogle år senere blev der bygget ny lade og østlænge, og i 1982 byggedes nyt stuehus. Senere fulgte garage og andre faciliteter, så i dag er Abildtrup Nedergaard en tidsvarende gård både bygningsmæssigt og driftsmæssigt.

For nogle år siden forpagtede Svend Erik Abildtrup en del af Lyngkildegaaards jord, og i 1986 købte han gården, hvortil der hørte 49 ha. jord. Med dette køb sluttedes en ring, idet Lyngkildegaaard som bekendt var den første gård, der i sin tid blev udskilt fra Abildtrup Nedergaard.

Både Mette og Svend Erik Abildtrup er aktive inden for Indre Missions Samfund i Vorgod. Mette er således søndagsskolelærer og medlem af bestyrelsen for Indre Mission. Svend Erik har været i bestyrelsen for KFUM, i en periode som formand.



*Abildtrup Nedergaard 1986.*

De har tre børn:

1. Anders Abildtrup, f. 25. januar 1978.
2. Marianne Haunstrup Abildtrup, f. 20. marts 1980.
3. Helene Haunstrup Abildtrup, f. 9. juli 1983.



*Familien i Abildtrup  
Nedergaard 1988.*

*Den gamle malmklokke ved bryggersdøren i 1962.*



Meget er forandret i Abildtrup Nedergaard siden 1487; men malmklokken fra den helt gamle gård er fulgt med trods omskiftelserne. Hvad ville den ikke kunne fortælle, om den havde mæle!

# Lyngkildegaard

1688-1986

## Christen Knudsen Mørch og Simon Pedersen

1688-1733

Siden 1688 er Lyngkildegaard i slægtshistorisk sammenhæng blevet betragtet som en selvstændig gård under betegnelsen Ny Abildtrupgaard. Det var en dobbeltgård. I den ene halvdel boede Christen Knudsen Mørch og i den anden halvdel Simon Pedersen, der var gift med Apelone Knudsdatter.

Christen Knudsen Mørch og Apelone Knudsdatter var søskende og børn af Maren Jørgensdatter og Knud Christensen Mørch i Abildtrup Nedergaard. Deres overtagelse af Lyngkildegaard er et klart eksempel på, hvorledes man sikrede, at jord og ejendom forblev i familien. Det var samtidig en praktisk ordning med hensyn til at hjælpe børnene til økonomisk uafhængighed af forældrene samt til fordeling af arv. I 1695 blev gården ligesom Abildtrup Nedergaard fæstegård under Timgaard og senere under Sindinggaard.

Christen Knudsen, der var ugift, var ivrig jæger.<sup>70</sup> Han skulle være særlig god til at fange ulve, som på det tidspunkt var en landeplage og dermed en stor trussel mod fåreflokkene. Han må også have været en respekteret mand, hvilket ses af, at han ofte var stokkemand på Hammerum herredsting, d.v.s. at han var en af de otte mænd, som herredsfogden udtog til at være til stede på tinget som retsvidner.

Som 72-årig afstod Christen Knudsen Mørch sin gårdspart til

Peder Christensen, der var tipoldebarn af Michel Andersen, Abildtrupgaard. Den forblev således i slægtens eje. I forbindelse med overdragelsen blev der holdt syn over gården. Som tidsbillede medtages synsbeskrivelsen, der viser, at de to Abildtrupgårde officielt regnedes for en gård, idet Christen Knudsens gårdspart betegnes som en fjerdepartsgård i Abildtrup. Beskrivelsen viser også, at Christen Knudsen har været fattig; men da hans navn aldrig er fundet på restancelister, har han tilsyneladende klaret sig nogenlunde. Som beskrevet tidligere var der trange tider i Landet. Mange Vorgod-bønder måtte kæmpe en næsten håbløs kamp for tilværelsen. Beskrivelsen viser også, at bygningerne var så dårlige, at de skulle fornyes. En sådan fornyelse påhvilede herremanden, der ejede gården, mens fæsteren skulle sørge for vedligeholdelsen. Såfremt fæsteren havde misligholdt gården, kunne han drages til ansvar herfor; men en dårlig økonomi forhindrede som regel dette. Herremanden ville sandsynligvis ikke få noget ud af en retssag.

Christen Knudsen døde den 5. november 1735, 74 år gammel.

Om Simon Pedersen foreligger ingen oplysninger udover, at han også blev fæster af sin gårdspart, og at han var medinddraget i den strid om kirkeengene, som er omtalt under Abildtrup Nedergaard.

# Syn over Lyngkildegaard 1733

Løverdagen den 18 April 1733 blev Retten sat ...

Dernæst fremkom paa høj Edle og Velbaarne Hr. Major Frands Rantzau til Brødskou og Sindinggaard hans Vegne S' Palle Møller Fuldmægtig ved ermeldte Sindinggaard for Retten tillige med de her ved Tinget udnæfende 4<sup>te</sup> uvillige Mænd, nafnl. Mads Jensen af Albek, Christen Michelsen af Helstrup Bye Boende i Sneiberg (Sogn), Lars Andersen og Niels Andersen af Fielstervang, Vorgod Sogn, hvilke 4 mand efter Dommerens Udnæfelse dend 11te April sidst blev beordred at skulle siune, besigtige og giøre Brøstfeldighedssium over *Christen Knudsens paaboende Fierdepartsgaard i Abildtrup*. Vordgod Sogn samt og at vordere hans Creaturer og Løssøre, hvilket de ogsaa har fyldestgiort dend 17de Aprili næst efter, og lyder same deres Sium saaledes, Folio 386:: dernæst paa Tilspørgsel af S' Palle Møller angaaende Stædets Besætning, som af Hartkorn er bestaaende nye Matrikul 1 Td. 5 Skp. 3 Fdk. 2¼ Alb. erklærede Mændene, at Besætning til Stædet behøves Bæster, et døgtigt til 10 Rdl. og et til 6 Rdl. En Vogn til alle Slags Brug med ald sit Behør til Gaardens Drift at bruge 7 Rdl. 2  $\text{fl}$ . En Ploue med Behør 2 Rdl. 2  $\text{fl}$  og een Træharve 3 Rdl. giør behøvende Besætning: Summa 26 Rdl. 1  $\text{fl}$ .

Paa forindførte aflagde de fremstillede 4<sup>te</sup> Siunsmænd efter, at de var erindrede om Lovens Ed og Forklaring, deres corporlig Ed, saa sandt hielpede Gud og hans hellige Ord, og derefter fra Retten entlediget.

Forbemeldte 17. April haver vi fornefnte 4<sup>te</sup> Mænd været overværende ved Registreringen og samme Dato vurderet Christen Knudsens Creature og Løssøre, saavit os blev forevist, som er efterfølgende: (se næste side)

.... og begyndte vi først paa *Ladehuset*, som er bestaaende af 7 hele Fag, det 8de Fag holdes vedlige af Simon Pedersen og Gaardmændene, saasom det er Skjelvæg. Til de ovenmeldte 7 Fag Hus eller Gulve er følgende Tømmer og Tag behøvende: 1ste Indvendig til Gulvene, 8 Bjælker passerer. 2det 16 Stolper, deraf pass[ere]r 2 Fæle 14 Stk. à Stk. 4 Al à 4 Mk = 9 Rd. .... 1½ Al a Stk 24 Sk er 2 Rd 1 Mk 8 Sk. 4de Højstolper, 5 Stk a 9 ½ Al a 4 Mk = 3 Rd 2 Mk 5te .... 6te Stormbaand 12 Stk a 7 Al à 20 Sk. = 2 Rd 3 Mk. 7de Aasboug 4 Træer à Stk. 5 Mk. 8de Overrem 4 Træer à 9½ Al à 2 Mk 8 Sk er 1 Rd 4 Mk. 9de Udskudsbjælker 4 Træer à 6 Al à 1 Mk = 4 Mk. udvendig som er Udskuder ved Siderne. 10de Stolper 17 Stk a 10 Quarter, a 1 Mk. 2 Sk = 3 Rd 1 Mk 2 Sk, 11te Løsholter 7 Stk à 2½ Al [?] à 3 Mk. 1 Rd 1 Mk, og 1 Dørtærskel 10 Quarter, 1 Mk 2 Sk. 12te Remmer, 5 Stk 9½ Al à Stk 1 Mk 14 Sk, 1 Rd 3 Mk 6 Sk. 13de Udskudsparre 20 Stk à 3½ Al à 10 Sk, 2 Rd 4 Mk 4 Sk. 14de Legdør dertil 2 Fjæl à 12 Sk er 1 Mk 8



	Rdl	β		Rdl	β
1 gl. stimielt Hest . . . . .	2		1 Rist . . . . .		7
1 brun Hest løl Aar gl . . .	4		1 Kornfok . . . . .		6
3 <sup>de</sup> rafnsorte Køer ungefæ hver lige god Stk.: 5 Slet- daler . . . . .	10		1 gl. fùhr Bord i den liden Stue		12
1 anden Aarings sort Qwie	2		2 gl. Stole . . . . .		4
1 Aarings sort Qwie . . . . .	1	3	1 Èskbordblad men Egefod	7	
1 sort baalled Studnød, 2 Aar	2	4	1 gl. Ege Kiste med bro- den Beslag . . . . .	1	2
1 rafnsort anden Aars do..	2		1 gl. Ege Ark (Kiste) . . . .		3
2 <sup>de</sup> Tyrekalve og 1 Qwiekalv	3	2	1 liden gl. fùhr Bord . . . .		1
24 Faarhøfder af adskillige Collcurer deraf Veirer 4 <sup>re</sup> og med Faarene 13 smaa spæde Lam beregnet hver Faar med Lam og ude for 3 1/2	1		2 <sup>de</sup> smaa Kar . . . . .		9
1 gl. Vogn med Hauver og nogenledes behørige He- stetøj elter bundeviis . . . .	4	4	3 Stripper . . . . .		10
1 gl. Møgvogn med 3 <sup>de</sup> Møg- fiæl undtagen Hestetøj for	1	2	1 Ølfierding . . . . .		10
1 Par Høeleirer . . . . .		12	1 Kierne . . . . .		10
1 Læsmands Stang . . . . .	1		1 Dun Kar . . . . .		2
1 gl Ploue med Jern . . . . .	1	2	1 gl. 1/2 Td Kar . . . . .		4
1 gl. Træharve . . . . .	1		1 do. Mæsk Tde . . . . .		3
1 Høebaare . . . . .		8	1 Qwærn . . . . .	3	
1 Høele vurderet for . . . . .		12	1 Sold . . . . .		4
1 Segel . . . . .	2		2 Sælder . . . . .		10
1 Tørvespade . . . . .	4		1 gl. Kar gjort som en Skp.		2
1 (Sæt) gl. Hartøj . . . . .	1	4	2 ulden Secke . . . . .	4	8
1 Økse . . . . .		8	1 gl. bolster Dyne . . . . .	3	8
1 Nauer . . . . .	4		1 gl. sribet Dyne . . . . .	3	3
1 Sømbore . . . . .	2		1 ringe dito . . . . .	2	8
1 Sauge . . . . .		8	2 Vadmelspuder . . . . .	2	4
1 Hugjern . . . . .	4		2 hvide ulden Dæckener..	3	
4 River . . . . .	10		1 graa Vadmelsdyne . . . . .	2	2
1 liden Jernildpande . . . . .	1		1 hvid Vadmelsdæcken . . . .		12
1 Ildklem . . . . .		8	1 gl. sribet Pude . . . . .		8
			1 sort og graa ubrugelig Dyne		12
			1 hvid Decken . . . . .		10
			1 gl Pude med Fyld udi . . .		14
			<i>Summa Boens hele fore- fundne Midler, som før specificeret bidrager sig til</i>	57	15

Sk. 15de 23 Tylter Lægter à Tylt 2 Mk 4 Sk, 8 Rd 3 Mk 12 Sk. 16de Til sønder Side bliver det ved det gamle Tømmer, som vorder kasseret, men til nørre Side behøves endnu til Stauer 80 Stk, a Snes 8 Sk. = 2 Mk. 17de Foreskrevne Tømmer er anført for 15 Læs som i Holstebro, Ringkiøbing og fra Skoven ei lettere kan vorde hidført end for 4 Mk Læsset, er 12 Rd. 18de Tømmermanden for samme Hus at hugge paa deres egen Kost 10 Rd. 19de Tag til ovenmeldte Ladehus paa Nørre Side og vester Ende samt sønder Side kan behøves 38 Traver à 1 Mk, 6 Rd 2 Mk. 700 Favne Simer a 100 4 Sk, 1 Mk 12 Sk. 20de Tækkeren for samme Tag at lægge 7 Dage a 1 Mk er 1 Rd 1 Mk, 1 Opstikker à 8 Sk er 3 Mk 8 Sk. 21de For samme Hus at sylde, stafre og leerslaa, ialt 1 Rd 2 Mk. Summa 71 Rd 3 Mk 14 Sk, alt Laden vedkommende. — *Stald og Fæhus* behøver følgende: 1ste Højstolper, 3de à 5 Al, tages af Kasseringen fra Laden. 2det Bjælker, 3de a 7 Al a 24 Sk, 4 Mk 8 Sk. Nok 1 Kasthjælke er 1 Mk 8 Sk. 3die

Remmer til det samme Hus 3 Stk 7 Al à 20 Sk, 30 Mk 12 Sk. 4de 10 Stolper a 2½ Al a 1 Mk 2 Sk, 1 Rd 5 Mk 4 Sk. Resten af Stolper tages af den brugelige fra Laden. 5te Sparrer, 12 Stk a 5 Al a 12 Sk, 1 Rd 3 Mk. 6te Lægter 10 Tylter a 2 Mk 4 Sk, 3 Rd 4 Mk 8 Sk. 7de Ovenskrevne Tømmer at hente i Ringkjøbing, Holstebro og Skoven kan ikke eragtes ringere end 5 Vogne samme at hidføre hver Vogn for 4 Mk, er 3 Rd 2 Mk. 8de Tømmermandsløn og Kost 2 Rd. 9de Tag til ovennævnte Huses begge Sider 18 Traver a 1 Mk, 5 Rd. Tækkeren til Løn 3de Dage à 1 Mk, 3 Mk, og Stikkeren 3de Dage a 8 Sk, 1 Mk 8 Sk. 300 Favns Simer a 4 Sk er 12 Sk. 80 Staver a Snes 8 Sk er 2 Mk, for at stafre, sylde og at leerslaa 4 Mk. Summa 18 Rd 5 Mk 12 Sk. Faarehus og Lamsti bestaar af 3/4 Fag Hus, behøver følgende, 1ste Aas 7 Al, kommer af det gamle fra Laden. 2det Bjælker 2de a 7 Al, ogsaa fra Laden, 3die Højstolper 15(?) Al 1 Mk 4 Sk. 4de Stolper 4 a 2½ Al á 1 Mk 2 Sk, 4 Mk 8 Sk. 5te Remmer, 2de a 9 Al a 1 Mk 4 Sk, 2 Mk 8 Sk. 6te Sparrer 7 Stk a 12 Sk. 5 Mk 4 Sk. 7de Lægter 4 Tylter a 2 Mk 4 Sk, 1 Rd 3 Mk. Tilsammen Tømmer at hente og hjemføre 2de Vogne a 4 Mk, er 8 Mk. Tømmermandens Arbejde 4 Mk. Til samme Hus, Tag 8 Traver, a 1 Mk er 1 Rd 2 Mk. 150 Favns Simer a 100 4 Sk, 6 Sk. Tækker og Opstikkerløn ialt 2 Mk 4 Sk. For at stavre af det gamle og sylde og leerslaa 2 Mk. Summa 7 Rd 5 Mk 2 Sk. – *Salshuset* 9 Fag. 1ste Søndre Side, Stolper 6 a 3 Al a 1 Mk 8 Sk er 1 Rd 3 Mk. Løsholter 5 a 2½ Al a 14 Sk, 4 Mk 6 Sk, Rem 2 Stk a 5½ Al a 1 Mk er 2 Mk, 2det Nor Side, Rem 1 Stk, 5½ Al a 1 Mk er 1 Mk. 1 Dórfod 2½ Al, 1 Mk 2 Sk. 3die Vester Ende, 1 Højstolpe 7½ Al 2 Mk. 2 Spartræer a 7 Al a 24 Sk, 3 Mk, 4 Tylt Lægter er 2 Mk 4 Sk, 1 Rd 3 Mk. Forskrevne Tømmer at hjemføre dertil behøves 4 Vogne, hver Vogn til Vognleie 4 Mk = 2 Rd 4 Mk. Tømmermanden paa sin egen Kost og for hans Arbejde samme Hus at reparere i det ringeste 2 Rd. Tag til ovennævnte Salshus paa begge Sider 30 Traver a 1 Mk er 5 Rd. Tækkeren til Løn 6 Dage a 1 Mk, 1 Rd. Opstikkeren 6 Dage a 8 Sk, 3 Mk. 600 Favns Simer a 4 Sk, 1 Mk 8 Sk. For Sylden, Stafren og Leerslaaen paa sønder Side af Salshuset 5 Mk. Summa 17 Rd 3 Mk. Endnu behøves 3de nye Døre hver i det allerringeste til 3 Mk, er 1 Rd 3 Mk. De øvrige gamle Døre kan forbedres, een med en anden efter Lejlighed. Vinduerne baade af gamle og nye at gjøre og reparere i det ringeste 1 Rd 2 Mk. Er 2 Rd 5 Mk.

Summa Summarium Brøstfældighedsbekostning Penge 119 Rd. 12 Sk.

Foreskrevne Brøstfældighedssyn vidner og tilstaar vi 4re underskrevne at have forrettet det rigtigste os er videndes

Tester

N: A: S:

M. Jensen, Chr. Michelsen, A. Andersen, N. Andersens Navn.

# Peder Christensen og Peder Nielsen

1733-ca. 1770

Den 24. marts 1733 overtog Peder Christensen så Christen Knudsens del af Lyngkildegaard.

Senere på året druknede en ung mand i gårdens brønd. Den 28-årige Ib Pedersen fra Videbæk var sammen med nogle flere redet til Lund marked i Gjellerup. På hjemvejen ville de besøge Simon Pedersen. Da han ikke var hjemme, tog de straks af sted igen, og i mørket, det var kl. 9 om aftenen, faldt Ib Pedersen i den åbne brønd, der ikke var forsvarlig afskærmet. Herremanden på Brejninggaard, der var Ib Pedersens husbond, stævnedede to gårdmænd for Hammerum herredsting. Som følge af fæsteforholdet førte fuldmægtig Palle Møller, Sindinggaard, Abildtrup-mændenes sag. Fuldmægtig Simon Petterson, Brejninggaard, krævede de sagsøgte dømt til at betale en bøde på 40 lod sølv samt bekoste den unge mands jordefærd og betale sagens omkostninger. Dommen skulle falde tre uger senere; men da der tilsyneladende ingen oplysninger findes om den, er sagen måske blevet ordnet ved forlig.

Den 5. maj 1734 giftede Peder Christensen sig med Kirsten Thomasdatter, datter af Thomas Sønderup, Sønderupgaard i Nr. Vium. Samme år skete der også et generationsskifte i den anden gårdspart, idet Simon Pedersens datter, Karen, i december måned blev gift med Peder Nielsen i Abildtrup, formodentlig en søn af Inger Christensdatter og Niels Madsen i Abildtrup Nedergaard. (Slægtstavle 2). Peder Nielsen overtog svigerfaderens del af gården.

Trods tidens ugunst må de to familier have haft det forholdsvis godt økonomisk. Sammen med familierne i Abildtrup Nedergaard og de to Ahle-gårde holdt de nemlig lærere til undervisning af børnene.

Peder Christensen og Kirsten Thomasdatter fik 5 børn:

1. Thomas, f. 18. september 1735, hjemmedøbt i præstegården dagen efter. Vist død som barn.
2. Christen, f. 14. januar 1737, hjemmedøbt i præstegården samme dag. Død 28. december 1740.
3. Christen, f. 12. november 1738, hjemmedøbt i præstegården. Død 13. januar 1741.
4. Christen, f. 13. november 1741, hjemmedøbt i præstegården to dage senere.
5. Christen, f. 1747. Død 14. august 1748.

Denne beskrivelse af børnene indeholder to iøjnefaldende træk: Navnene og hjemmedåben i præstegården.

At de fire sidste sønner alle hed Christen, skyldes sikkert tidens navneskik. Som tidligere nævnt var det en selvfølge, at bedsteforældrene blev kaldt op; men dersom en person havde særlig betydning for familien, var det også almindeligt at kalde vedkommende op, undertiden endog forud for andre. Sønnen nr. 2 og 3 er formodentlig opkaldte efter henholdsvis farfaderen og Christen Knudsen, som sandsynligvis har boet hos familien i sine sidste år. Da den fjerde søn fødes, er begge de to Christen'er døde, for øvrigt med knap 3 ugers mellemrum, hvorfor tanken om en smitsom sygdom som dødsårsag er nærliggende. Selvfølgelig bliver den nyfødte opkaldt efter den ene af de to afdøde brødre, og da den sidste søn fødes, bliver han kaldt op efter den anden. At ingen af de sidstfødte fik navnet Thomas, tyder på, at den ældste søn er død efter den yngstes fødsel.

Siden reformationen i 1536 havde man betragtet hjemmedåb som nøddåb, der kun måtte finde sted i tilfælde af alvorlig sygdom. Men i Tyskland var det blevet almindeligt, at adelens børn blev hjemmedøbte. Denne skik vandt indpas i Sønderjylland for de højere klassers vedkommende, og i 1700-tallet blev skikken almindelig udbredt i hele landet. Hjemmedåben skulle dog så vidt muligt foregå i præstens hus.

Det er uden tvivl den skik, familien i Lyngkildegård har fulgt. Turen til præstegården en kold vinterdag i hestevogn må have været en barsk oplevelse for en nyfødt, men trods alt vel nok mere skånsom end dåb i en kold og fugtig kirke.

Hurtig dåb var en meget gammel og udbredt skik. Ifølge Jyske Lov fra 1241 var udøbte børn for hedninger at regne og havde derfor ikke arveret, hvilket kunne få vidtrækkende betydning for dem. I tilfælde af død måtte de heller ikke begraves i indviet jord.

I 1636 udsendte Christian d. IV en forordning til hertugdømmerne om, at børn skulle døbes inden fire uger efter fødslen.<sup>71</sup> Formålet var, at sikre børnene bedst muligt mod onde magter og mod fortabelse ved tidlig død. Troen på og angsten for onde ånder og trolddom var ikke forsvundet med reformationen, men holdt sig langt op i tiden. Skønt forordningen ikke omfattede hele landet, har skikken med hurtig dåb været udbredt.

Da denne generation levede i pietismens tidsalder, hvor frelse og fortabelse sattes skarpt op mod hinanden, er det forståeligt, at familien har ønsket at få børnene døbt hurtigst muligt.

Med dåbsforordningen af 30. maj 1828 blev det fastslået, at kirken var det normale dåbssted.

Omkring 1770 afstod Peder Christensen sin gårdspart til sønnen Christen Pedersen.

Der foreligger kun få oplysninger om Karen og Peder Nielsen. De havde tre børn, datteren Apelone og sønnerne Simon og Niels. Sidstnævnte overtog faderens gårdspart. Dette må være sket før 1776, da det er ham, der sammen med de øvrige Abildtrup-mænd køber gårdene til selveje nævnte år.

# Christen Pedersen

ca. 1770-1793

# Jens Christensen

1793-1838

Christen Pedersen var ved overtagelsen af gården og en del år frem ungkarl. Ligesom sine slægtninge skulle han levere arbejdskraft til Sindinggaard, indtil fæsteforholdet opløstes. Han og Niels Pedersen skulle hver yde 8 spanddage og 6 hånddage årligt.

Den 26. september 1781 giftede Christen Pedersen sig med Else Madsdatter, datter af Mads Andersen og Ellen Michelsdatter i Videbæk. De levede i en økonomisk god tid. Fra ca. 1750-1800 steg kornpriserne til det dobbelte og ejendomspriserne til det femdobbelte af tidligere priser. Christen Pedersen må have været velstående, da han lånte ret store pengesummer ud.

På en auktion købte han nogle bøger, hvilket tyder på, at han gerne ville læse. Hvilke bøger han købte, fremgår af nedenstående regning.

## Regningen<sup>1)</sup> ser saaledes ud:

Henrik Gerners Mærkværdigheder . . . . .	1	⌘	
Bergs Samling af Forordninger . . . . .	1	⌘	1 β
Et Bundt gl. Bøger . . . . .	1	⌘	1 β
1 Eske med gl. Jern . . . . .	1	⌘	10 β

1) Hammerum Herreds Auktionsprotokol.

Else og Christen Pedersen fik to børn:

1. Peder, f. 9. april 1784.
2. Kirsten, f. 27. august 1786. I 1806 blev hun gift med enke-mand Christen Christensen Kjeldgaard i Hover sogn.

Christen Pedersen døde den 30. april 1793, 51 år gammel.

Allerede samme år giftede Else Madsdatter sig med enkemand Jens Christensen, der muligvis havde været gift med hendes søster, Dorothea.

Jens Christensen overtog derefter Lyngkildegaard, som han blev ene-ejer af omkring år 1800. På dette tidspunkt skete der en udskiftning, hvorved Niels Pedersens gårdspart blev en selvstændig gård, Abildtrup Overgaard, med egne bygninger, som opførtes på denne gårds nuværende beliggenhed.

Jens Christensen beholdt Lyngkildegaard til sin død den 31. august 1838 med undtagelse af et par år. I 1808 solgte han den til sin stedsøn, Peder Christensen, for 700 rigsdaler; men i 1810 købte han den tilbage for samme pris.

Sidstnævnte år giftede Peder Christensen sig med enken, Anna Margrethe Pedersdatter, Sønder Muldbjerg.

Omkring 1810 overdrog Niels Pedersen Abildtrup Overgaard til sønnen, Michel Nielsen. Nogle år senere solgte han den til Iver Christensen Witttrup, og dermed gik den ud af slægtens eje.

# Jens Pedersen Abildtrup og Karen Margrethe Christensdatter

1838-1878

Peder Christensen og Anna Margrethe Pedersdatter i Sønder Muldbjerg fik otte børn. En af sønnerne, Jens Pedersen Abildtrup, f. 11. marts 1815, kom som dreng til Lyngkildegaard.

Da Jens Christensen døde i 1838, arvede Jens Pedersen Abildtrup gården, som således forblev i slægten. Hans hustru var Karen Margrethe Christensdatter, født i 1819 i Astrupgaard i Fæster sogn.

Jens Abildtrup var en dygtig landmand. Han var også sognet en god mand. I mange år var han sognefoged. I den forbindelse havde han i 1864 et vanskeligt job med indkvartering af tyske soldater. Også Lyngkildegaard måtte tage imod nogle. Han var desuden medlem af sogneforstanderskabet, hvis formand han var en kort tid. Ligeledes var han formand og kasserer for Vor-god-Nr. Vium Kommune og Omegns Spare- og Laanekasse, som han var med til at oprette i 1868. Han beskrives som en mand, der kunne tage en sag med ro, selvom nogle optrådte nærgående over for ham.<sup>72</sup>

Karen Margrethe Christensdatter skildres som en meget dygtig kvinde. Efter Jens Abildtrups død i 1872 fortsatte hun driften af gården på en så god måde, at den gav overskud.

Familien sluttede sig til Indre Mission.

Der var fem børn i ægteskabet:

1. Mette Pedersen, f. 6. oktober 1840. Død 4. oktober 1900.
2. Ane Margrethe Jensen, f. 4. august 1842. Død 1. februar 1895.  
Var gift med Kristen Ølgod Madsen, Nybo i Nøvling, senere Haunstrup.



3. Jens Jensen Abildtrup, f. 17. maj 1845. Var gift tre gange. Hans to første hustruer var fra Abildtrup Nedergaard. Efter forlydende skulle de hver have medbragt en medgift på 7000 rigsdaler.
4. Christine Jensen, f. 21. juli 1849. Var gift med Christen Christensen, Abildtrup Nedergaard.
5. Petrine Pedersen, f. 21. september 1855. Var gift med Jeppe Christen Jensen, der overtog Lyngkildegaard.

For de tre sidstes vedkommende henvises i øvrigt til efterslægts-oversigterne.

Karakteristisk for denne generations børn er de forskellige efternavne, hvilket muligvis skyldes usikkerhed med hensyn til fortolkning af dåbsforordningen af 1828 vedrørende det familie- eller stamnavn, som barnet i fremtiden skulle bære. Ifølge et cirkulære, udsendt af nogle biskopper, beroede det på faderen, om han ville lade sit barn kalde med det tilnavn, han selv havde eller lade tilnavnet danne af sit fornavn, som hidtil brugt, eller give barnet tilnavn (efternavn) efter det sted, hvortil han hørte. Jens Abildtrup har tilsyneladende benyttet alle tre muligheder, og som så mange andre, set bort fra en henstilling om, at give søskende samme efternavn. En ny forordning i 1856 påbød, at de valgte navne, der skulle være ens for søskende, var bindende for de følgende slægtled.

# Jeppe Christian Jensen

1878-1910

I 1878 afstod Karen Margrethe Christensdatter gården til den yngste datter og svigersøn. Jeppe Christian Jensen, der var født den 9. august 1846, havde tjent i Lyngkildegaard nogle år, før han blev ejer af den. I 1877 var han blevet gift med Petrine Pedersen.

Jeppe Chr. Jensen, i daglig tale kaldet Chr. Abildtrup, var en meget aktiv mand. Han var en dygtig landmand og medlem af Vorgod-Nr. Vium sogneråd. Han var initiativtageren og drivkraften i forbindelse med opførelsen af missionshuset Emaus i Vorgod, der blev Indre Missions samlingssted. Afd. folketingsmand A. Vesterager fortæller i sine erindringer bl.a. følgende om Lyngkildegaard: »I dette hjem holdtes mange møder, og mange præster og lægmænd har været gæster der. Chr. Abildtrups betydning i åndelig henseende var stor i Vorgod gennem mange år. Når der i miles omkreds blev talt om Vorgod, var Chr. Abildtrups navn ofte det mest – eller eneste kendte.« A. Vesterager fortæller også om en præst, der som ung student på fodtur fra Herning til Ringkøbing, gik ind i Chr. Abildtrups gård for om muligt at få natlogi. Han fik både logi og en lang samtale med Chr. Abildtrup. Ved afskeden næste morgen måtte studenten love, at han, dersom han engang blev præst, ville komme og tale i Vorgod – som tak for natlogi.

Petrine Jensen, der beskrives som en stilfærdig og god kvinde, var en stor hjælp og støtte for sin mand, både i hjemmet og i forbindelse med hans udadvendte aktiviteter.

I 1889 nedbrændte gården. En skorstensbrand forårsagede ulykken.

Petrine og Jeppe Chr. Jensen fik syv børn:

1. Karen Abildtrup Jensen, f. 29. januar 1880.

2. Kirsten Abildtrup Jensen. Død som lille.
3. Kirstine Abildtrup Jensen, f. 10. februar 1884.
4. Jensine Abildtrup Jensen, f. 16. januar 1887.
5. Christine Abildtrup Jensen, f. 21. november 1891.
6. Ane Abildtrup Jensen. Død som ti-årig.
7. Jens Abildtrup Jensen, f. 25. juli 1896.

I 1910 byggede de den lille ejendom, Villaen, hvorpå de afstod gården til datteren Kirstine og hendes mand, Hans Peder Jørgensen. Men efter nogle års forløb solgte de Villaen til svigersønnen, Martin Jørgensen, der var smed.

Petrine og Jeppe Chr. Jensen flyttede derefter til Herning, hvor de først boede i Skolegade. Senere byggede de hus på Enghavevej 29. Her døde Jeppe Chr. Jensen den 29. oktober 1925. Petrine Jensen flyttede derpå tilbage til Lyngkildegaard, hvor der blev indrettet aftægtsbolig til hende i den østlige ende af stuehuset. Hun døde den 5. december 1933.

# Hans Peder Jørgensen

1910-1944

Kirstine Abildtrup Jensen blev i 1910 gift med Hans Peder Jørgensen fra Grumløse på Sjælland, hvor han var født den 24. august 1884.

Efter overtagelsen af svigerfaderens gård gav han den navnet Lyngkildegaard.<sup>73</sup> I 1928 lod han opføre en staklade, og i 1935 byggedes ny kostald.

H. P. Jørgensen, som han kaldtes, var stærkt engageret i menighedsarbejdet i Vorgod. Han var således medlem af menighedsrådet og formand for KFUM. Der holdtes som tidligere mange møder i hjemmet, f.eks. ungdomsmøder i haven om sommeren. I de senere år var H. P. Jørgensen desuden fritidsmissionær for Indre Mission.

Kirstine Jørgensen var ligesom sin moder den stilfærdige hustru, der som hjemmets midtpunkt sørgede for alle.

*Lyngkildegaard.*



Ægteparret fik fire børn:

1. Christian Jørgensen, f. 27. november 1911.
2. Petrine Jørgensen, f. 1. februar 1914.
3. Aksel Jørgensen, f. 19. februar 1922.
4. Anker Jørgensen, født i september 1924, død 17 dage gammel.

I 1944 flyttede Kirstine og H. P. Jørgensen til Herning, og sønnen, Christian Jørgensen, overtog Lyngkildegaard.

H. P. Jørgensen døde den 17. maj 1962 og Kirstine Jørgensen den 8. marts 1965.

# Christian Jørgensen

1944-1986

Christian Jørgensen blev i 1944 gift med Karen Anna-Lise Mørch. Med hende vendte Mørch-navnet tilbage til Lyngkildegaard. Det er dog tvivlsomt, om der er nogen forbindelse mellem hendes slægt og Knud Christensen Mørch, hvis søn i sin tid overtog Lyngkildegaard.

Anna-Lise og Christian Jørgensen moderniserede stuehuset, der var opført i 1890. Bl.a. lod de den store bageovn, der var indbygget i bryggerset, fjerne, så der kunne blive plads til indretning af et badeværelse.

Familien blev kun forøget med et barn, Aase Mørch Jørgensen, f. 6. april 1947.

I 1986 byggede Anna-Lise og Christen Jørgensen hus i Videbæk. Da datteren ikke var interesseret i at overtage Lyngkildegaard, måtte den sælges til fremmede, men forblev dog i slægtens eje med Svend Erik Abildtrup som køber.

# Historiens vingesus

I en af sine historier fortæller Martin A. Hansen om en landmand og alle de bønder, der før ham har dyrket jorden. Han skriver: »Tænkte man sig nu, at alle de bønder, som har dyrket den plet jord i tidernes løb, kom og besøgte ham, der nu har gården, så kunne de ikke være i hans hus, for de ville være mellem hundrede og halvandet hundrede i tal. Og de ville stå og se på hverandre, i vidt forskellige klædedragter, og mange af dem ville ikke forstå et muk af hinandens tale, så uhyre meget er sproget forandret i tidens løb. Men stillede de sig op på række, med den første bonde i den ene ende og så den næstældste, og så den tredie og så videre, så kunne snakken gå lige fra den ene ende til den anden, så kunne de fortælle historier fra den ene ende til den anden af den lange række, og selv om historien lød helt anderledes i den nulevende bondes mund, så var det samme historie alligevel.«<sup>71</sup>

Også i Abildtrup har der boet mennesker langt tilbage i tiden. I områder, der hørte til Abildtrupgaard før udstykningen begyndte, har oldtidsfund vist, at der har været mennesker her i jægerstenalderen (ca. 4200 f.Kr.), i den yngre stenalder (ca. 4200- 1800 f.Kr.), i bronzealderen (ca. 100-500 f.Kr.) og i jernalderen (ca. 500 f.Kr.-1050 e.Kr.).<sup>75</sup> I 1487 møder vi så de første navngivne personer, vor egen slægt.

Tænk vi os, at alle disse mennesker mødtes med den nuværende familie i Abildtrup Nedergaard, så ville situationen sikkert blive, som den Martin A. Hansen, har beskrevet.

Og tænk, om alle de slægtled, der skal omtales i det følgende, myldrede ind på gården sammen med de slægtled, der har boet her: Konger, stormænd, selvejerbønder, fæstebønder, borgere og andre godtfolk. Et tankeeksperiment, ja. Men lad os standse op, alle vi nutidsmennesker, og lytte til både slægtens og historiens tale.

# Slægten før

1500-tallet

Går vi tilbage til ca. 900-tallet, skulle vi møde Gorm og Thyra.

Set i historisk perspektiv er et tusinde år kun et lille åremål; men anskues tiden ud fra andre synsvinkler, forekommer intervallet mellem den sidstnævnte generation i Abildtrup Nede-gaard og 900-tallets samfund at været meget stort.

Danmark var på dette tidspunkt, vikingetiden, et tyndtbe-folket land. Det havde været splittet op i flere småriger, men samledes efterhånden til et rige med én konge. Befolkningens levevis har været yderst primitiv. Kristendommen var begyndt at vinde ind-pas. Men oplysningerne om tiden er få og usikre, da perioden også dannede overgang fra sagntid til historisk tid. Derfor ved vi heller ikke ret meget om Gorm og Thyra.

Såfremt den historiske beskrivelse af Gorm står til troende, var han »den grusomme Gorm, en forstokket hedning, aldeles upå-virkelig for ærkebispens og Guds ord.«<sup>76</sup> Det formodes, at han var efterkommer af Skjoldungerne fra Lejre. Hans fader, der angivelig hed Hardeknud, havde også været konge. En enkelt kilde antyder, at han muligvis stammede fra Hardsyssel.<sup>77</sup>

Med hensyn til Thyras herkomst giver historien to forskellige bud. Ifølge Saxo var hun datter af den engelske konge Hetelrad; men i anden sammenhæng nævnes hun som datter af Jarl Harald i Holsten.<sup>78</sup>

Sønnen, Harald Blaatand, ca. 940-985, gjorde ifølge sit efter-mæle danerne kristne og samlede Danmark og Norge. Hans før-ste dronning, der hed Tove, var vist en datter af Obotriternes fyrste, Mistivo, i Nordtyskland. Hans anden dronning hed Gy-rith og var af svensk kongeslægt. I dette ægteskab fødtes sønnen Svend, der senere blev konge under tilnavnet Tveskæg.

Svend Tveskæg, 985-1014, beskrives i Roskildekrøniken som »en stor fjende af de kristne, som han endog gav ordre til at jage



ud af sine lande. Men da han besejret i krig blev taget til fange af Venderne og to gange vejet op med sølv, den tredje gang med guld, lærte han endelig Gud at kende efter tugtelserne og begyndte at søge Ham og tro på Ham.«<sup>79</sup> Under ham blev Danmark for en kort tid et stort rige, idet han erobrede England. Svend Tveskæg var først gift med Gunhild, datter af den polske hertug Mieszko. I dette ægteskab fødtes bl.a. sønnen Knud, der senere blev konge under tilnavnet den Store.

Hans anden hustru, der hed Sigrid, var datter af en svensk viking, Skaagul-Toste, og enke efter den svenske konge, Erik Sejersæl. Sigrid beskrives som »en af de skønneste, klogeste, men tillige mest hovmodige kvinder på sin tid.«<sup>80</sup> Denne karakteristik kan måske forklare hendes tilnavn, Storraade. I dette ægteskab fødtes datteren Estrid.

Svend Tveskæg var vikingetidens sidste konge. Vikingernes togter havde uden tvivl stor betydning for udviklingen i Danmark. Således hjembragte Svend præster og håndværkere fra England, og han var den første danske konge, der efter engelsk forbillede lod præge sølvmonter med sit eget og møntprægerens navn i omskrift.

Danskernes levevis var efterhånden blevet ændret fra at være et samfund overvejende af krigere og jægere til i højere grad også at omfatte agerdyrkere, der boede i landsbyfællesskaber. En ændring, der kan skyldes vikingernes kontakt med andre folkeslag, men måske også var en følge af landets øgede befolkningstilvækst. På baggrund af denne udvikling spirede retssamfundet frem. Regler for fællesskabet blev aktuelle og tingsteder fremstod. Men i mange tilfælde sad sværdet løst i skeden. Magtbegær, krænkelser og jalousi medførte ofte drab, også blandt familiemedlemmer.

Svend Tveskægs datter Estrid giftede sig med Ulf Jarl, en sønnesøn af dronning Gyrihs broder, Styrbjørn. Ulf var høvding på Jomsborg og stedfortrædende regent, når svogeren Knud den Store opholdt sig i England, som han havde generobret efter sin fader. Ægteskabet var ifølge overleveringen imod kongens ønske, og dette kan have været medvirkende årsag til, at han lod Ulf Jarl dræbe i julen 1026. Drabet foregik i Trefoldighedskirkens kor (nuv. domkirke) i Roskilde.

Estrid og Ulf Jarls Søn, Svend, efterfulgte Knud den Store som konge, 1040-1076.

Svend Estridsøn, som han kaldtes, var vist gift fire gange, men havde kun et barn, sønnen Svend, i første ægteskab. Sønnen døde som ung. Derimod havde han talrige børn med friller (elskerinder). Af disse blev fem sønner konger, deriblandt Knud den Hellige.

Den katolske kirke havde efterhånden fået stigende magt. En magt, der blev støttet af både Svend Estridsøn og Knud den Hellige. Formålet med denne støtte var bl.a. at højne kultur og dannelse på kristendommens grundlag; men den var også et middel til at befæste kongemagten.

Knud, der først senere fik tilnavnet den Hellige, overtog kongemagten i 1080. Han har næppe været en afholdt konge på grund af alle de byrder, han pålagde befolkningen, og han blev som bekendt myrdet i Albani Kirkes kor i Odense året 1086. Han var gift med Edel, en datter af grev Robert Friser af Flandern, et nederlandsk grevskab ved Nordsøen. De havde tre børn.

Den næstældste datter, Cæcilie, blev gift med Erik Jarl af Gøtaland i Sydsverige, senere Jarl af Falster, men med hovedsæde på Haraldsted Kongsgaard nord for Ringsted. Deres datter Inge blev gift med Asser Rig Skjalmsøn, og dermed er vi nået frem til Skjalm Hvide-slægten.

Om Skjalm og hans slægt findes følgende beskrivelse (forkortet): »Den første mand af denne slægt finder vi at være herr Slau, en dansk hedning, men ypperlig. – Denne ypperlige danske hedning og herre byggede Slagsby ved Sorø Kloster. Han ligger begravet i en høj ved sin Slagsby, som nu kaldes Slagelse. Han havde to sønner: Tocke eller Tycke (thi sådanne navne findes skrevne) og Autho eller Outhe. - Tocke, kaldet Trylle blev ypperlig og var den første kristne mand i Danmark af den slægt og levede i Harald Blaatands og kong Svends tid, der de regerede Danmark og mange andre riger og fyrstendømmer. Samme Tocke havde tre sønner: Den første hed Autho. Han blev slagen af Venderne, hvorved der kom krig mellem dem og Danmark. En anden søn hed Othinkar, biskop i Ribe, en rundhåndet herre. Den tredie søn hed herr Skjalm Candidus, Retsindig eller Hvide,

enten fordi han elskede religionen rettelig eller for sin fromheds skyld. Denne var Absalons og Esbern Snares farfader. Han var Sankt Knud Hertugs opføder og tugtemester.«<sup>81</sup>

Skjalm Hvide, der døde omkring 1113, var en af den tids mest indflydelsesrige personer. Sammen med sin hustru, fru Signe og deres seks børn, boede han på herregården Fjenneslev mellem Sorø og Ringsted. Gården havde han antagelig arvet efter sin fader; men han havde i øvrigt store jordbesiddelser på Sjælland, især omkring Sorø. Han var som høvding knyttet til kongerne Svend Estridsøn, Oluf Hunger og Erik Ejegod. Han var en dygtig hærfører og omtales i historien som den mægtige og ansete jarl (høvding) Skjalm Hvide. Svend Estridsøns sønnesøn, Knud Lavard, blev som barn sat i pleje på Fjenneslevgaard, da forældrene, kong Erik Ejegod og dronning Bodil, tog på pilgrimsrejse til Jerusalem. De døde begge to på denne tur. Knud forblev derfor hos Skjalm Hvide og fru Signe og blev opdraget sammen med deres børn.

Skjalm Hvides yngste søn, Asser, blev som tidligere nævnt gift med Inge Eriksdatter fra Haraldste Kongsgaard. Asser fik tilnavnet Rig, der betyder mægtig. Og mægtig var han både med hensyn til jordbesiddelse og indflydelse. Han arvede Fjenneslevgaard, og her voksede sønnerne Esbern og Absalon op sammen med Knud Lavards søn, Valdemar, der senere blev konge med tilnavnet den Store. Knud Lavard var blevet snigmyrdet otte dage før Valdemars fødsel.

Asser Rig lod Fjenneslev kirke bygge som en gårdkirke for husbondefolkene på Fjenneslevgaard. Tvillingetårnene blev opført, efter at Absalon havde arvet gården og kirken. Sammen med brødrene Ebbe og Toke grundlagde Asser Rig Sorø Kloster, hvor han selv tog ophold på sine sidste dage. Han døde her i 1157.

Sønnen Esbern, født i 1127, blev kendt for sin snarrådighed; en egenskab der gjorde ham til en dygtig hærfører og rådgiver og gav ham tilnavnet Snare. Han grundlagde Kalundborg by, idet han lod opføre et slot, to fæstningsværker og kirke på stedet. Efter hans første hustru Ulmfreds død, skænkede han Sorø Kloster en del af sine ejendomme beliggende i Bjergby, der senere af munkene blev kaldt Munkebjergby. Også efter hustruen Inge-

borgs død gav han klosteret ejendomme. Esbern Snare døde i 1202 og overlevedes af sin tredje hustru, Helene Guttormsdatter.

Ingeborg og Esbern Snares datter Ingeborg arvede Kalundborg. Hun blev gift med drost Peder Strangesøn, søn af Knud den VI's staller, en stilling svarende til vor tids hofmaskal. En drost var i middelalderen sammen med marsken og kansleren rigets højeste embedsmænd.

Ingeborg og Peder Strangesøns datter Elisabeth blev gift med Niels Erlandsen, der var gælkær, d.v.s. kongelig statholder i Skaane, hvor de ejede flere godser. Niels Erlandsen var tipoldebarn af Ebbe Skjalmsøn.

Med næste generation føres slægten videre gennem en sønderjysk adelsslægt, idet Elisabeth og Niels Erlandsens datter Cæcilie blev gift med ridder og marsk Jens Kalv fra Agtrupgaard i Sdr. Bjert. Foruden denne ejede Jens Kalv flere andre gårde.

I nogle århundreder var det skik, at adelsmænds sønner i 10-14 års alderen blev sendt til fyrsters eller stormænds hoffer for at oplæres i krigsfærd og høviskhed (dannelse), hvorefter de i 20-års alderen fik ridderslag. Opnåede de ikke dette, kaldtes de væbnere. Marsken havde ansvaret for krigsvæsenet både til lands og til søs. Stillingen blev tildelt ved kongelig udnævnelse.

Cæcilie og Jens Kalvs søn, Jakob Kalv, gift med Mette, var også ridder. Han overtog nogle af faderens ejendomme, bl.a. Vinderup Hovgaard ved Skive, Gimsinggaard og Roenborg ved Struer.

Disse gårde gik i arv til næste generation, ridder Erland Kalv, gift med Gunner Bosdatter til Hasselholt. Erland Kalv havde for en tid desuden Gram Slot og Møgeltønderhus, det nuværende Schackenborg, i forlening. Han nævnes også som lensmand på Riberhus i årene 1357- 60, på Skanderborghus i 1365, på Aalborghus i 1367 og igen på Riberhus i 1372. En lensmand skulle varetage kongens interesser i et len, der omfattede et eller flere herreder. Som løn for dette job fik han enten en del af eller alle kongens indtægter af lenet.

På et tidspunkt solgte Erland Kalv Agtrupgaard og Vinderup Hovgaard, hvorefter han købte Palsgaard ved Juelsminde, som sønnen Jacob Kalv senere arvede sammen med Gimsinggaard.

Sidstnævnte gård forblev i slægtens eje i mange år, idet Niels

Thorsen Kalv, der var væbner, arvede den efter faderen, Jacob Kalv. Niels Thorsen Kalv var gift med Marine-Maje Jensdatter, om hvem det fortælles, at hun har betalt for evige sjælmesser i Ribe domkirke.

Deres søn, væbner Mourits Nielsen Kalv, arvede Gimsinggaard, som efter ham også kaldtes Mouridsgaard eller Moustgaard.

Gimsinggaard gik videre til datteren Inge, gift med Peder Thomsen. De ejede desuden Mosegaard i Vejrum ved Struer og Struergaard. Og det var så deres søn, Jens Pedersen, der blev gift med Anders Jepsen Hvids datter, Edel Andersdatter.

Med dette ægteskab knyttedes for anden gang en forbindelse mellem Asser Rig- og Ebbe Skjalmsøn-slægterne.

Ebbe Skjalmsøn var som faderen sjællansk stormand. Han beskrives som kong Svends »ypperste støtte, hans betroede hovedsmand i Roskilde og rådgiver i alle forhold.«<sup>82</sup> Sammen med sin hustru Ragnhild boede han på Bjernedegaard, nordvest for Sorø, hvor han lod opføre en lille trækirke. Den blev senere afløst af en rundkirke af sten, opført af sønnen, Sune Ebbesen. Denne kirke står endnu og blev i 1890, efter flere ombygninger, ført tilbage til sin oprindelige skikkelse.

Ebbe Skjalmsøn døde i året 1151 og fru Ragnhild i 1161. Begge blev begravede i Sorø Klosterkirke. To af deres børn, Sune og Toke, indgår i vor slægt.

Sune Ebbesen er den historisk bedst kendte. Han var en meget dygtig kriger og hærfører samt aktiv politiker. Sammen med sin broder, Peder Ebbesen og fætrene Absalon og Esbern Snare, var han Valdemar den Stores nærmeste rådgiver. Sune Ebbesen og hustruen Cæcilie boede på Knardrup ved Værløse. De fik syv sønner, de såkaldte Sune-sønner, hvoraf fem blev herremænd og to, Peder og Andreas, blev henholdsvis biskop i Roskilde og ærkebiskop i Lund. De havde desuden datteren Margrethe, der blev gift med Herluf, hvis nærmere identitet synes ukendt. Deres datter Cecilie giftede sig med Erland, om hvem Adelsårbogen kun oplyser, at han blev dræbt ved Rendsborg 29. september 12--?

Og det var så deres søn, Niels Erlandsen, der blev gift med Elisabeth Pedersdatter i Asser Rig-linien.

Om Toke Ebbesen foreligger der tilsyneladende ingen beret-

ninger. Adelsårbogen 1893 oplyser, at hans søn Stig Tokesen Galen var gift med fru Christine, og at de havde fire sønner og en datter.

Den ældste søn, Niels Stigsen, er næste led i slægten. Som 45-årig udnævntes han i 1225 til biskop i Roskilde og i 1238 fulgte udnævnelsen til kansler. På den tid var dette embede altid besat af en gejstlig. Som kansler var han kongens nærmeste rådgiver og mellemmand over for stormændene og udenlandske magter. I forbindelse med kanslerembedet gav kongen, Valdemar Sej, ham Saltholm. Niels Stigsen var en aktiv mand. Bl.a. interesserede han sig meget for klostrene i Sorø og Næstved og medvirkede ved oprettelsen af et Fransiskanerkloster i Roskilde i 1237. Kirkens magt, der var blevet meget stor under biskop Absalon og hans efterfølgere, Sune-sønnerne, blev i 1200-tallet svækket, hvorimod kongens magt styrkedes. Ved et bispemøde i Odense 1245 hævdede biskopperne i stærke ord kirkens rettigheder over for kongen. Som følge deraf blev Niels Stigsen frataget kanslerembedet og måtte flygte ud af landet, først til Norge, senere til Frankrig. Både hans private gods og bispestolens gods blev inddraget og besat af daværende konge, Erik Plovenning. Niels Stigsen døde i Clairvaux, et fransk Cistercienser-kloster, den 24. september 1249.

Da vi ingen konkrete oplysninger har om Niels Stigsen, indtil han i 1225 udnævnes til biskop, bortset fra, at han er søn af Stig Tokesen Galen, bliver han det »svage led« i slægtens kæde. P. H. Lauritsen henviser til Adelsårbogen 1926 side 3, hvorfra han citerer følgende: »En slægtsforbindelse mellem den yngre Hvideslægt og Gyldenstjerneerne må sikkert søges i tiden før Marsk Stig (der døde 1293), medens Porserne nedstammer fra en af marskens yngre sønner, idet Stig-navnet går igen i dem begge.«

P. H. Lauritsen fortsætter: »Det vides, at Erik Nielsen Gyldenstjerne (næste slægtled), der levede i 1200-tallet var af Hvideslægten. Af hans efternavn Nielsen fremgår, at faderens fornavn var Niels. Ved grundige undersøgelser angående Hvideslægten, viste det sig, at der i 1200-tallet kun fandtes én med fornavnet Niels, nemlig Niels Stigsen (1180-1249), det må derfor næsten anses for givet, at Niels Stigsen var Erik Nielsens fader.

Niels Stigsen må da på et tidspunkt have været gift med en af Gyldenstjerne-døtrene fra Aagaard, eftersom Erik Nielsen tillige bar efternavnet Gyldenstjerne og blev ejer af Aagaard ved Fjerrikslev.«<sup>83</sup>

Om Erik Nielsen Gyldenstjerne oplyses kun, at han ejede Aagaard samt Store Restrup sydvest for Aalborg og Eskjær i Salling. Hans søn Niels Eriksen Gyldenstjerne, var gift med Edle Saltensee. De ejede Aagaard og Aggersborg, begge beliggende i Hanherred samt Store Restrup og Eskjær.

Deres næstældste søn, Jacob Nielsen Gyldenstjerne, overtog Eskjær. Senere gik den i arv til dennes søn, Niels Jacobsen Gyldenstjerne, hvis hustru hed Mette.

En datter af sidstnævnte ægtepar, Inger Nielsdatter Gyldenstjerne, blev gift med Niels Qvie til Qviesgaard i Fabjerg ved Lemvig. Deres søn, Poul Qvie, arvede Qviesgaard. Hustruens navn er ukendt; men deres datter, Maren Poulsdatter Qvie, blev gift med Christen Jepsen Hvid, der bl.a. ejede Trabjerggaard i Borbjerg ved Holstebro. Det var også Poul Qvies søn, Jes Qvie, der i sin tid var lensmand på Riberhus og gift med Margrethe Qvie.

Maren Poulsdatter Qvie og Christen Jepsen Hvids søn, Jep Christensen Hvid, arvede Trabjerggaard. Og med deres søn, Anders Jepsen Hvid, er vi så tilbage i Abildtrupgaard.

Det skal bemærkes, at sidstnævnte generationers Hvid-navn stammede fra Christen Jepsen (Ipsen) Hvids fader, Ib Hvid, der ejede Trabjerggaard i begyndelsen af 1400-tallet. Det er dog usikkert, om slægten selv brugte navnet.

Skjalm Hvide-slægten betegnes i dag som forlængst uddød, hvilket må tilskrives afbrydelsen af de genealogiske mandslinier. Stamtavler har hidtil kun omfattet efterkommere gennem mandsled. Døtre må medtages, men ikke deres børn, uanset om det er drenge eller piger.<sup>84</sup>

Da ethvert menneske er en frugt af begge forældre, med samme antal kromosomer (bærere af arveegenskaber) fra hver, forekommer det mig mest logisk at betragte alle slægtforbindelser mellem fader-søn/datter og moder-datter/søn som ligeværdige.

Oversigterne i denne bog er blot et forsøg på, så overskueligt

som muligt, at vise spændvidden i vor slægt med Anders Jepsen Hvid og Abildtrupgaard som udgangspunkt.

I dette forløb mangler der dog stadig nogle led, nemlig forbindelsen mellem Edel Andersdatter, gift med Jens Pedersen, Gimsinggaard, og Ane Nielsen, gift med Christen Christensen, Abildtrup Nedergaard. Disse led skal derfor kort omtales i det følgende.



# Slægtsforbindelsen

## Edel Andersdatter/Jens Pedersen og Ane Nielsen/Christen Christensen

Edel Andersdatter og Jens Pedersen boede på Gimsinggaard, men ejede bl.a. også Graasand og Høstrupgaard i Haderup, som Edel havde arvet efter sine forældre.

De fik fire børn: Mourids, Peder, Ingerd og Anne. Jens Pedersen døde, mens børnene endnu var små, og Edel Andersdatter giftede sig ret hurtigt igen. Hendes nye mand forsøgte ved list at få forleningen på Gimsinggaard; men bedrageriet blev afsløret.

Den yngste datter, Anne Jensdatter (ca. 1540-1616), blev gift med Søren Christensen fra Sparkær, nordvest for Viborg. De arvede Graasand og Høstrupgaard, hvor de bosatte sig. Her voksede en børneflokk op, omfattende otte navngivne sønner og en datter, hvis navn er ukendt. I begyndelsen af 1600-tallet deltes Høstrupgaard mellem nogle af sønnerne, mens sønnen Mads fik Graasand, hvor Søren Christensen også tog ophold efter 1616. Anne Jensdatter er formodentlig død før eller omkring dette tidspunkt.

Navnet på Mads Sørensens hustru kendes ikke; men fra en retssag vides, at hun havde en søster ved navn Bennet Jensdatter.<sup>85</sup>

Mads Sørensens datter Kirsten (ca. 1619-1680), blev gift med Christen Jensen fra Over Simmelkjær i Ørre sogn. Det formodes, at han og Kirsten Madsdatter var søskendebørn.<sup>86</sup> De ejede Vestergaard i Over Simmelkjær.

Deres søn, Laurids Christensen (ca. 1670-1722), giftede sig med Mette Pedersdatter fra Bjødstrup ved Hammerum. Mettes fader, delefoged Peder Jørgensen, nedstammede også fra Anders Jepsen Hvid, gennem dennes ældste datter, Kirstine Andersdatter, i hendes ægteskab med Jacob Bertelsen.<sup>87</sup>

Mette og Laurids Christensen boede først i Gjellerup, men flyttede i 1702 til Bjødstrupgaard, hendes barndomshjem, som de købte halvpart i. De var desuden medejere af andre gårde i Bjødstrup.

Ægteparrets yngste søn, Thomas Lauridsen, født i 1720, blev i 1752 gift med Karen Jensdatter, datter af Jens Lassen i Øster Sivebæk i Tjørring. De må have overtaget hendes hjem, da deres søn Laurids, også ses boende her.

Laurids Thomsen, Øster Sivebæk, giftede sig med Ane Jensdatter fra Pedersgaard i Tjørring. De ejede angiveligt to gårde i Sivebæk.

Ane og Laurids Thomsens søn, Niels Lauridsen, blev den 27. september 1822 gift med Marie Elisabeth Nyboe, datter af Conrad Lundsgaard Nybo i Salholt og hustru Ane Kirstine Schaarup, der tilsyneladende også nedstammede fra Anders Jepsen Hvid.<sup>88</sup> Marie Elisabeth og Niels Lauridsen overtog Salholt.

Det var deres datter, Ane Nielsen, der blev gift med Christen Christensen i Abildtrup Nedergaard.

Hermed afsluttes beretningen om den ældre slægt. En beretning, der ikke er udtømmende, idet mere kunne have været fortalt om mange af de nævnte slægtled og meget stof findes om ikke medtagne slægtslinier.

Da Abildtrup Nedergaards historie er ført frem til vor egen tid, vil det også være naturligt at gøre det for slægtens vedkommende, hvilket sker gennem de følgende efterslægtsoversigter, der dog kun omfatter en del af Abildtrup-slægten.

# Efterkommere af Christen Christensen og Ane Nielsen, Abildtrup Nedergaard 1834-1869

For at skabe kontinuitet mellem Jens Abildtrups bog Slægten Abildtrup og den efterfølgende oversigt, bevares den i nævnte bog anvendte systematik, efter hvilken Christen Christensen har betegnelsen A4.

Nekrolog-uddragene er, hvor intet nævnes, fra lokale aviser, overvejende Herning Avis, Herning Folkeblad og Ringkøbing Amts Dagblad. Adoptionsforhold angives kun, hvor skriftlige oplysninger herom foreligger.

- A4. Christen Christensen, f. 27. oktober 1805, død 20. marts 1879. Gift. 11. oktober 1844 med Ane Nielsen, f. 8. januar 1826, død 27. april 1860. (Se side 76).  
Børn: B1-B5.
- B1. Christen Christensen, f. 1. august 1846, død 12. maj 1906. Gift 16. april 1869 med Christine Jensen, f. 21. juli 1849, død 30. august 1887. Gift 2. g. 30. oktober 1891 med Else Marie Nielsen, f. 6. februar 1861, død 18. juni 1929. (Se side 85).  
Børn i 1. ægteskab: C1-C9; i 2. ægteskab: C10-C14. Alle børnene hed oprindeligt Abildtrup Christensen, men fik senere Christensen slettet.
- C1. Ane Abildtrup, f. 15. marts 1870, død samme dag.
- C2. Jens Abildtrup, f. 27. juni 1871, død samme dag.
- C3. Ane Abildtrup, f. 30. juli 1872, død 4. juli 1926. Gift 11. november 1892 med Poul Nørgaard Nielsen (s. af Edel og Niels Poulsen Nielsen, Timring), f. 30. januar 1863, død



*Johan Engelbrecht og Ane Nielsen med børnene.*

26. marts 1897; overtog ejendommen Virkelyst, som blev udstykket til dem fra Abildtrup Nedergaard. Gift 2. g. 2. november 1900 med Johan Engelbrecht Nielsen (s. af Kristiane og Kristen Nielsen, Brikshus), f. 26. marts 1878. Efter at have overdraget Virkelyst til den yngste søn, flyttede Johan E. N. til Elkjær i Timring og giftede sig med Birgitte Elkjær. Børn i 1. ægteskab: D1-D2; i 2. ægteskab: D3- D4.

- D1. Kristine Abildtrup Nielsen, f. 27. oktober 1893, død 3. marts 1983. Gift 18. oktober 1918 med Jens Andersen Prangsgaard Skov (s. af Jensine og Berthel Skov Madsen), f. 15. februar 1892; overtog barndomshjemmet, Skovgaard, i Barde; genopbyggede den efter en brand i 1922; byggede i 1938-39 beboelsesejendommen H. C. Ørstedesvej 44-46 i Herning, hvortil de flyttede. Skovgaard blev drevet ved bestyrer, indtil gården blev solgt 1942. Jens Skov, der nu bor i Hørgaarden i Risskov, er en meget aktiv pensionist og god fortæller, har bl.a. skrevet erindringer fra barndoms- og ungdomstiden, skriver også artikler til det stedlige pensionistblad, f.eks. om »Høstmetoder gennem tiderne«. Børn: E1-E4.

- E1. Signe Birthe Skov, f. 8. februar 1920; dameskrædder; 1941-49 direktrice på systuer i Holstebro og Aarhus samt på kjolefabrik i Herning. Gift 24. juli 1948 med Knud Vilhelm Jensen (s. af Knud Tage Jensen og Martine, f. Mortensen, Kappel), f. 29. juli 1923; udd. landmand; skotøjsfabrikant i Vejle 1948-86; købte i 1966 gården Thygesminde og i 1968-69 Stensgaard og Stenderupgaard, Sdr. Stenderup; gårdene drives som et samlet landbrug. Bor på Stenderupgaard.  
Børn: F1-F3.
- F1. Steen Birger Skodborg Jensen, f. 23. marts 1949; bygningskonstruktør BTH, Horsens 1973; driftleder på skotøjsfabrikken Sparta, Vejle 1974-81; medejer og driftleder af landbruget Thygesminde, Stensgaard og Stenderupgaard siden 1981. Gift 21. marts 1970 med Sonja Nielsen (d. af Laurits Kristian Nielsen og Erna Chatarina, f. Rasmussen, Vejle), f. 21. februar 1948; udd. kontorassistent og sygehjælper. Bor på Thygesminde.  
Børn: G1-G3.
- G1. Martin Skodborg Jensen, f. 14. juli 1970.
- G2. Jakob Skodborg Jensen, f. 21. februar 1973.
- G3. Anne Mette Skodborg Jensen, f. 14. november 1982.
- F2. Bente Skodborg Jensen, f. 3. maj 1953; handelseksamen; ansat i EDB-firma, derefter ejer af Hækkebøllegaard, Fyn 1978-83. Gift. 7. juni 1974 med Michael Selmer Thomsen, ægteskabet opløst 1978. Gift 10. december 1983 med Oluf Juhl (s. af Hans Christian Juhl og Frissine Winther, f. Jensen), f. 17. marts 1951; proprietær; gennemgået driftlederkursus og haft landsbrugsfaglige ophold i Frankrig, Australien og Canada. Overtog i 1977 fødegården Lykkesgaard, Sdr. Stenderup, hvor han er 3. generation.  
Børn: G1-G4.
- G1. Tine Charlotte Skodborg Jensen, f. 24. juni 1969.
- G2. Catharina Skodborg Jensen, f. 18. maj 1975.
- G3. Anne-Louise Skodborg Juhl, f. 17. marts 1984.
- G4. Josephine Skodborg Juhl, f. 26. oktober 1986.
- F3. Susanne Skodborg Jensen, f. 23. august 1957; erhvervsproglig korrespondent 1978; personalechef i Tjæreborg

Rejser med ansvar for uddannelse og ansættelse af rejseledere. Bor i Esbjerg.

E2. Anna Skov, f. 11. februar 1923; tandlægeeksamen 1947, privat tandlægepraksis til 1963, derefter ansat ved Aarhus kommunale Børnetandpleje. Gift 23. oktober 1954 med Vagn Jørgen Kjeldsen (s. af Niels Kjeldsen og Maren, f. Madsen), f. 7. maj 1920; Civilingeniør 1947, afdelingsingeniør ved Jysk Telefon A/S. Bor i Risskov.

Børn: F1-F3.

F1. Niels Ole Kjeldsen, f. 14. juni 1955; akademiingeniør (elektronik og EDB) 1978. Gift 7. juli 1979 med Anette Jensen (d. af Ejnar Sigurd Jensen og Clara Erna, f. Rasmussen), f. 4. februar 1955, sygeplejerske. Bor i Virum.

Børn: G1-G2.

G1. Thomas Kjeldsen, f. 29. april 1982.

G2. Lisbeth Kjeldsen, f. 7. februar 1986.

F2. Poul Jørgen Kjeldsen, f. 17. juli 1957; akademiingeniør (svagstrøm), 1981. Bor i Charlottenlund.

F3. Lene Birgit Skov Kjeldsen, f. 29. juni 1961; elektroniktekniker 1985. Gift 19. november 1988 med Per Hvid Jensen (s. af Villy Høg Møller og Tova, f. Steiner), f. 23. februar 1961; bankassistent. Bor i Aabyhøj.

E3. Edel Maria Skov, f. 5. maj 1927; korrespondent; ansat ved Kirkernes Verdensråd i Geneve, Schweiz. Gift 29. marts 1956 med Arthur Streich, f. 26. februar 1926; møbelsnedker.

Børn: F1-F2.

F1. Anita Christiane Streich, f. 8. august 1960; 1. del af lægeeksamen 1986, skiftet til tandlægestudiet.

F2. Marc Eric Streich, f. 8. juli 1963; studerer geologi og jura.

E4. Christian Nørgaard Skov, f. 6. maj 1927; havde købmandsforretning i Haunstrup 1952-74, købte Hinge Overgaard ved Silkeborg 1976. Gift 12. oktober 1957 med Ninna Petrine Marie Overby (d. af Rasmus Overby og Laura Nielsine, f. Olesen, Hinge), f. 3. september 1932.

Børn: F1-F2.

F1. Peder Overby Skov, f. 13. marts 1959; bygningstekniker.

F2. Lone Overby Skov, f. 20. december 1961; lærerstuderende.

- D2. Pouline Nørgaard Nielsen, f. 27. februar 1897, død 25. april 1930. Gift 6. juli 1923 med Laurids Christian Lauridsen (s. af Lars Chr. Lauridsen, Rind), f. 17. maj 1895, død 7. maj 1966; ejer af gården Risvig i Skærbæk; Nr. Vium.  
Børn: E1-E2.
- E1. Anna Abildtrup Lauridsen, f. 8. maj 1924, død 17. august 1933.
- E2. Elna Margrethe Lauridsen, f. 28. september 1926; ansat på plejehjemmet Bakkely i Videbæk; har været i bestyrelsen for KFUK og for Indre Missions samfund i Videbæk, er i bestyrelsen for DMS- kvindekredsen og medlem af menighedsrådet i Videbæk. Gift 29. oktober 1948 med Ejner Bang (s. af Laurids Bang og Marie, f. Frølund, Vorgod), f. 5. september 1921; fodermester i Fiskbæk, havde derefter en ejendom i Ejstrup, solgte denne i 1965 og købte en gård i Opsund, som blev overtaget af datteren og svigersønnen i 1984; har været i bestyrelsen for brugsforeningerne i Astrup og Opsund. Bor i Videbæk.  
Børn: F1-F4.
- F1. Poul Erik Bang, f. 25. september 1949; maskinsmed. Gift 23. september 1978 med Sonja Enevoldsen (d. af Ketty og Jørgen Enevoldsen, Ringkøbing), f. 31. juli 1953; butiksassistent. Bor i Videbæk.  
Barn: G1.
- G1. Martin Bang, f. 7. juni 1984.
- F2. Henning Bang, f. 28. september 1952; svejser. Gift 14. juni 1980 med Birgit Lindtofte, f. 29. februar 1952, tresproglig korrespondent. Bor i Videbæk.  
Barn: G1.
- G1. Henrik Lindtofte Bang, f. 15. juni 1984.
- F3. Allan Bang, f. 23. januar 1958; tømrersvend. Gift 5. maj 1982 med Else Marie Heltoft (d. af Rune Heltoft og Hilda, f. Mouridsen), f. 2. februar 1961; bankassistent. Bor i Videbæk.
- F4. Lisbeth Bang, f. 6. november 1961; husmoder. Gift 26. maj 1984 med Aksel Plougmann Knudsen (s. af Henry Knudsen og Hanne Kathrine, f. Plougmann Nielsen, Ryde, Vinderup), f. 30. april 1958; overtog Lisbeths barndomshjem i

1984, solgte den senere og har nu en præstegårdsforpagtning i Husby.

Børn: G1-G2.

- G1. Michael Bang Knudsen, f. 26. februar 1985.
- G2. Carina Bang Knudsen, f. 24. november 1986.
- D3. Poul Nørgaard Nielsen, f. 4. januar 1902, død 23. maj 1930; måtte afbryde læreruddannelse på grund af sygdom.
- D4. Christian Engelbrecht Abildtrup Nielsen, f. 31. august 1907, død 22. oktober 1967; ejer af Virkelyst. Gift 28. oktober 1932 med Bodil Kirstine Mølby, f. 17. september 1898, død 6. september 1984. I 1959 solgte ægteparret Virkelyst og flyttede til Herning.  
Børn: E1-E6.
- E1. Sonja Irene Engelbrecht Nielsen, f. 30. november 1933; kontorassistent. Gift 7. oktober 1961 med Jørgen Zander (s. af Kaj Jensen og Margrethe, f. Zander), f. 6. maj 1933; siden 1974 ejer af agenturfirmaet Gottfred Zander og Co., København.
- E2. Anna Engelbrecht Nielsen, f. 23. marts 1935; studerende (voksenundervisning). Gift 7. august 1971 med Niels Storgaard Nyby (s. af Anna og Jørgen Nyby), f. 7. august 1938 chauffør. Bor i Herning.
- E3. Poul Erik Engelbrecht Nielsen, f. 1. marts 1936; renovationsarbejder. Gift 27. december 1969 med Ellen Viig Jørgensen, f. 14. oktober 1941. Bor i Herning.  
Børn: F1-F2.
- F1. Susanne Engelbrecht Nielsen, f. 1. maj 1970.
- F2. Lone Engelbrecht Nielsen, f. 15. juni 1972.
- E4. Inga Engelbrecht Nielsen, f. 24. august 1937; handelseksamen, uddannet boghandlermedhjælper, bogholder. Gift 7. juli 1962 med Johannes Immanuel Tolstrup (s. af Elvin Marinus Tolstrup og Ane Margrethe, f. Andersen), f. 25. august 1929; tekstilarbejder. Bor i Ikast.  
Børn: F1-F2.
- F1. Jane Tolstrup, f. 14. februar 1970; gymnasieelev.
- F2. Flemming Tolstrup, f. 1. september 1971; skoleelev.
- E5. Egon Engelbrecht Nielsen, f. 4. maj 1939; maskinarbejder. Gift 30. januar 1965 med Inger Marie Fløe Birkholm (d. af



Marie og Palle Fløe Birkholm), f. 10. juni 1942; ekspedient.  
Bor i Gjellerup.

Barn: F1.

- F1. Steen Engelbrecht Nielsen, f. 21. marts 1966.
- E6. Elly Engelbrecht Nielsen, f. 1. oktober 1940, død 2. februar 1941.
- C4. Kirsten Marie Abildtrup, f. 2. oktober 1874, død samme dag.
- C5. Karen Abildtrup, f. 25. februar 1878, død 6. december 1950. Gift 20. november 1902 med Jens Peter Bækgaard (s. af Mette og J. Bækgaard Jørgensen, Tanderupkær), f. 25. februar 1878, død 5. december 1950; gårdejer i Vorgod Østerby; var bl.a. fomand for Rimmerhus Mejeri og for Videbæk og Omegns Landboforening, medstifter af og formand for Vorgod Sogns Mergelselskab 1911, medlem af Vorgod sogneråd, skolekommission og menighedsråd, formand for repræsentantskabet for Folkebanken for Herning og Omegn, formand for Bølling m.fl. Herreders skatteråd, medlem af Landstinget, af Overskyldrådet, af Rigsretten 1947 og af forretningsudvalget for Skjernkredsens Venstrevælgerforening; Ridder af Dannebrog. I nekrologer over ægteparret beskrives J. P. Bækgaard som en stilfærdig personlighed, der fremførte spørgsmål og synspunkter på baggrund af viden og indsigt. Karen Bækgaard beskrives som en hjemmets kvinde, der formåede at forvalte det ansvar, som blev pålagt hende: At være børnene en god moder og en god støtte for en mand med mange offentlige pligter. I maj 1945 afstod de gården til sønnen Aage og flyttede til Kibæk sammen med datteren Marie; på dette tidspunkt havde de mistet deres tre ældste børn. Karen og J. P. Bækgaard, der var født samme dag og døde med en dags mellemrum, blev begravet på Vorgod kirkegård den 11. december 1950.  
Børn: D1-D5.
- D1. Jens Bækgaard, f. 19. juli 1905, død 18. februar 1933.
- D2. Christian Abildtrup Bækgaard, f. 5. august 1907, død 25. juni 1929.



*J. P. og Karen Bækgaard med børnene omkr. 1920-21.*

- D3. Mette Kristine Abildtrup Bækgaard, f. 16. januar 1912, død 17. november 1928.
- D4. Aage Herman Bækgaard, f. 11. april 1914, død 8. juli 1988; elev på Rønde Højskole, landbrugsfaglig linie; overtog barndomshjemmet i 1945; var medlem af repræsentantskabet for Folkebanken for Herning og Omegn og senere for Midtbank, var i bestyrelsen for Vorgod Venstrevælgerforening og for Blaa Kors samt aktivt medlem af Kristelig Lytter- og Fjernseerforening; Aage Bækgaard er karakteriseret som en stilfærdig hjemmets mand, interesseret i kirke- og menighedsarbejde, kendt for sin humor og sin kærlighed til og omsorg for familien. Gift 10. juni 1945 med Gudrun Søndergaard Nielsen (d. af Niels Jakob Nielsen og Elna Sofie, f. Jensen, Abildtrup), f. 9. juni 1923; aktiv medarbejder i Yola-børnekreds og Kvindekredsen i Vorgod Østerby. I foråret 1988 flyttede Gudrun og Aage Bækgaard til Vorgod by og en søn overtog gården.  
Børn: E1-E5.
- E1. Jens Christian Abildtrup Bækgaard, f. 21. august 1949; elev på Nr. Nissum Efterskole og Hammerum Landbrugsskole; købte gården Engholm i Vildbjerg november 1971. Gift 21. august 1971 med Elna Stampe Jensen (d. af Otto Stampe Jensen og Anna, f. Christensen, Arnborg), f. 2. december 1949; hospitalslaborant, ansat ved sygehuset i Holstebro.  
Børn: F1-F5.
- F1. Sten Jakob Bækgaard, f. 21. februar 1972.
- F2. Sven Otto Bækgaard, f. 5. august 1973.
- F3. John Aage Bækgaard, f. 19. januar 1976.
- F4. Lene Kirstine Bækgaard, f. 14. juni 1979.
- F5. Elin Sofie Bækgaard, F. 27. juli 1985.
- E2. Marie Abiltrup Bækgaard, f. 23. september 1952; sygeplejerske, arbejdet som hjemmesygeplejerske. Gift 3. marts 1973 med Ejvind Frank Madsen (s. af Oscar Gylling Madsen og Ane Marie, f. Væggemose, Aulum), f. 25. marts 1951; murer, har murer- og entrepenørvirksomhed i Vildbjerg.  
Børn: F1-F4.
- F1. Lynge Bækgaard Madsen, f. 13. april 1976.
- F2. Mette Bækgaard Madsen, f. 9. maj 1978.

- F3. Preben Bækgaard Madsen, f. 26. maj 1981.
- F4. Karen Bækgaard Madsen, 26. maj 1981.
- E3. Niels Peder Bækgaard, f. 7. april 1954; handelsskole, tekn. eksamen, EDB-kursus; lagerekspedient; overtog barndomshjemmet 1. juli 1988. Gift 4. juni 1988 med Ingelis Pedersen (d. af Martin Ove Pedersen og Elna f. Andersen, Strandby v. Frederikshavn), f. 10. juni 1960; handelseksamen, HF-kursus, arbejdet på Strandby Sømandshjem; pædagogmedhjælper.
- E4. Anna Margrethe Bækgaard, f. 2. august 1957; handelsskoleeksamen, uddannet blomsterdekoratør; arbejdet på Strandby Sømandshjem og plejehjemmet, Klokkebjerg, Skjern. Gift 30. december 1987 med Henrik Søgaard Jørgensen (s. af Jørgen Søgaard Jørgensen og Myrna Wolf Nielsen, Esbjerg), f. 9. november 1961; missionærmedhjælper i Skjern. Både Anna og Henrik har arbejdet på Sømandshjemmet i Holsteinsborg og været elever på Børkop Højskole. Bor i Skjern.
- E5. Jørgen Christian Bækgaard, f. 3. maj 1963; lagerekspedient. Forlovet 28. maj 1988 med Tina Kristensen (d. af Bent Kristensen og Hanne, f. Christensen, Ahle), f. 10. marts 1968; student.
- D5. Marie Abildtrup Bækgaard, f. 19. oktober 1916, død 8. juli 1949; skatterådsassistent.
- C6. Christen Abildtrup, f. 29. december 1879, død 30. december 1879.
- C7. Christen Abildtrup, f. 7. januar 1882, død 22. november 1926; ejer af Abildtrup Nedergaard. Gift 11. oktober 1906 med Nielsine Pedersen (d. af Petrine og Svend Pedersen), f. 19. august 1883, død 1. marts 1958. (Se side 95).  
Børn: D1-D9.
- D1. Kristine Abildtrup, f. 21. juli 1907, død 19. november 1970; elev på Børkop Højskole. Gift 1. april 1930 med Bendt Faurby Madsen (s. af Susanne Marie og Niels Faurby Madsen, Spjald), f. 4. maj 1899; ejer af Søndergaard i Ejstrupholm; har været medlem af bestyrelsen for Ejstrup Mejeri, medlem af Ejstrup sogneråd, formand for menighedsråd og Indre Missions samfund i Ejstrupholm. I 1960 flyttede



*Christen og Nielsine Abildtrup med børnene 1922. Indsat t.v. Ernst 1927.*

ægteparret til Herning efter at have afstået gården til en søn. Siden 1984 har Bendt Madsen boet på plejehjemmet Højbo i Arnborg.

Børn: E1-E5.

- E1. Marie Abildtrup Madsen, f. 12. september 1932; elev på Haslev Husholdningsskole; har været i bestyrelsen for Husholdningsforeningen og for Indre Missions samfund i Ejstrupholm. Gift 18. juli 1957 med Svend Aage Jørgensen (s. af Søren Peter Kristian Jørgensen og Johanne Margrethe, f. Jensen, Ejstrupholm), f. 21. marts 1917; elev på Rønde Højskole og på landbrugsskole; forpagtede fødegården, Tykskovgaard, i 1949 og overtog den i 1952; har været medlem af Ejstrup sogneråd, formand for Ejstrup Andelsmejeri og for Nr. Snede-Ejstrup Spare- og Laanekasse samt i bestyrelsen for andelskartoffelfabrikken Midtjylland i Brande i 25 år. Afstod gården til en søn i 1986, men bor der stadig.

Børn: F1-F2.

- F1. Peter Abildtrup Jørgensen, f. 21. januar 1959; landbrugsuddannet med bl.a. ½ års ophold i Canada efterfulgt af

- ophold på Borris Landbrugsskole og Hammerum Landbrugsskole. Overtog Tykskovgaard 1. august 1986.
- F2. Jens Abildtrup Jørgensen, f. 19. januar 1967; elev på Rønde Ungdomsskole og landbrugsfaglig grundskole i Nr. Nissum; efter en tid ved landbruget HF-studerende ved Nr. Nissum Seminarium.
- E2. Christian Abildtrup Madsen, f. 2. april 1934; overtog Søndergaard i 1960; har været i bestyrelsen for Klovborg Andelsmejeri, formand for Ejstrup Brugsforening, i bestyrelsen for Indre Missions samfund i Ejstrupholm samt medlem af menighedsrådet. Gift 26. november 1960 med Lilly Kristensen (d. af Jens Kristian Kristensen og Alma Rigmor, f. Sørensen, Kibæk), f. 11. juni 1937; apoteksdelekttrice; har været formand for KFUK, Indre Missions samfund og skolenævn i Ejstrupholm, er medlem af Ejstrup menighedsråd og Nr. Snede kommunalbestyrelse.  
Børn: F1-F3.
- F1. Ole Abildtrup Madsen, f. 20. marts 1962; har bestået 1. del af jurastudiet ved Aarhus Universitet.
- F2. Finn Abildtrup Madsen, f. 31. august 1964; stud.med. ved Aarhus Universitet. Gift 16. januar 1988 med Margit Kruse Ulriksen (d. af Hans Ulriksen og Martha, f. Kruse, Sædding), f. 16. marts 1966; sygeplejeelev i Aarhus.
- F3. Lene Abildtrup Madsen, f. 4. august 1968; lærerstuderende ved Nr. Nissum Seminarium.
- E3. Elna Abildtrup Madsen, f. 28. juni 1937; uddannet barneplejerske, nu designer og systueleder; har været i bestyrelsen for Indre Missions samfund i Videbæk. Gift 29. juni 1963 med John Toustrup Knudsen (s. af Jens Peder Krogh Knudsen og Kirstine, f. Toustrup, Videbæk), f. 26. august 1938; handelsuddannelse; havde købmandsforretning i Videbæk i otte år. Sideløbende hermed startede ægteparret i 1966 fabrikation af børnetøj; solgte forretningen i 1973 og fortsatte fabrikationen af børnetøj i nybygget fabrik under firmanavnet Vestjysk Børnemode. John Knudsen har været medlem af menighedsrådet, er kasserer for Indre Missions samfund i Videbæk.  
Børn: F1-F3.

- F1. Jette Abildtrup Knudsen, f. 26. maj 1964; udd. bankassistent; p.t. syerske. Gift 6. juni 1987 med Kim Hauge Kirkegaard (s. af Kristian Kirkegaard og Ruth, f. Hauge, Spjald), f. 11. marts 1965; repræsentant i firmaet Vestjysk Børnemode. Bor i Herning.
- F2. Anne Christine Abildtrup Knudsen, F. 23. september 1973, død 18. december 1973.
- F3. Jakob Abildtrup Knudsen, f. 15. december 1975.
- E4. Signe Abildtrup Madsen, f. 20. december 1943; sekretæruddannelse; landhusmoder; har været i bestyrelsen for KFUM og K, for Unge Hjem og for DMS-børnekredsen, er i bestyrelsen for Indre Missions samfund i Ejstrupholm og for Vrads Herreds Husholdningsforening. Gift 18. marts 1967 med Peter Jørgen Svendsen (s. af Ditlev Osvald Svendsen og Kathrina Maria, f. Jessen, Ejstrupholm), f. 4. december 1944; ejer af Ejstrup Storgaard; har været i bestyrelsen for Unge Hjem, er i bestyrelsen for Dyrenes beskyttelse i Vejle Amt.  
Barn: F1.
- F1. Anders Abildtrup Svendsen, f. 21. juni 1968; landbrugsuddannelse.
- E5. Erik Abildtrup Madsen, f. 3. januar 1949; efter nogle år ved landbruget uddannet til registreret revisor; ansat ved Aarhus skattevæsen. Gift 28. juli 1973 med Susanne Margret Schiering (d. af Fritz Schiering og Margret, f. Fleck, Schlesvig), f. 16. december 1950; socialpædagog; stedfortrædende forstander på døgninstitutionen Birkebakken i Brabrand. Begge ægtefæller er frivillige medlemme på familieejere på Pindstrup- centret på Djursland, et fritidscenter for handicappede og ikke- handicappede børn og unge. Bor i Trige.  
Børn: F1-F2.
- F1. Tina Abildtrup Madsen, f. 19. juni 1975.
- F2. Bjarke Abildtrup Madsen, f. 15. maj 1979.
- D2. Petrine Abildtrup, f. 27. maj 1909; elev på Nr. Nissum Højskole; i mange år plejerske på Kibæk Hvilehjem, men måtte opgive arbejdet p.gr. af sygdom. Siden 1967 boet på Vorgod Plejehjem.
- D3. Christen Abildtrup, f. 25. november 1910, død 5. juni 1928.

- D4. Svend Abildtrup, f. 7. august 1912, død 24. september 1987; ejer af Abildtrup Nedergaard. Gift 8. september 1937 med Kirsten Marie Kristiansen (d. af Kristian Kristiansen og Ane, f. Jensen, Sdr. Felding), f. 2. april 1915. Bor i Barde. (Se side 108).  
Børn: E1-E4.
- E1. Christian Abildtrup, f. 23. november 1941, død 3. december 1941.
- E2. Krista Nielsine Abildtrup, f. 16. februar 1945; sygeplejerske, ansat ved Holstebro Sygehus, medstifter af DMS- børnekreds i Maabjerg. Gift 11. marts 1967 med Børge Holdgaard (s. af Peder Christian Holdgaard og Elna Jensen, f. Vestergaard, Vinderslev), f. 29. oktober 1939; sygeplejerske, videreuddannelse ved Danmarks Sygeplejerskehøjskole i Aarhus; afdelingssygeplejerske ved Holstebro Sygehus; medlem af og i en del år formand for Birkelundskolens skolenævn. Begge ægtefæller har været i bestyrelsen for Unge Hjemms bevægelse i Holstebro, senere for amtskredsen og siden 1983 for Unge Hjemms landsbevægelse; medstifter af Kirkens Korshærs genbrugsbutik i Holstebro.  
Børn: F1-F2.
- F1. Karin Holdgaard, f. 15. februar 1968; handelsstudent fra Holstebro Handelsgymnasium, ansat som indkøbselev hos Schou Isenkram A/S, Vamdrup.
- F2. Ole Holdgaard, f. 8. maj 1973.
- E3. Bent Christian Abildtrup, f. 15. september 1948; har været elev på Nr. Nissum Efterskole og Hammerum Landbrugsskole; ejer af gården Neb i Vildbjerg; medlem af Trehøje Y-men's Club og i udvalget for Unge Hjem i Vildbjerg. Gift 27. maj 1972 med Irene Marie Andersen (d. af Mads Andersen og Karen, f. Olesen, Vorgod), f. 13. marts 1951.  
Børn: F1-F3.
- F1. Christian Abildtrup, f. 9. januar 1974.
- F2. Linda Abildtrup, f. 7. juli 1976.
- F3. Henrik Abildtrup, f. 15. april 1980.
- E4. Svend Erik Abildtrup, f. 16. juli 1950; ejer af Abildtrup Nedergaard. Gift 25. oktober 1975 med Mette Haunstrup An-



dersen (d. af Jens Christian Haunstrup Andersen og Anna Elisabeth Kristine, f. Nielsen, Haunstrup), f. 5. juni 1949. (Se side 113).

Børn: F1-F3.

- F1. Anders Abildtrup, f. 25. januar 1978.
- F2. Marianne Haunstrup Abildtrup, f. 20. marts 1980.
- F3. Helene Haunstrup Abildtrup, f. 9. juli 1983.
- D5. Dorthea Marie Abildtrup, f. 12. november 1914. Gift 8. marts 1940 med Meier Bang (s. af Laurids Bang Jensen og Marie, f. Frølund), f. 18. maj 1914, død 27. januar 1981. Indtil 1946 boede ægteparret i Skærbæk i Nr. Vium, hvorefter de købte Hvidbjerggaard i Haunstrup. I 1979 solgtes denne, og de flyttede til Snebjerg, hvor Dorthea Bang stadig bor. Meier Bang er blevet karakteriseret som en mand hvis navn der stod respekt om, fordi han i alle livets forhold var ordholdende og reel, og som levende fulgte med i det arbejde, der udgik fra Indre Mission.
- D6. Jens Ejner Abildtrup, f. 13. maj 1918, død 2. februar 1954; elev på Nr. Nissum Højskole; købte ejendommen Hedevang i Abildtrup i 1944; har været i bestyrelsen for KFUM og for Indre Missions samfund i Vorgod; er blevet betegnet »som en mand, der havde orden i sit hjem, i sin økonomi og i sit gudsforhold, og som i sine få år som selvstændig landmand, fik lov at udrette lige så meget, som mange almindeligvis gør i hele deres livsgerning.« Gift 10. marts 1944 med Anna Kathrine Jørgensen (d. af Jens Pugflod Jørgensen og Maren, f. Hansen, Herborg), f. 24. september 1920; elev på Tommerup Højskole; har været medlem af skolekommissionerne for Rimmerhus og Fjølstervang skoledistrikter; formand for Vorgod kvindekreds, medlem af menighedsrådet og af bestyrelsen for Indre Missions samfund i Vorgod, samt medlem af børneværnet; drev gården videre efter sin mands død indtil 1963. Boede derefter i Snebjerg i nogle år; gift 2. gang med Aksel Robert Christensen, ejer af Abildtrup Overgaard, som nu er overtaget af hans datter og svigersøn og ægteparret er flyttet til Barde.
- Børn (i 1. ægteskab): E1-E3.

- E1. Martha Abildtrup, f. 10. april 1945; sygeplejerske, ansat ved Hillerød Centralsygehus. Gift 22. juni 1968 med Kjeld Hansen (s. af Jørgen Hansen og Louise Wilhelmine, f. Carstensen, Øsby), f. 20. februar 1946; sygeplejerske. Bor i Allerød. Børn: F1-F2.
- F1. Marie Louise Abildtrup Hansen, f. 4. januar 1971.
- F2. Anne Mette Abildtrup Hansen, f. 27. marts 1972.
- E2. Edith Abildtrup, f. 10. juli 1948; sygeplejerske; videreuddannelse ved Danmarks Sygeplejerskehøjskole; siden juli 1985 ledende sygeplejerske i Helle kommune. Gift 2. januar 1972 med Carsten Overgaard (s. af Viggo Overgaard og Gudrun, f. Poulsen), f. 30. januar 1944; udlært boghandlermedhjælper; har haft forskellige stillinger som forlagsassistent og forlagsredaktør; siden 1978 selvstændig boghandler ved køb af Damgaard Jensens Boghandel i Grindsted, nu Overgaard Bøger. Bor i Grindsted. Barn: F1.
- F1. Anne Bitten Overgaard, f. 25. august 1973.
- E3. Ninna Abildtrup, f. 3. maj 1951; bibliotekar. Gift (uændret efternavn) 9. juli 1987 med Erik Johannes Blick Bennetzen (s. af Hans Christian Ramsing Bennetzen og Dorothy, f. Blick, København), f. 16. marts 1947; bibliotekar. Bor i København. Barn: F1.
- F1. Sophie Abildtrup Blick Bennetzen, f. 19. november 1985.
- D7. Anne Abildtrup, født 12. juli 1919; var i mange år husbestyrerinde for sin moder og yngste broder samt mangeårigt medlem af Vorgod KFUK's bestyrelse. Gift 26. februar 1961 med Laurids Alfred Larsen (s. af Kirsten Marie og Jens Anton Larsen), f. 15. marts 1903, død 30. april 1979; var i bestyrelsen for Vorgod Andelskasse, havde en ejendom i Vorgod Østerby, men flyttede i 1964 til Vorgod by, hvor Anne Larsen stadig bor.
- D8. Marie Abildtrup, f. 10. februar 1922; sygeplejerske; undervisende og ledende stillinger ved Odense Sygehus 1962-84.
- D9. Ernst Abildtrup, f. 24. juni 1925; elev på Tommerup Højskole; købte i 1952 ejendommen Aavang ved Barde, solgte den i 1963 og købte derefter Hedevang af svigerinden; af-

stod denne i 1987 og flyttede til Vorgod; har været i bestyrelsen for KFUM og Indre Missions samfund i Vorgod samt medlem af Vorgod menighedsråd og i bestyrelsen for Rimmerhus Mejeri. Gift 16. maj 1959 med Kirsten Marie Kristensen (d. af Niels Laurids Kristensen og Klara Abellone, f. Clausen), f. 11. maj 1928; syerske.

Barn: E1.

- E1. Anette Abildtrup, f. 6. januar 1961; kontoruddannelse, merconomeksamen i virksomhedsøkonomi m.m. Gift 9. juli 1988 med Thorkild Overby (s. af Folmer Haakon Overby og Gerda Sofie, f. Christensen, Dybvad), f. 22. marts 1964; landbrugsuddannet; fodermester på en gård i Ørre. Begge er aktive inden for Indre Missions arbejde. Bor i Sinding.
- C8. Jens Abildtrup, f. 12. maj 1884, død 27. maj 1954; lærereksamen fra Nr. Nissum Seminarium 1907; lærer i Hvingel, derefter førstelærer ved Lomborg nordre Skole indtil han i 1933 tog sin afsked p.gr. af sygdom; har været formand for Lomborg-Rom sygekasse, medlem af Lomborg sogns menighedsråd og af kredsbestyrelsen for Lemvigegnens KFUM og K. Men mest kendt blev han som slægtsforsker og forfatter. Foruden slægtshistorie skrev han også om de religiøse vækkelser i 1800-tallet og lokalhistorie, bl.a. om Vorgod sogn og om vestjysk bondeliv i 1660'erne. Gift 1. april 1909 med Maria Margrethe Møller (d. af Niels Møller og Laura, f. Jeppesen), f. 22. april 1886, død 10. august 1965; lærereksamen fra Nr. Nissum Seminarium 1907; lærer ved Hvingel Skole og Lomborg nordre Skole; formand for KFUK i Lomborg. I 1933 måtte J. A. afbryde lærergerningen p.gr. af sygdom, og ægteparret flyttede til Nr. Nissum, hvor deres nye hjem, Solbakken, var opført på en højtbeliggende grund nabo til højskolen. Her var Maria Abildtrup gennem mange år en elsket søndagsskolelærer, og her renskrev hun sin mands manuskripter på skrivemaskine. Ved hendes død blev der bl.a. skrevet følgende: »Fru Maria Abildtrup havde en statelig skikkelse. Fremfor alt var hendes øjne klare og hendes personlighed levende. Hun var tankeklar og hjertevarm. Hun kunne vurdere. Hun var bibelkyndig. Hun holdt af mennesker og ville gerne forstå og

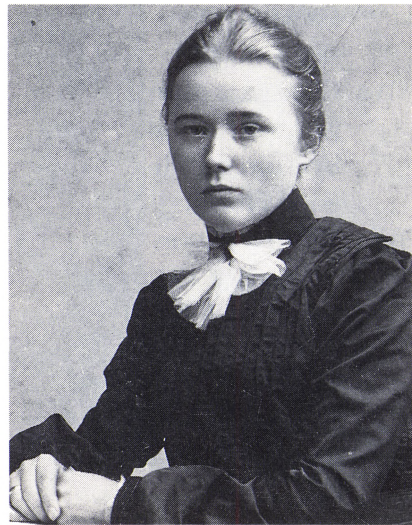


*Maria og Jens Abildtrup.*

hjælpe dem. Og i særdeleshed var hun sin mand en støtte i hans forskningsarbejde og forfatterskab. Det var et stort arbejde, Jens Abildtrup fik udrettet, men uden fra Maria Abildtrups medvirken var det vist ikke lykkedes så godt. Derfor skal hun mindes og takkes for den inspiration, hun gav ham, og den medhjælp, hun var for ham.« (V. Nørlund Christensen i Herning Folkeblad aug. 1965).

- C9. Kirsten Marie Abildtrup, f. 19. september 1886, død 4. juli 1892.
- C10. Christine Marie Abildtrup, f. 13. august 1892, død 9. september 1894.
- C11. Niels Poulsen Abildtrup, f. 12. juli 1893, død 27. juli 1897.
- C12. Christine Marie Abildtrup, f. 22. januar 1895, død 7. oktober 1897.
- C13. Niels Abildtrup, f. 9. august 1897, død 7. september 1971; uddannet på Diakonskolen i Aarhus; opsynsbetjent på Pleje- og Arbejdsanstalten i Mariager; bestyrer på Ny Laurund i Herning. Gift 27. oktober 1935 med Elna Marie Sørensen (d. af Kirstine Marie og Søren Hansen, Støvring), f. 6. december 1908, død 26. juni 1978; blev syg efter barns fødsel i 1944.  
Barn: D1.
- D1. Birthe Marie, f. 2. januar 1944; blev på grund af moderens sygdom senere adopteret af Edel og Vagner Kjær Nielsen,

- Herning, hvis efternavn hun fik; lærer ved Helsingøe Realskole.
- C14. Christian Marius Abildtrup, f. 17. december 1898, død 7. juli 1981; cand.phil. 1923; lagerekspedient, senere forskellige tiltag inden for tekstil- og forsikringsbrancherne. Boede i Herning.
- B2. Kirsten Marie Christensen, f. 23. december 1848, død 17. november 1871. Gift 16. april 1869 med Jens Jensen Abildtrup (s. af Karen Margrethe og Jens Abildtrup Pedersen, Lyngkildegård), f. 17. maj 1845, død 17. februar 1927.  
Barn: C1.
- C1. Ane Jensen, f. 8. november 1871, død 9. december 1892.
- B3. Elisabeth Christensen, f. 17. august 1851, død 20. marts 1857.
- B4. Mette Marie Christensen, f. 25. april 1854, død 22. november 1887. Gift 28. oktober 1873 med svogeren Jens Abildtrup (B2); ejede Bardegaard, byggede senere en ny gård (Kompagnigaarden) og derefter et hus på modsatte side af landevejen, hvor han boede til sin død; var sognefoged og brevsamler. Sidstnævnte job varetog han i 50 år, og i samme tidsrum havde Barde brevsamlingssted til huse i hans hjem. Fik tildelt Dannebrogsmændenes Hæderstegn. Efter Mette Maries død giftede han sig med Mette Kirstine Nielsen.  
Børn: C1-C2.
- C1. Jens Abildtrup, f. 9. juni 1875, død 29. november 1927; lærereksamen fra Nr. Nisum Seminarium; lærer i Ryde, i Troldhede og i Knebel; formand for Knebel menighedsråd og for Knebel-Roelsø Spare- og Laanekasse. Gift 30. december 1902 med Sofie Dorthea Toustrup (d. af P. Toustrup og Karen Marie, f. Jensen), f. 10. februar 1879, død 2. september 1952.  
Børn: D1-D2.
- D1. Jens Aage Abildtrup, f. 25. juni 1905, død 20. september 1979; landinspektørpraksis i Horsens. Gift 16. maj 1930 med Ellen Margrethe Kemnitz (d. af Harald Vilhelm Kemnitz og Bodil Mathilde, f. Olsen), f. 30. oktober 1903; sekretær/sagførerkontor.  
Børn: E1-E2.



*Jens og Sofie Abildtrup.*

- E1. Finn Abildtrup, f. 2. maj 1932, død 27. november 1959; stud.jur.
- E2. Jørgen Abildtrup, f. 9. juli 1936; akademiingeniør; teknisk chef hos Danfoss, Viby. Gift 15. september 1962 med Anni Ettinger (d. af Christian Ettinger og Frida, f. Niederreiter, Schweiz), f. 28. december 1936; sygeplejerske. Bor i Højbjerg.  
Børn: F1-F2.
- F1. Jan Abildtrup, f. 5. maj 1964; cand.odont., tandlæge.
- F2. Susanne Abildtrup, f. 26. marts 1966; cand.odont.
- D2. Karl Peter Abildtrup, f. 23. februar 1907, død 18. juni 1979; cand.mag. i kemi og fysik; adjunkt ved Haslev Gymnasium; ingeniør hos F. L. Smidt, København, med udstationeringer i Brasilien, Tyskland, Frankrig og Estland; derefter lektor ved Ribe Katedralskole.
- C2. Christen Abildtrup, f. 16. maj 1878, død 8. august 1921; lærereksamen fra Nr. Nissum Seminarium; lærer i Halgaard og ved Skjern Byskole samt førstelærer i Debel, Fur; formand for værgerådet og medlem af Dansk Missions-selskabs kredsbestyrelse for Mors og Fur; er beskrevet som en

høj og rank mand, elsket af skolebørnene og respekteret af skoledistrikternes beboere. Gift 28. juni 1907 med Karoline Elise Byskov (d. af Peter Byskov og Maris, f. Madsen, Nygaard v. Lemvig), f. 7. januar 1878, død 11. maj 1952; efter sin mands død flyttede hun sammen med børnene til Lemvig og senere til Viborg.

Børn: D1-D2.

- D1. Jens Holger Byskov Abildtrup, f. 8. december 1908, død 15. august 1967; teologisk embedseksamen; hjælpepræst i Sdr. Bjert; konst. sognepræst i Flødstrup-Ullerslev; hjælpepræst i Værløse og resid. kapellan i Gørding-Vejrup. Gift 21. december 1941 med Alma Paulsen (d. af C. A. Paulsen og Mette Kjerstine, f. Bendixen, Kauslunde), f. 24. januar 1914; efter Jens Holgers død gift med nu afdøde Theodor Severin Pedersen.

Børn (adoptivbørn): E1-E2.

- E1. Ruth Abildtrup, f. 19. november 1949. Gift 31. maj 1968 med Peter Georg Hansen (s. af Henry Georg Hansen og Cathrine Bagger, f. Iversen), f. 18. april 1946; ægteskabet opløst. Bor sammen med Carlo Skaarup Schramm. Købte Ll. Brandborg i Bøvlingbjerg i 1987.

Børn: F1-F4.

- F1. Henning Abildtrup Hansen, f. 3. februar 1969.  
F2. Carsten Abildtrup Hansen, f. 18. august 1970.  
F3. Susanne Abildtrup Hansen, f. 16. januar 1972.  
F4. Annalise Abildtrup Hansen, f. 21. maj 1976.  
E2. Karen Margrethe Dede Abildtrup, f. 25. december 1952; kontorassistent ved DSB. Gift 26. august 1972 med Carsten Pelle Larsen (s. af Carlo Johannes Larsen og Kirsten, f. Andersen), f. 11. december 1951; tømrer. Bor i Kvistgård.

Børn: F1-F3.

- F1. Daniel Abildtrup Larsen, f. 29. oktober 1973.  
F2. Benjamin Abildtrup Larsen, f. 30. august 1976.  
F3. Judith Abildtrup Larsen, f. 17. december 1984.  
D2. Peter Byskov Abildtrup, f. 21. juni 1916; kontoruddannelse; ansat ved politikontoret i Skive 1943-46 og ved forskellige afdelinger inden for fængselsvæsenets administration 1946-51, derefter ved Frederiksberg Politikammer 1951-80. Gift

*Billede nr. 23a-bj  
Karoline Abildtrup  
med Peter og Jens  
Holger, ca. 1918.*

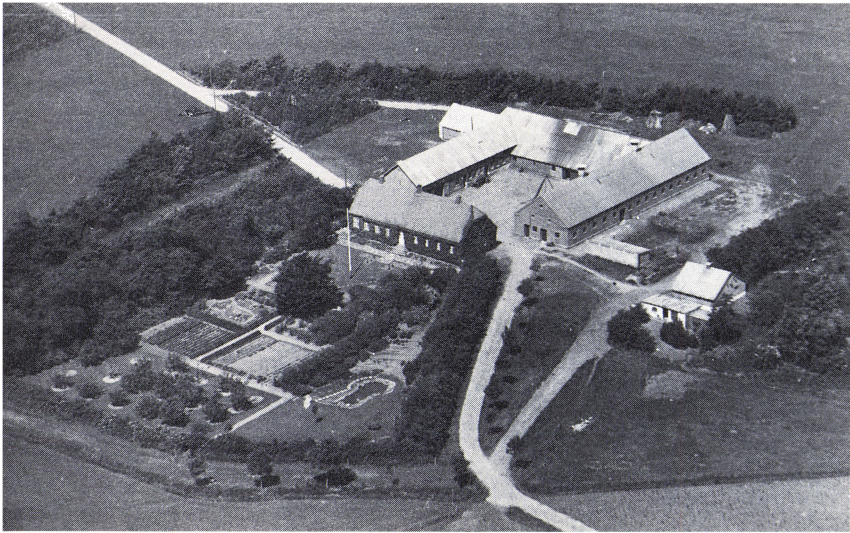


*Christen Abildtrup,  
ca. 1913.*





1. juni 1952 med Kate Sørensen (d. af Søren Ludvig F. Sørensen og Anna Laurine Kirstine, f. Henriksen; København), f. 18. december 1917; sygeplejerske. Bor på Frederiksberg.
- B5. Niels Abildtrup, f. 24. juli 1858, død 12. januar 1930; ejer af Trøstrupgaard i Herborg; byggede et teglværk på et stykke af gårdens jord; beklædte en del tillidsposter, var bl.a. medlem af Den vest- og sønderjyske Kreditforenings repræsentantskab, direktør for Vorgod-Nr. Vium Kommune og Omegns Spare- og Laanekasse, formand for Landboforeningen i Vorgod, Brejning m.fl. sogne og formand for Skjern Banks bankråd. Gift 27. december 1879 med Else Marie Jørgensen (d. af Margrethe og J. Husted Jørgensen, Fjellstervang), f. 16. januar 1858, død 16. april 1936. I 1910 afstod ægteparret gården til en søn og flyttede til Videbæk.  
Børn: C1-C12.
- C1. Christen Abildtrup, f. 31. januar 1881, død 4. maj 1970; ejer af Trøstrupgaard; medlem af Nr. Vium- Herborg sogneråd og af menighedsrådet, medlem af Den vest- og sønderjyske Kreditforenings repræsentantskab, i direktionen for Sparekassen i Videbæk. Gift 11. juni 1909 med Jensine Jensen (d. af Laura og Jens Jensen, Sorø), f. 21. april 1882, død 14. juli 1953.  
Børn: D1-D2.
- D1. Elsa Marie Abildtrup, f. 21. april 1912, død 3. maj 1978; var udadventt og foretog en del udenlandsrejser; tog ophold i hjemmet, da moderen blev syg, og forblev derefter hos faderen og broderen.
- D2. Niels Abildtrup, f. 3. februar 1916, død 14. maj 1980; var optaget på Sømandshøjskolen i Svendborg, men afbrød sømandsuddannelsen og overtog Trøstrupgaard i 1955; han fremstillede meget smukke smedejernslåger i forbindelse med haveanlægget, som havde hans store interesse. Som i forældrenes tid var Trøstrupgaard også i hans og søsterens tid samlingspunkt for familien.
- C2. Jørgen Husted Abildtrup, f. 13. november 1882, død 4. oktober 1959; møbelsnedker; etablerede møbelværksted (håndværksfremstilling) og møbelforretning i Herning i



*Trøstrupgaard.*

1907; lod ejendommen Bredgade 35 opføre i 1917; skiftede til tekstilfabrikation i 1919; solgte ejendommen til Folkebanken i 1954, men forblev boende i sin lejlighed; ejede i nogle år gården Nr. Fastrup i Hammerum. I en nekrolog beskrives han således: »Husted Abildtrup var en yderst stilfærdig mand, der ikke trængte sig frem til offentlige poster. Fra 1931 til sin død var han dog medlem af Folkebankens repræsentantskab, og han ydede en stor indsats inden for Indre Missions arbejde. Hans stilfærdige karakter forlenedes med et stort hjerte, og han gav i det stille mangen hjælpende håndsrækning til folk, der trængte«. Til denne karakteristik kan føjes, at Jørgen Husted Abildtrup var meget slægtsbevidst. Gift 1. gang 29. oktober 1908 med Anna Hansen, Bregentved, som døde ca. et år efter brylluppet. Gift 2. gang 23. december 1913 med Marie Lauridsen Hagelskær (d. af Sofie og J. Lauridsen Hagelskær, Ikast), f. 29. september 1876, død 2. april 1945; lærer ved Herning kommunale skolevæsen. Gift 3. gang 10. februar 1948 med Anne Cathrine Jepsen (d. af Sophia Dorothea og Hans Peder Jepsen, Christiansfeld), f. 16. maj 1902; har været be-

styrer på De gamles Hjem i Ikast og i Kerteminde; har været i bestyrelsen for Santalmissionens Herning-kreds.

Barn (i 2. ægteskab): D1.

D1. Inger Elisabeth Abildtrup, f. 23. juli 1920; elev på Haslev Industriskole og Silkeborg Husholdningsskole. Gift med Kurt Jensen, Haslev.

Børn: E1-E3.

E1. Anne Marie Jensen, f. 1. november 1950.

E2. Hanne Løvenborg Jensen, f. 21. november 1955.

E3. Jørgen Abildtrup Jensen, f. 21. november 1955.

C3. Niels Salholt Abildtrup, f. 31. august 1884, død 22. december 1973; ejer af Trøstrup Overgaard, der var udskilt fra Trøstrupgaard; var i mange år formand for Nr. Vium- Herborg sogneråd og formand for A/S Egeris Plantage, i bestyrelsen for A/S Fiskbæk Briketfabrik, bogholder for Vorgod-Nr. Vium Kommune og Omegns Spare- og Laanekasse. Gift 11. november 1910 med Julie Andersen (d. af Andrea og Anders Andersen), f. 27. juli 1890, død 27. april 1970.

C4. Anton Abildtrup, f. 25. september 1886, død 31. juli 1968; uddannet inden for bog- og papirhandel; blev senere journalist; redaktionssekretær og medredaktør ved forskellige lokale aviser indtil han i 1920 blev redaktør af Venstres Folkeblad i Ringsted; var bestyrelses- og udvalgsmedlem i en række forskellige organisationer og foreninger vedrørende den trykte presse. Gift 3. marts 1917 med Maren Kathrine Rasmussen (d. af Jensine og H. J. Rasmussen), f. 18. marts 1888, død i juli 1967.

C5. Ane Abildtrup, f. 6. september 1888, død som lille.

C6. Ane Abildtrup, f. 23. juli 1890, død 18. november 1906.

C7. Martha Margrethe Abildtrup, f. 25. april, 1892, død 9. juli 1930; oversygeplejerske i Silkeborg.

C8. Mads Trøstrup Abildtrup, død som lille.

C9. Mads Trøstrup Abildtrup, f. 19. september 1894, død 14. juli 1976; bogholder på Fiskbæk Briketfabrik.

C10. Mette Marie Kirstine Abildtrup, f. 6. februar 1896, død 26. januar 1977. Gift 7. juni 1918 med Ole Hansen Dalgaard (s. af Kirsten og P. Dalgaard), f. 25. januar 1892, død

*Jørgen Husted Abild-  
trup og Anne, f.  
Jepsen, 1953.*



26. september 1965; ejede en gård i Fiskbæk med tilhørende brunkulsleje, hvor der i 1935 opførtes en briketfabrik; var medlem af Nr. Vium-Herborg sogneråd, af skolekommissionen og i bestyrelsen for A/S Fiskbæk Briketfabrik. I 1942 købte ægteparret Blaakilde Plantage ved Tarm og den gamle Tarm Vandmølle, hvor der oprettedes savværk, planteskole og fiskedamme. Da Blaakilde Ungdomsskole skulle bygges, skænkede Marie og Ole Dalgaard grunden dertil. I 1954 flyttede de til Blaakilde og fulgte fra det nye hjem levende med i skolens liv. Ved Marie Dalgaards begravelse udtalte fhv. forstander, Peter Jensen, bl.a.: »Kom man i den lykkelige situation at komme indenfor i hendes vennekreds, måtte man undres over, hvor mange mennesker hun kunne rumme i sit hjerte, og hvor hun kunne omslutte dem alle med hjertevarme. Fru Dalgaard fik midler i hænde, så hun godt kunne have tilladt sig en mere luksusbetonet tilværelse; men hun og hendes mand, så længe han levede, fortsatte deres jævne levevis og anvendte i stedet deres midler til at gøre godt med.« (Fra Blaakilde Ungdomsskole. Nr. 1. Februar 1977).

Børn: D1-D3.

- D1. Niels Peter Abildtrup Dalgaard, f. 18. august 1921, død 26. oktober 1970; kontoruddannet; ejer af vognmandsfor-



*Marie og Ole Dalgaard sammen med børnene og den ældste svigerdatter (i midten).*

retningen Fiskbæk Autotransport. Gift 4. november 1947 med Marie Østergaard Madsen (d. af Karl Østergaard Madsen og Mette Johanne Kirstine, f. Jensen), f. 22. maj 1924; viderefører vognmandsforretningen, der nu er omdannet til et aktieselskab med sønnerne som medejere.

Børn: E1-E5.

E1. Hanne Østergaard Dalgaard, f. 2. juli 1945; forretningsuddannet. Gift 31. august 1964 med Ole Bjerregaard Knudsen (s. af Elna og Peder Knudsen), f. 26. september 1934; har korn- og foderstofforretning i Videbæk.

Børn: F1-F3.

F1. Claus Bjerregaard Knudsen, f. 5. september 1964.

F2. Marie Bjerregaard Knudsen, f. 5. marts 1971.

F3. Henrik Bjerregaard Knudsen, f. 28. marts 1980.

E2. Ole Abildtrup Dalgaard, f. 20. januar 1949; chauffør og medejer af Fiskbæk Autotransport A/S. Gift 28. maj 1969

med Betty Clausen (d. af Mary og Carlo Clausen, Videbæk), f. 6. maj 1951; kontorassistent.

Børn: F1-F3.

F1. Niels Peter Abildtrup Dalgaard, f. 6. juli 1969.

F2. Jan Abildtrup Dalgaard, f. 10. juli 1971.

F3. Kristina Abildtrup Dalgaard, f. 26. januar 1979.

E3. Karl Østergaard Dalgaard, f. 11. september 1952; kontor og merconomuddannelse; direktør for og medejer af Fiskbæk Autotransport A/S. Gift 31. maj 1975 med Ebba Thomsen (d. af Magda og Alex Thomsen, Nr. Vium), f. 17. januar 1954; kontoruddannet, er bogholder i familiefirmaet.

Børn: F1-F2.

F1. Lene Dalgaard, f. 21. september 1981.

F2. Pernille Dalgaard, f. 16. november 1983.

E4. Jørn Abildtrup Dalgaard, f. 21. september 1956; mekaniker- og speditøruddannelse; speditør i og medejer af Fiskbæk Autotransport A/S.

E5. Mette Marie Abildtrup Dalgaard, f. 10. februar 1961; handels- og kontoruddannelse; kontorassistent på revisionskontor. Gift 29. august 1981 med Jørgen Weise Dalgaard (s. af Christian Dalgaard og Inger, f. Weise, Skjern), f. 16. oktober 1959; filialleder i Skjern Bank.

Børn: F1-F2.

F1. Malene Abildtrup Dalgaard, f. 28. januar 1984.

F2. Anne Weise Dalgaard, f. 31. juli 1987.

D2. Else Marie Abildtrup Dalgaard, f. 11. februar 1925; sygeplejerskeuddannelse; skolesygeplejerske ved Vestjysk Gymnasium 1958-76 og ved Skjern Kommune fra 1981; medlem af Egvad menighedsråd. Gift 1. september 1951 med Jens Jacob Gjerluf Jacobsen (s. af Jens Jacobsen og Ebba, f. Gjerluf, Skjern), f. 7. juni 1916; aftjent sin værnepligt ved Livgarden; boghandler i Tarm 1945-80; været formand for Tarm Handelstandsforening, medlem af Tarm Erhvervsråd og af Dansk Bogtjenestes bestyrelse; medstifter af Skjern/Tarm Rotary. Bor i Blaakilde.

Børn: E1-E2.

E1. Ebba Marie Jacobsen, f. 25. august 1960; elev på Blaakilde Ungdomsskole og Rønshoved Højskole; sygehjælperuddan-



*Anna Margrethe, Anna og Magnus Abildtrup.*

nelse. Gift 14. februar 1987 med Jørgen Peder Vorup (s. af Lykke Vorup og Inga, f. Jensen), f. 2. november 1956; kontorassistent.

Barn: F1.

- F1. Martin Vorup, f. 2. marts 1987.
  - E2. Jens Ole Gjerluf Jacobsen, f. 13. august 1962; studenterek-samen 1982, aftjent værnepligt ved Livgarden 1982-83; dyrlægestuderende ved Landbohøjskolen, København.
  - D3. Eli Abildtrup Dalgaard, f. 1. februar 1930, død 15. juni 1980; elev på Nr. Nissum Efterskole og senere på Højsko-len; aftjent værnepligt som artillerist i Aarhus; forpagter af barndomshjemmet 1952-56, derefter ansat ved savværket i Blaakilde, som han overtog i 1964. Gift 3. juni 1961 med Gerda Lavrsen (d. af Anders Lavrsen og Jensine Jacobine, f. Pedersen), f. 8. april 1940; ansat ved Egvad Plejehjem. Bor i Blaakilde.
- Barn: E1.



*Trøstrupgaard-slægten samlet i Blaakilde juni 1968.*

*Personerne fra venstre*

*Forrest: Finn D., Jørn D., Ebba J., Mette D.,*

*2. rk.: Niels Salholt Abildtrup m. Klaus K., Marie Dalgaard, Christen Abildtrup, Anton Abildtrup,*

*3. rk.: Mads Trøstrup Abildtrup, Niels Peter Dalgaard, Karl D., Julie Dalgaard, Anna Sand Abildtrup, Marie Dalgaard, Magnus Abildtrup,*

*4. rk.: Jens Jacob Jacobsen, Anne Husted Abildtrup,*

*Øverst: Elsa Abildtrup, Niels Abildtrup, Hanne Knudsen, Gerda Dalgaard, Eli Dalgaard, Else Jacobsen m. Jens Ole J..*

E1. Finn Abildtrup Dalgaard, f. 19. februar 1963; bygningskonstruktør BTH; ansat ved arkitekttegnestue i Viborg.

C11. Magnus Abildtrup, f. 17. maj 1897, død 31. maj 1978; uddannet i snedkerfaget; ejede Videbæk Korn- og Trælasthandel, som han afstod i 1964; har været kasserer i Videbæk Vandværk, formand for Videbæk Lystanlæg og Idrætspark, medlem af Ringkøbing Banks repræsentantskab og af bestyrelsen for Fiskbæk Produkt. Gift 26. juli 1931 med Anna



Sand Jensen (d. af Svenning Jensen og Poulina, f. Poulsen, Videbæk), f. 19. juli 1911. Efter sin mands død flyttede Anna Sand Abildtrup til Ringkøbing.

Barn: D1.

- D1. Anna Margrethe Abildtrup, f. 7. maj 1932; handels- og kontoruddannet. Gift 16. september 1961 med Sven Aage Møller (s. af Richard N. Chr. Møller og Gerda E. H., f. Jensen, Ringkøbing), f. 19. november 1929, død 11. november 1986; uddannet revisor; ejer af rutebilfirmaet Karstoft Rutebiler, direktør for A/S Bohnstedt-Petersen, Ringkøbing afd.; været formand for de danske Mercedes forhandlere, i bestyrelsen for og kasserer i Turistforeningen for Ringkøbing og Omegn, medlem af Ringkøbing Banks repræsentantskab, haft tillidsposter i Ringkøbing Industribygning, medejer af Hotel Fjordgaarden. I en nekrolog betegnes Sven Møller bl.a. som en dynamisk forretningsmand med mange gode ideer. Anna Margrethe Møller viderefører Karstoft Rutebiler, Ringkøbing.

Børn: E1-E2.

- E1. Lis Abildtrup Møller, f. 5. december 1962; er under uddannelse på Skolen for Brugskunst i København.
- E2. Gitte Abildtrup Møller, f. 21. oktober 1965; studerer litteraturvidenskab ved Odense Universitet.
- C12. Eli Dusin Abildtrup, f. 17. november 1900, død 2. marts 1906.

# Efterkommere efter Petrine Pedersen og Jeppe Christian Jensen, Lyngkildegaard 1878-1910

Petrine Pedersen, f. 21. september 1855, død 5. december 1933.  
Gift 1877 med Jeppe Christian Jensen, f. 9. august 1846, død  
29. oktober 1925. (Se side 128).

Børn: A1-A7.

A1. Karen Abildtrup Jensen, f. 29. januar 1880; elev på Haslev  
Højskole. Gift i 1915 med Martin Jørgensen, f. 6. juli 1877;  
smedemester i Barde.

Barn (adoptiv søn): B1.



*Petrine og Jeppe Chr. Jensen.*

- B1. Gunnar Jørgensen, f. 3. januar 1920.
- A2. Kirstine Abildtrup Jensen, død som lille.
- A3. Kirstine Abildtrup Jensen, f. 10. februar 1884, død 8. marts 1965. Gift i 1910 med Hans Peder Jørgensen, Grumløse, f. 24. august 1884, død 17. maj 1962. (Se side 130).  
Børn: B1-B4.
- B1. Christian Jørgensen, f. 27. november 1911; elev på Hoptrup Højskole; ejer af Lyngkildegaard 1944-86. Gift 29. oktober 1944 med Karen Anna-Lise Mørch (d. af Carl Mørch og Laura, f. Nielsen, Vorgod), f. 20. december 1917; syerske. (Se side 132).  
Barn: C1.
- C1. Aase Mørch Jørgensen, f. 6. april 1947; lærer. Gift 17. oktober 1984 med Leif Meyer (s. af Karin og Svend Meyer), f. 7. september 1945; lærer. Bor i Bedsted Lø.  
Børn: D1-D3.
- D1. Jesper Mørch, f. 1. august 1973.
- D2. Lasse Mørch, f. 1. september 1977.
- D3. Morten Mørch, f. 20. december 1982.
- B2. Petrine Jørgensen, f. 1. februar 1914; elev på Rønde Højskole. Gift 7. oktober 1944 med Hans Rudolf Poulsen (s. af Johannes Marinus Poulsen og Christina, f. Simonsen), f. 10. april 1913, død 24. september 1972; rutebilejer. Bor i Videbæk.  
Barn: C1.
- C1. Annette Solveig Poulsen, f. 26. maj 1954; kontorassistent. Gift 2. juli 1981 med Erik Laursen (s. af Signe og Henrik Laursen), f. 8. november 1940; lagerforvalter. Bor i Ikast.  
Børn: D1-D2.
- D1. Sanne Laursen, f. 18. oktober 1980.
- D2. Kenn Laursen, f. 26. februar 1984.
- B3. Aksel Jørgensen, f. 19. februar 1922; elev på Tommerup Højskole; ejer af Lundagergaard i Gødstrup. Gift 22. december 1946 med Meta Christensen (d. af Jens Peder Christensen og Anne, f. Pedersen, Lundagergaard), f. 17. september 1923.  
Børn: C1-C4.
- C1. Gunner Lundager Jørgensen, f. 14. maj 1948; rørsmed (air-

condition). Gift 30. maj 1969 med Lis Johansen (d. af Palle Johansen og Carla, f. Christensen), f. 7. april 1947; kontor-assistent. Bor i Australien.

Barn: D1.

D1. Christian Lundager Jørgensen, f. 5. juni 1979.

C2. Herluf Lundager Jørgensen, f. 10. februar 1950; elektriker, ansat ved Herning elektricitetsværk. Gift 13. august 1977 med Jytte Vestergaard (d. af Arne Sørensen og Anna Vestergaard), f. 2. september 1950; kontoruddannelse. Bor i Tjørring.

Børn: D1-D2.

D1. Majbritt Vestergaard Jørgensen, f. 5. juli 1974.

D2. Henriette Lundager Jørgensen, f. 15. maj 1977.

C3. Poul Erik Lundager Jørgensen, f. 29. oktober 1953; elektriker. Bor sammen med Anne Mette Korsholm (d. af Anna og Niels Korsholm), f. 23. januar 1957; kontoruddannelse. Bor i Snejbjerg.

Barn: D1.

D1. Michael Korsholm Jørgensen, f. 15. december 1984.

C4. Kjeld Lundager Jørgensen, f. 19. juni 1961; læser til agronom på Landbohøjskolen i København.

B4. Anker Jørgensen, født i september 1924, død samme år.

A4. Jensine Abildtrup, f. 16. januar 1887, død 31. august 1968. Gift i 1916 med Poul Christian Pedersen (s. af Truels Pedersen, Gullestrup), f. 24. december 1891, død 1. juni 1962; ejer af Ravnholtlund i Bording; været medlem af sognerådet og mejeribestyrelsen i Bording; gymnastikleder.

Barn: B1.

B1. Christen Abildtrup Pedersen, f. 5. september 1918, død 23. juli 1973; ejer af Ravnholtlund. Gift 29. april 1947 med Else Marie Christensen (d. af Carl Christensen og Ane Cathrine, f. Sørensen), f. 1. juni 1926. Bor fortsat på gården.

Børn (adoptivbørn): C1-C2.

C1. Sven Aage Abildtrup Pedersen, f. 2. juni 1960; gartner i Aarhus.

C2. Poula Britt Abildtrup Pedersen, f. 1. september 1962. Gift

31. august 1985 med Kurt Søndegaard Nielsen. Bor i Aarhus.
- A5. Christine Abildtrup Jensen, f. 21. november 1891, død 8. marts 1981; har været husbestyrerinde forskellige steder.
- A6. Ane Abildtrup Jensen, død som ti-årig.
- A7. Jens Abildtrup Jensen, f. 25. juli 1896, død 19. februar 1968; uldhandler i Århus. Gift i 1929 med Johanna Balle (d. af P. Vangsgaard Balle, Mors), f. 20. februar 1902, død 2. juni 1986.  
Barn: B1.
- B1. Ruth Abildtrup Jensen, f. 3. december 1930; kontorassistent; bor i Viby J.  
Barn: C1.
- C1. Jan Abildtrup Jensen, f. 4. december 1956; politiassistent. Gift med Susanne Klintrup Nielsen, f. 24. maj 1958. Bor i Viby J.  
Barn: D1.
- D1. Tina Abildtrup Jensen, f. 15. oktober 1980.

# Efterskrift

Når et større arbejde er tilendebragt, står man ofte tilbage med to spørgsmål: Hvordan kom du egentlig igennem arbejdet, og hvordan blev resultatet?

Det sidste spørgsmål må blive hver enkelt læsers afgørelse; men til det første kan jeg svare ganske kort: Ved andres hjælp.

Derfor vil jeg gerne takke alle, som har ydet mig hjælp i form af oplysninger, råd og penge, både små og store bidrag.

En særlig tak til Anne Husted Abildtrup, som ved tilsagn om økonomisk støtte gav mig mod til at gå i gang med opgaven, og som med sin støtte har muliggjort udgivelsen af denne bog.

Også en stor tak til Anna Sand Abildtrup og Anna Margrethe Møller for økonomisk hjælp.

Med det nu afsluttede arbejde ønsker jeg at vise min taknemlighed over for den slægt, som jeg er rundet af, og som jeg hermed gerne vil sætte et minde.

Og med udgivelsen følger også ønsket om, at Abildtrup Nordergaard fortsat må forblive i slægtens eje, og at slægten overalt, hvor den slår rod, må virke til gavn og glæde i de foreliggende sammenhænge.

Odense, december 1988

*Marie Abildtrup*

# Litteratur

- Abildtrup, Jens: Abildtrupgaard og dens Beboere 1498-1925. M. Christensens Bog- og Accidenstrykkeri, Struer 1925.
- Abildtrup, Jens: Selvejerslægten Bjødstrup 1380-1740. Eget Forlag, Nr. Nissum 1952.
- Abildtrup, Jens: Slægten Abildtrup. Venstre Folkeblads Bogtrykkeri, Ringsted 1943.
- Abildtrup, Jens: Slægten Abildtrup II. Eget Forlag, Nr. Nissum 1951.
- Abildtrup, Jens: Vorgod Sogn. I kommission: Tranbergs Boghandel, Videbæk 1926.
- Aldal, J. med flere, red.: Ringkøbing Amt. Vor Hjemstavn i Skildringer fra Fortid til Nutid. I kommission hos Folkebogsamlingen i Holstebro, Centralbiblioteket 1937.
- Arup, Erik: Danmarks Historie. Bd. I. Hagerups Forlag 1935.
- Astrupgaard, Morten: Slægten fra Astrupgaard. Odense Amts Bogtrykkeri 1956.
- Bentzen, Aage, Søren Holm, N. H. Søe: Illustreret Religionsleksikon. Bd. I. og II. Skandinavisk Forlag 1950.
- Borberg, Laurits P.: Slægtebog over Familien Borberg. Skive Folkeblads Trykkeri, Skive 1944.
- Bure, Kristjan, red.: Hundrede Aar 1860-1960. Den Vest- og Sønderjyske Kreditforening. A. Rasmussens Bogtrykkeri, Ringkøbing.
- Christensen, V. Nørlund: Videbækbogen, Ringkøbing Amts Dagblads Bogtrykkeri 1974.
- Christensen, V. Nørlund: Vorgodbogen. I kommission: Tranbergs Boghandel, Videbæk 1982.
- Danstrup, John og Hal Koch, red.: Danmarks Historie. Bd. 8-14. Politikens Forlag.
- Fabricius, Adam: Illustreret Danmarkshistorie for Folket. Bd. I og II. Nordisk Forlag 1915.

- Fabritius, Albert og Harald Hatt: Håndbog i slægtsforskning, 3. udg. J. H. Schultz Forlag, København 1982.
- Gøtzsche, Johs.: Træk af en jysk Vækkelsehistorie. O. Lohse, København 1914.
- Hald, J. C.: Ringkjøbing Amt. Ottende Stykke af de danske Provindsers Beskrivelse i økonomisk Henseende 1833. Reprografisk genudg. 1985 af Historisk Samfund for Ringkjøbing Amt.
- Hansen, Martin A.: Af Folkets Danmarkshistorie. Gyldendal 1957.
- Hvidtfeldt, Johan m.fl.: Danmarkshistorie. Bd. II. Det danske Forlag 1951.
- Hvidtfeldt, Johan, red.: Håndbog for danske lokalhistorikere. København 1952.
- Jacobsen, Adolf, red.: Hedebogen. Milo'ske Boghandels Forlag, Odense 1910.
- Jacobsen, Grethe: Kvindeskikkelser og kvindeliv i Danmarks middelalder. Gad 1986.
- Jensen, J. Søndergaard: Vorgod-Nr. Vium Kommune og Omegns Spare- og Laanekasse 1868-1918. J. Strandbygaards Bogtrykkeri, Skjern.
- Jørgensen, Poul J.: Dansk Retshistorie. Afsn.: Herremændene. Adelen. Gads Forlag, København 1974.
- Kjersgaard, Erik: Erik Kjersgaards nye store Danmarkshistorie, 2. Vikingetid. Peter Asschenfeldts Forlag 1988.
- Knudsen, Regnar, red.: Haandbog i Hjemstavnsforskning og Hjemstavnskultur. Ejnar Munksgaard, København 1939.
- Kolderup-Rosenvinge, J. L. A.: Grundrids af dansk Retshistorie. Afsn.: Om Herregaarde eller Sædegaarde. – Offentl. Ret, 3. og 4. afsn. – Privat Ret, 1. og 2. afsn. Gyldendalske Boghandlings Forlag 1832.
- Kolding, Kr.: Koldings Verdenshistorie. Danskerens Forlag, Aabenraa 1955.
- Krarup, H. og W. T. Valeur: Fra det svundne Hammerum Herred. Anton Larsens Bogtrykkeri, Herning 1916.
- Kristensen, P. Halkjær: Lidt om brugen af rævlingeris i vestjysk husflid. Artikel i Festskrift til museumsforstander H. P. Hansen. Aarhus og København 1916.
- Krog, A.: Omrids af Lægevæsenet i Ringkjøbing. Artikel i Hard-



- sysseles Aarbog 1915. Udg. af Historisk Samfund for Ringkøbing.
- Kaae, Alfred: Bidrag til Bøvling lens historie. Artikel i Hardsysseles Aarbog 1955. Udg. af Historisk Samfund for Ringkøbing Amt.
- Kaae, Alfred: Lundenæs len. Artikel i Hardsysseles Aarbog 1959. Udg. af Historisk Samfund for Ringkøbing Amt.
- Lassen, Aksel og O. Karup Pedersen: Slægtens Spor. Gyldendal 1963.
- Lauritsen, P. H.: Slægtsmosaik gennem ca. 1500 år. Utrykt materiale. Jels 1969.
- Madsen-Vorgod, N.: Fra Vorgod-Nr. Vium Kommune. Af gamle Protokoller 1804-1870. Artikel i Hardsysseles Aarbog 1922. Udg. af Historisk Samfund for Ringkøbing Amt.
- Nedergaard, Paul: En dansk Præste- og Sognehistorie. Ribe Stift. Hefte 8. København 1968.
- Nielsen, Oluf: Hardsyssel Diplomatorium. G. E. Gad 1893.
- Nielsen, Oluf: Historisk-topografiske Efterretninger om Hjerm og Ginding Herreder. København 1895.
- Olrik, Hans: Absalon. Første Del. Det Schuboteske Forlag, København 1908.
- Opslagsbøger: Dansk Adelsaarbog 1893, 1898 og 1926. Hagerups Konversationsleksikon. Ordbog over det danske Sprog, 1943. Det ældre danske Sprog. (Otto Kalkar). Jyske Lov. Ved Peter Skautrup. Privattryk. Kong Christian den Femtes Danske Lov 1683. Stednavne i Ringkøbing Amt. Akademisk Forlag, Kbhv. 1984.
- Pedersen, Ejner G.: Hærvej og Hedevej i Hardsyssel. Hardsyssel-Håndbog 2. Udg. af Historisk Samfund for Ringkøbing Amt 1986.
- Pedersen, P. Storgaard: Hardsyssel. Udg. af Historisk Samfund for Ringkøbing Amt 1916.
- Pedersen, P. Storgaard: Om Fortids Lægevæsen og overtroiske Lægemidler. Artikel i Hardsysseles Aarbog 1907. Udg. af Historisk Samfund for Ringkøbing Amt.
- Pedersøn, Morten: Biscop Absalons oc Her Esbern Snaris Herrekomst oc Adelige Stamme. Prentet i Kjøbenhavn af Laurenz Benedicht, 1589.

- Plum, Niels Munk og C. Sparring-Petersen: Kirke og Sogn i fortid og nutid. A. C. Normanns Forlag A/S, Odense 1951.
- Porsmose, Erland: Landsbyernes anlæggelse. Afs. i Det danske landbrugs historie I. Odense 1988.
- Roskildekrøniken. Oversat og kommenteret af Michael H. Gelting. Wormianum 1979. (Forfatter ukendt).
- Rossen, Rasmus Peter: Danske Kongeslægter. Eget Forlag. Tønder 1923.
- Rostholm, Hans: Oldtiden på Herning-egnen. Udg. af Herning Museum 1982.
- Rostholm, Hans: Vorgod sogn. Arkæologiske undersøgelser og registreringer gennem tiderne. Artikel i Fra Ringkøbing Amts Museer 1985. Udg. af Museumsrådet i Ringkøbing Amt.
- Ruff, J.: Illustreret Sundhedsleksikon. Nyt dansk Forlagskonsortium, København (ca. 1883).
- Skouvig, N. C.: Hardeknud I og Hardsyssel. Poul Kristensens Forlag, Herning 1977.
- Troels-Lund, T.: Dagligt Liv i Norden, 6. udg., bd. 4. Gyldendal 1969.
- Vesterager, Anton: Barndoms-, ungdoms- og politiske Erindringer. Utrykt materiale i privateje. Vor Fortid. Tidsskrift for Dansk Kulturhistorie. 2. Aarg. Red. af Julius Clausen. København 1918.
- Worsøe, Hans: Find dine rødder. Politikens håndbog i slægts-historie. Politikens Forlag 1987.
- Ørberg, Paul G.: Vel født er vel en trøst. Kronik i tidsskriftet Skalk 1972, nr. 4.
- Aakjær, Svend: Maal og Vægt. I Nordisk Kultur. Bd. XXX. J. H. Schultz Forlag 1936.
- Slægtstavle 1. Gorm og Thyras forbindelse til Skjalm Hvide-slægten og Skjalm Hvide-slægtens forbindelser til Abildtrupslægten. Udarbejdet efter – Abildtrup, Jens: Selvejerslægten Bjødstrup. Adelsaarbog 1893 og 1898. – Lauritsen, P. Hagelskjær: Slægtsmosaik gennem ca. 1500 år. – Rossen, R. P.: Danmarks Kongeslægter.
- Slægtstavle 2. Hvid-slægten i Abildtrup Nedergaard og Lyngkildegård. Udarbejdet efter – Abildtrup, J.: Abildtrupgaard

og dens Beboere 1498-1925. - Abildtrup, J.: Selvejerslægten Bjødstrup. - Abildtrup, J.: Slægten Abildtrup 2. - Astrupgaard, Morten: Slægten fra Astrupgaard.

Efterslægtsoversigterne. Udarbejdet på grundlag af spørgeskemaer samt Abildtrup, J.: Slægten Abildtrup. - Astrupgaard, M.: Slægten fra Astrupgaard.

# Kildehenvisninger og noter

1. En dansk Præste- og sognehistorie. Ribe Stift s. 586.
2. I justitsministeriets fortegnelse over forbeholdne navne, bekendtgjort i Ministerialtidende 1971, findes en Abildstrupslægt, som er vor slægt uvedkommende. Oplysningen er givet af Peter Byskov Abildtrup, der har gjort indsigelse, men uden resultat, idet tilladelsen var givet i 1966, og en klagesag skulle være indgivet inden et år efter.
3. Stednavne i Ringkøbing Amt s. 491.
4. Abildstrupgaard og dens Beboere s. 4.
5. Historisk-topografiske Efterretninger om Hjerm og Ginding Herreder s. 164-165.
6. Slægten Abildtrup 2 s. 84.
7. Historisk-topografiske Efterretninger om Hjerm og Ginding Herreder s. 168.
8. Hardsyssel Diplomatorium 1893. Afsn.: Lundenæs Slots Jordebog. s. 90.
9. Slægten Abildtrup 2 s. 13.
10. Historisk-topografiske Efterretninger om Hjerm og Ginding Herreder s. 171-172.
11. Abildstrupgaard og dens Beboere s. 9.
12. Slægtetog for Familien Borberg s. 40.
13. Oluf Nielsen og L. P. Borberg.
14. Grundrids af dansk Retshistorie § 120 og 124.
15. Slægtetog for Familien Borberg s. 35.
16. Historisk-topografiske Efterretninger om Hjerm og Ginding Herreder s. 35.
17. Abildstrupgaard og dens Beboere s. 16.
18. Abildstrupgaard og dens Beboere s. 17.
19. Slægten Abildtrup 2 s. 85.
20. Slægten Abildtrup 2 s. 88.
21. Hardsyssels Aarbog 1907 s. 26.
22. Hagerups Konversationsleksikon bd. 9.

23. Abildtrupgaard og dens Beboere s. 29.
24. Vej anlagt af kongen til hoffets brug. Hardsyssel-Håndbog 2, s. 174. Nævnte vej kan måske være identisk med den gamle drivervej fra Holstebro til Sønderjylland.
25. Abildtrupgaard og dens Beboere s. 29.
26. Abildtrupgaard og dens Beboere s. 30-31.
27. Vorgod Sogn s. 40-41.
28. Slægtens Spor s. 72.
29. Maal og Vægt s. 261.
30. Abildtrupgaard og dens Beboere s. 88.
31. Vorgodbogen s. 97.
32. Slægten Abildtrup 2 s. 97.
33. Danmarks Historie (Danstrup/Koch) bd. 9 s. 191.
34. Danmarks Historie (Danstrup/Koch) bd. 9 s. 97.
35. Danmarks Historie (Danstrup/Koch) bd. 10 s. 464.
36. Slægten Abildtrup 2 s. 96.
37. Hardsyssels Aarbog 1959 s. 68 og Chr. V's Danske Lov 3. bog, 13. cap., § 4.
38. Chr. V's Danske Lov 3. bog, 16. cap., 9. artikel, § 10 og 1. bog 4. cap., § 2.
39. Vorgod Sogn s. 56.
40. Abildtrupgaard og dens Beboere s. 40.
41. Chr. V's Danske Lov 5. bog, 5. cap. § 5.
42. Ifølge Videbækbogen s. 44 opholdt Kirsten Svendsdatters søster sig hos sin familie i Abildtrup i nogen tid i 1794; hvis årstallet er rigtigt, må det have været i Nøvling.
43. Chr. V's Danske Lov 3. bog, 16. cap. § 1.
44. Slægten Abildtrup 2 s. 18, 19 og 24.
45. Vor Fortid, 2. Aarg. 1918 s. 161 og flg. Denne artikel danner grundlag for Marius Dalsgaards bog Ærens Vej, der udkom på Hagerups Forlag i 1817, på Grønholt Pedersens Forlag i 1941 og på forlaget Fremad i revideret udg. i 1962.
46. Ejles af Else Jacobsen, Blaakilde.
47. Ringkjøbing Amt. Ottende Stykke – s. 71 og 75.
48. Fra Vorgod-Nr. Vium Kommune i Hardsyssels Aarbog 1922 s. 68-69 og s. 107-111.

49. Bemærkninger om Vorgod Sogn. Kronik af August F. Schmidt den 2. jan. 1961 i Herning Folkeblad (?).
50. Illustreret Religionsleksikon bd. I s. 396.
51. Træk af en jysk Vækkelsehistorie s. 159-160.
52. Abildtrupgaard og dens Beboere s. 82-84.
53. Barndoms-, ungdoms- og politiske Erindringer s. 14. Forfatteren, Anton Vesterager var lærer ved Rimmerhus Skole fra 1909, indtil han i 1918 blev folketingsmand.
54. Brev fra Niels Abildtrup, Trøstrupgaard, til Jens Abildtrup, Nr. Nissum.
55. Jens Chr. Abildtrup var dattersøn af Karen M. Christensdatter og Jens Pedersen Abildtrup i Lyngkildegård. Rejste til U.S.A. i 1902. Boede i Iowa. Brevet er skrevet til J. Abildtrup, Nr. Nissum, dec. 1950.
56. Citeret efter Vorgodbogen s. 255.
57. Ifølge folketællingslisten fra 1880 tjente Ane Sofie Henriksen i Abildtrup Nedergaard dette år.
58. Slægten fra Astrupgaard s. 220-221.
59. Illustreret Sundhedsleksikon s. 424.
60. Danmarks Historie (Danstrup/Koch) bd. 13 s. 402.
61. Danmarks Historie (Danstrup/Koch) bd. 12 s. 33 og bd. 14 s. 501.
62. Fortalt af Jens Michael Sahl, p.t. Vorgod Plejehjem.
63. Nielsine Abildtrups søster, Dorthea Pedersen, blev meget tidlig enke. Hun adopterede derefter den lille Peder, født i København, døbt i Vorgod kirke. Dorthea Pedersen døde, da drengen var 7 år, hvorefter han sammen med Svend Pedersen, der også havde boet hos D. P., flyttede til Abildtrup Nedergaard. Peder Pedersen, hvis biologiske moder hed Anna Margrethe Bonnesen, f. Myrer, døde i Oslo den 12. juli 1979.
64. N. C. Christensen, overpakmester ved Post- og Telegrafvæsenet i København, har fortalt denne samt en senere refereret oplevelse i breve til Jens Abildtrup, Nr. Nissum, i 1952.
65. Fortalt af Petrine Abildtrup, Kathrine Davidsen, Niels Pedersen og Chr. Ørskov, Vorgod Plejehjem.
66. Tinne (Anne Kathrine) Abildtrup, enke efter Jens Abildtrup og senere gift med Aksel Christensen.

67. Smergellærred er groft slibepapir. Smergel er en blanding af mineralet korund og magnetjern. Hagerups Konversationsleksikon.
68. Grutning var groft malet korn.
69. B. Skovs ejendom tilhørte på dette tidspunkt sønnen, Jens Skov. N. C. Christensen er fra bryggerset kommet ind i spisestuen. Da han tjente i Abildtrup Nedergaard var der bagestue her, og måltiderne blev indtaget ved langbordet i køkkenet.
70. I Abildtrupgaard og dens Beboere angives Christen Knudsen at have været gift og haft børn. Jens Abildtrup har siden fundet beviser for, at han var ugift, og at Peder Christensen, som overtog Lyngkildegaard efter ham, ikke var hans søn, men en fjernere slægtning. Slægten Abildtrup 2 s. 93-94.
71. Dagligt Liv i Norden, bd. 4, s. 320.
72. I brev fra Niels Abildtrup, Trøstrupgaard, til J. Abildtrup, Nr. Nissum.
73. Som nævnt i afsnittet om Abildtrupgaard 1655-1720 har jeg af praktiske grunde brugt betegnelserne Lyngkildegaard og Abildtrup Nedergaard siden 1688.
74. Af Folkets Danmarkshistorie s. 33.
75. Fra Ringkøbing Amts Museer 1985, s. 14-22.
76. Erik Kjersgaards nye store Danmarkshistorie 2 Vikingetid s. 113-114.
77. Hardeknud I og Hardsyssel s. 118 og flg.
78. Illustreret Danmarkshistorie for Folket bd. I s. 137.
79. Roskildekrøniken s. 16.
80. Danske Kongeslægter s. 6-7.
81. Biscop Absalons oc Esbern Snaris Herrekomst oc Adelige Stamme. Afsn.: Om Her Slau oc hans Afkom.
82. Absalon. Første Del s. 6.
83. Slægtsmosaik gennem ca. 1500 år. Slægtsbog III s. 15.
84. Find dine rødder s. 64.
85. Selvejerslægten Bjødstrup s. 35.
86. Selvejerslægten Bjødstrup s. 43.
87. Selvejerslægten Bjødstrup s. 89-93.
88. Slægten Abildtrup 2 s. 114-115.

# Slægtstavle 1





# Slægtstavle 2

